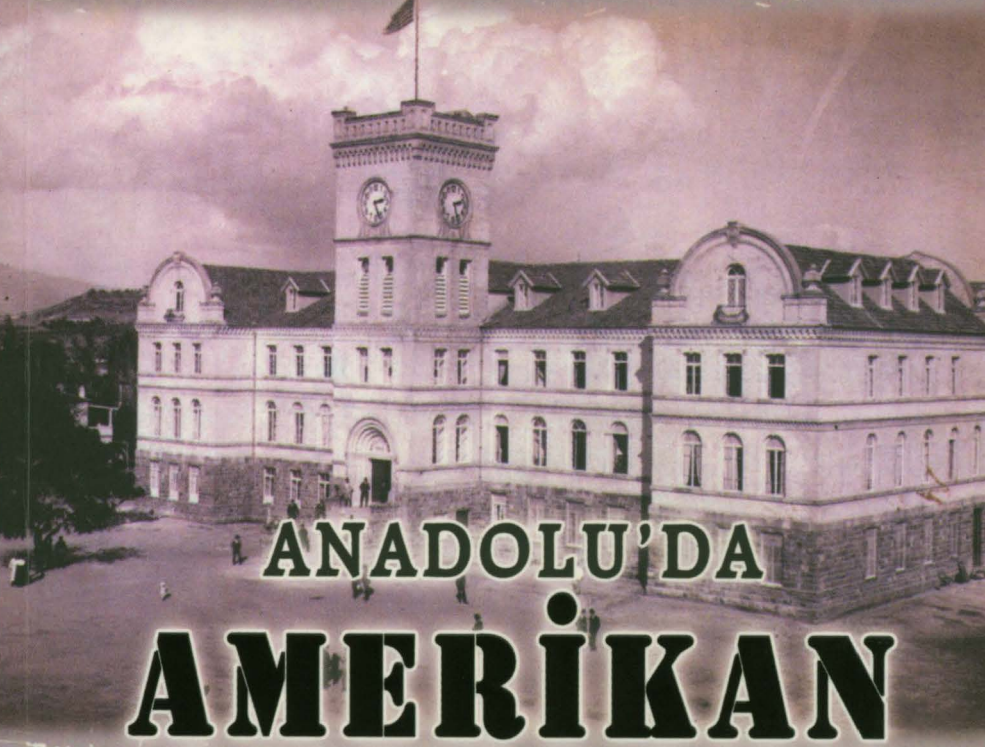

ANADOLU'DA AMERİKAN OKULLARI

YRD. DOÇ. DR. ÖZGÜR YILDIZ

İnceleme - Araştırma

IQ

ANADOLU'DA AMERİKAN OKULLARI

Yrd. Doç. Dr. Özgür YILDIZ

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK

IQ Kültür Sanat Yayıncılık: 412
Araştırma İnceleme Dizisi: 358

Anadolu'da Amerikan Okulları
Yrd. Doç. Dr. Özgür Yıldız
Kitabın tüm yayın hakları IQ Kültür Sanat Yayıncılık ve Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi'ne aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiç bir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1.Baskı: Mart 2011 İSTANBUL

ISBN: 978-975-255-312-5
Yayıncı Sertifika No: 12446
Genel Yayın Yönetmeni: Adem Sarıgöl
Editör: Fatma Gül Şahin
Kapak Tasarımı / Mizanpaj: Ahmet Sekendiz
Montaj: Berk Grafik
Halkla İlişkiler ve Dağıtım Sorumlusu: Yusuf Sarıgöl
Baskı-Cilt Kilim Matbaası
Orta Mahalle Fatin Rüştü Sokak
1/3-A Bayrampaşa / İstanbul

Tel: 0212 612 95 59

Copyright © 2011, IQ Kültür Sanat Yayıncılık Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi
Copyright © 2011, Yrd. Doç. Dr. Özgür Yıldız

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK,
Toplumu *"Bilgi Işığında Aydınlanmaya"* çağırıyor.

"Bir Kitap *Bin* Silahı *Susturur"*

GENEL DAĞITIM:
www.iqkultursanat.com

TOPLU ALIMLARDA İSTEME ADRESİ
IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK ve
ULUSLARARASI TANITIM HİZMETLERİ TİC. LTD. ŞTİ.
Alemdar Mah. Ticarethane Sokak, Fetih Han
No: 33/47-48 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0212 519 56 83 Belge geçer: 0212 520 91 12
Cep: 0544 608 58 58 - 0505 226 34 00

"Küçük Sultanım Zeynep,
Şehzadem Tunahan'a"

Yazar Hakkında

Özgür Yıldız, 1976 yılında Kütahya'nın Gediz ilçesinde dünyaya gelmiş olup aslen Balıkesir'lidir. İlk ve Ortaokulu Balıkesir'de, lise eğitimini Kütahya'da tamamladıktan sonra 1999 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünü bitirmiştir. 2003 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Öğretimi bölümünü tamamlayarak Uzman, 2007 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih bölümünü bitirerek Doktor unvanı aldı. Yazar 2009 yılında Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Tarih Bölümü'ne Yrd. Doç. Dr. olarak atandı. Halen bu üniversitede görev yapan yazarın, IQ yayınları tarafından yayınlanmış "Misyonerlik ve Amerikan Board Teşkilatı" isimli bir kitabı daha mevcuttur. Yazar misyonerlik faaliyetleri hakkında ulusal ve uluslararası yayınlar yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

GİRİŞ 11
1- Yabancı Okul Kavramı Üzerine 11
2- Amerikan Okullarının Genel Yapısı ve Teşkilatlanması. 14

1. BÖLÜM
OSMANLI BAŞKENTİNDE AMERİKAN OKULLARI 21
1.1. İstanbul'daki Amerikan Okulları 21
1.1.1. İstanbul Robert Koleji 21
1.1.2 İstanbul Amerikan Kız Koleji 25

2. BÖLÜM
İZMİR'DE AMERİKAN OKULLARI 33
2.1. İzmir'deki Amerikan okulları 33
2.1.1 Amerikan Misyonerlerinin İzmir'e Gelişleri ve Teşkilatlanmaları 33
2.1.2. İzmir'de Eğitim Faaliyetleri 40
2.1.3. İzmir Uluslararası Koleji (INTERNATIONAL COLLEGE SMYRNA) 43

3. BÖLÜM
ANADOLUDA DİĞER AMERİKAN OKULLARINA BİR BAKIŞ 85
3.1. Tarsus Amerikan Koleji (Tarsus Saint Paul Enstitüsü) . 85
3.2. Merkezi Türkiye Koleji: Antep 87
3.3. Mardin'deki Amerikan Okulları 89
3.4. Merzifon Amerikan Koleji (ANADOLU KOLEJİ) 91

3.5. Talas Amerikan Koleji 94
3.6. Harput Amerikan Koleji 100

SONUÇ 103

KAYNAKLAR 108

DİZİN 153

ÖNSÖZ

19.yüzyılda Anadolu'nun Amerikan okullarının istilasına uğraması ve Amerikan misyonerlerinin eğitim çalışmaları eserde ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Eser giriş ve 3 bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; yabancı okul kavramı üzerinde durulmuş, Amerikan okullarının Anadolu'da nasıl yayıldıkları belgeler ve sayılarla açıklanmıştır. Birinci bölümde; Amerikan Board Teşkilatı'nın İstanbul okulları olan, Robert Koleji ve İstanbul Amerikan Kız Koleji hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde İzmir'deki Amerikan okulları ve özellikle İzmir Uluslararası Koleji üzerinde detaylı olarak durulmuştur. Son bölümde ise Anadolu'daki diğer Amerikan okullarına örnekler verilmiştir.

Bu kitapta Amerikan arşiv belgeleri ışığında Amerikan okullarının Anadolu'da teşkilatlanması hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Elinizdeki eser doğrudan misyoner arşiv belgelerinden yola çıkarak hazırlandığı için birçok araştırmacıya kaynak hatta bu konuda yola çıkacaklara anahtar olacak ve konuyla ilgilenen okuyuculara da yeni bir bakış açısı kazandıracaktır.

Anadolu'da Amerikan Okulları isimli çalışma, Türk Eğitim Tarihi açısından da yeni bir yaklaşım olacaktır. Bu nedenle kitabın eğitim fakültelerinde Türk Eğitim Tarihi dersleri için kaynak kitap olarak faydalı olacağı kanısındayım.

Anadolu'da Amerikalıların 400'e yakın ruhsatlı veya ruhsatsız kurum açtığını düşünürsek çalışmada tüm kurumlara değinmek doğal olarak mümkün olmamıştır. Sadece ön plana çıkan okullar hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. İleride bu eserde

yer verilmeyen okullar hakkında da bir çalışma yapılması planlanmaktadır.

Bu eserin gerçekleşmesinde samimi duygularla katkıda bulunan; her zaman bu kez son diye başladığım ama arkasını getiremediğim ilmi çalışmalarımda desteğini esirgemeyen eşsiz sabrına şükran duyduğum eşim Narin Yıldız'a, değerli vakitlerinden hep çaldığım Kızım Zeynep, Oğlum Tunahan Yıldız'a maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Babam Ramazan, Annem Hatice ve Ağabeyim Önder Yıldız'a, aydın fikirleriyle her zaman desteğini yanımda hissettiğim saygı değer hocam Prof. Dr. Ayhan Öztürk'e, başta Adem Sarıgöl olmak üzere, Fatma Gül Şahin'e, Ahmet Sekendiz'e ve tüm IQ Kültür Sanat Yayıncılık çalışanlarına teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yrd. Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Ortaöğretim Sosyal Alanlar
Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı
2011- MUĞLA

KISALTMALAR

ABCFM	: American Board of Commissioners for Foreign Missions
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
PABCFM	: Papers of The American Board of Commissioners For Foreign Missions
Ps	: Piaster (Amerikan Kuruşu)
WBM	: The Women's Board of Mission
TAC	: Tarsus Amerikan Koleji
YEE	: Yıldız Esas Evrakı
YMCA	: Young Man's Christian Association

GİRİŞ

1- Yabancı Okul Kavramı Üzerine

Yabancı okul denildiğinde; Osmanlı Devleti içinde yabancılar tarafından açılan okullar anlaşılmalıdır. Bu kavram azınlık okulları kavramı ile bazı zamanlarda karıştırılmaktadır. Anadolu'da Amerika, İngiltere ve Almanya gibi yabancı devletler tarafından açılan okullar yabacı okul kavramı ile örtüşmektedir.

Yabancı okullar, Osmanlı Devleti'nin çöküşe geçmesi ile birlikte ülke içinde önemli bir sorun olmaya başlamıştır. Bu okullarda eğitim alan azınlıklar, ülke aleyhinde çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Zamanla bu okulların sayısı artmış; vilayet, sancak ve köylere kadar yayılmıştır. Yabancı okulların çoğalmasındaki en büyük neden 19. yüzyılın sonunda Osmanlı Devletinin zayıflamasıdır. Çöküş beraberinde imtiyazları getirmiş, sonu gelmeyen imtiyazlar Anadolu'nun misyoner okulları tarafından istilaya uğramasına neden olmuştur.

Yabancı devletlerin açmış oldukları okullarındaki hedefleri sadece dini bir kimlik kaygısı taşımamıştır. Bunun yanında bu bölgelerde hâkimiyet kurmak ve ayrılıkları tetiklemek önde gelen amaçları olmuştur. Özellikle Osmanlı Devleti'nde ilk ayrılma hareketlerinin görüldüğü Balkanlarda durum aynıdır. Bağımsızlık hareketini kültürel yolla desteklemişler ve gerekli alt yapıyı eğitimle hazırlamışlardır.[1] Alt yapı hazırlandıktan sonra Panslavizm politikasıyla beraber çözülme kolayca gerçekleşmiştir.

Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Ferman-ı Adalet yabancı ve azınlıkların iç işlerimize karışmasını sağlamış ve aldıkları imtiyazlarla devletin sonunu getirmişlerdir. Yabancı devletler, Hıristiyanların koruyuculuğu rolünü üstlenmek için Osmanlı Devleti'ne yoğun baskılar yapmışlardır. Tanzimat Fermanı'nın

1 M. Hidayet Vahapoğlu; **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları,** MEB Yayınları, İstanbul 2005, s. 73.

1839 yılında ilan edilmesiyle, Hıristiyan cemaatlere verilen yeni haklarla misyonerler hareketlenmiş, misyonerler bu hakları kendilerine göre yorumlayarak, faaliyetlerini arttırmışlardır.[2]

Yabancıların Türkiye'de okul açmaları devletin özel iznine bağlı olmayıp, ancak fermanlarla mümkün olabiliyordu. Bu okulların büyük bir kısmı ruhsatsız ve denetimsiz olarak faaliyette bulunuyordu.[3] Ruhsatsız okul sayısı bazı bölgelerde ruhsatlı okulları geçmektedir. Devletin denetimde kusurlu ve eksik olduğu dikkatimizi çekmektedir.

1869 yılında yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin azınlık ve yabancı okullar açısından en önemli maddesi 129. madde olmuş, bu madde ile yabancı okullar kontrol altına alınmaya çalışılmıştır Bu madde üzerinde çeşitli zamanlarda tadilat çalışmaları yapılmıştır.[4] Özel okullar; topluluklar, Osmanlı tebaası ya da yabancı kişi veya kişiler tarafından ücretli veya ücretsiz olarak açılan okullar olarak tarif edilmiş, bu tarifle özel okullar Müslim ve Gayri Müslimlerin yanında yabancı kişi ya da kişilerce açılabileceği hükmü gelmiştir. Bunun yanında özel okulun harcamalarının tamamı kuran kişi ve kişilerce yapılmış, bu okulların Maarif Nezareti'nin idaresinde kurulması ve ders programlarının ahlâka uygun olması istenmiştir. 129. maddeye rağmen yabancı okulların sayısında artış görülmüştür[5].

14 Aralık 1875 yılında yayınlanan Ferman-ı Adalet ile Tanzimat ve Islahat Fermanı'na ek olarak azınlıklara yeni haklar verilmiştir. Bu haklardan biriside konumuzla ilgili olanı; *"Hıristiyanların her türlü işlerinde ve okul açmalarında kolaylık sağlanacaktır."* maddesidir. Azınlıklar bu hakkı da elde etmeleriyle okul sayıları hızla artmış, Osmanlı Devleti bu okulların artışını engelleyememiştir[6].

---

2 Erdal Açıkses; **Amerikalıların Harput'taki Misyonerlik Faaliyetleri**, TTK, Ankara 2003 s.225.

3 Ayten Sezer, **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 10.

4 Şamil Mutlu; **Osmanlı Devletinde Misyoner Okulları**, Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2005, s. 26,27.

5 M. Hidayet Vahapoğlu; **Osmanlıdan Günümüze...**, s. 122-124.

6 Halit Ertuğrul; "Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancılarla İlgili Ya-

Engellenemez bu artış sonucunda II. Abdülhamit en azından bu okulların denetimini sağlamak için Mekatip-i Gayr-i Müslime ve Ecnebiye Müfettişliği'ni 1888 yılında Maarif Nezareti'ne bağlamıştır. Yabancı okulların resmi ruhsatla açılmasını istemiş ve bu okullarda denetimi arttırıcı önlemler aldırtmıştır[7].

Milli Mücadele döneminde yabancı okulların faaliyetlerinden Türkiye Büyük Millet Meclisi zarar görmüştür. Mustafa Kemal Atatürk, daha 16 Temmuz 1921 tarihinde düzenlediği Maarif Kongresinde eğitim programlarının yabancı fikirlerden uzak hazırlanmasını istemiştir.[8] Özellikle Antep, Maraş ve Merzifon'daki okulların olumsuz faaliyetleri bu kurumların birer fesat ocağı olarak işlediğini gözler önüne sermektedir.

Atatürk döneminin getirdiği milli eğitim politikası yabancı okulların zararlı faaliyetlerini engellemiştir. Tevhid-i Tedrisat kanunu ile Türkiye Cumhuriyeti önce kendi iç okullarında düzenlemeye gitmiş bunun yanında yabancı okulların da denetimini sağlamıştır. Tevhid-i Tedrisat uygulamaları ile yabancı okulların sayıları hızla azalmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile yabancı okulların uyması gerekli kurallar özetle şöyle idi;

- Yabancı okullarda, mabetler dışında dershane ve salonlarda bulunan dini semboller; heykel, dini tasvirler kaldırılacaktır.

- Müslümanların ve başka mezhepten öğrencilerin okullarındaki dini ayinlere katılmaları yasaktır. Bunun için sık olarak denetlemeler yapılacak ve suçlular cezalandırılacaktır.[9]

Maddelerden anlaşıldığı üzere, yabancı okullar denetim altına alınmış ve zararlı faaliyet gösterenler cezalandırılmıştır. Misyonerlik faaliyetlerinde bulunan okullar kapattırılmıştır.

Osmanlı Devleti içerisinde; Fransa, Almanya, İtalya,

---

pılan Hukuki Düzenlemeler", Askeri tarih Bülteni, Yıl:24, Sayı. 47, Ağustos, Ankara 1999, s. 32.

7 B.O.A., **Y.PRK. MF.**, Dosya No: 1/ Gömlek No: 63.

8 Ömer Turan "Atatürk Döneminde Türkiye'de Amerikan Misyonerlik Faaliyetleri", Atatürk 4. Uluslararası Kongresi Cilt 1, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara2000, s.465

9 Ayten Sezer, **Atatürk Döneminde...**, s. 19-21.

Amerika, Rusya, Avusturya Macaristan, İngiltere, İran, gibi ülkeler okul açmıştır. Bu okullar içerisinde Amerikan Misyonerlerinin açmış oldukları okullar çalışmamızın ana konusunu teşkil etmektedir.

2- Amerikan Okullarının Genel Yapısı ve Teşkilatlanması

Anadolu yüzyıllardır çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Topraklarının değeri ve tüm doğal güzellikleri onu bir cazibe alanı haline getirmiştir. Bu nedenle çeşitli dönemlerde misyonerlerin akınlarına uğramıştır. 19. yüzyılda da Amerikan misyonerlerinin ilgi odağı haline gelmiştir.

Amerikan Board; Amerika Birleşik Devletleri'nin Protestan misyonerliği faaliyetlerini yürütmek için kurduğu dünya genelinde bir örgüttür. Board Teşkilatı'nın temelleri 19. yüzyılın başında ABD'nin New England bölgesinde atılarak 5 Eylül 1810 tarihinde kurulmuştur.[10] Board Teşkilatı misyonlar, istasyonlar ve uç istasyonlar kurarak dünya haritasının büyük bir kısmında etkili olmuşlardır. Avrupa'dan Uzak doğu'ya kadar yayılmışlardır.

Amerikan okulları, Amerikan Board Misyoner teşkilatı (ABCFM) tarafından desteklenerek Anadolu'da faaliyet gösteren okullardır. Protestan misyonerleri tarafından kurulan ve desteklenen örgüt Anadolu'da çok yoğun bir eğitim faaliyeti içerisinde olmuştur. Kısa sürede tüm Anadolu'ya okullar vasıtasıyla yayılmıştır.

Misyoner örgütlerinin asıl amacı dini faaliyet olmasına rağmen, kurulduktan çok kısa sürede bu örgütler dini amacın dışına çıkmıştır. Misyonerler gittikleri ülkelerin aleyhine sonuçlar doğurmuşlardır. Misyoner amaçlarını anlatmak için sayfalarca kitaplar yazılmıştır. Fakat bazen bir söz, 400 sayfalık tezi özetleyebilmektedir. Şöyle ki; 1963 yılında bağımsızlığına kavuşan Kenya'nın ilk başbakanı Kamau Kenyetta'nın: *"Misyonerler geldiğinde İncil onların, topraklar Afrikalıların elindeydi. Bize gözlerimizi*

10 Wiiliam E. Strong; **The Story of The American Board**, The Pilgrim Press, Norwood 1910, pp 3-10.

kapayarak dua etmesini öğrettiler. Neden sonra gözlerimizi açtığımızda, İncil bizim, topraklar onların olmuştu"[11] diyerek, misyonerlerin asıl gayesinin emperyalist emeller olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Amerikan Board Teşkilatı Anadolu'da eğitim faaliyetlerine büyük önem vermiştir. İstanbul Robert Koleji, Harput Amerikan Koleji, İzmir Uluslararası Koleji, Merzifon Anadolu Koleji, Talas Erkek Koleji, Bursa Kız Koleji gibi okullarda faaliyetlerini etkili olarak sürdürmüşlerdir. Bu faaliyetlerin her aşamasını düzenli olarak takip etmişler ve kayıt altına almışlardır. Misyonerler raporlar ve mektuplar ile merkezleri olan Boston'a tüm gelişmeleri anında haberdar etmişlerdir. Okullarında ne kadar Müslüman, Katolik, Protestan olduğunu, öğrenci sayılarını, yapılan masrafları yıllık raporlarla sunmuşlardır.

Osmanlı Devleti dışında da İran, Bulgaristan, Filistin, Arabistan ve Mısır'da da Board Teşkilatı etkili olarak çalışmaktadır.[12] Ama yıkılış sürecinde Osmanlı Devleti içinde geniş yayılma alanı bulmuştur. Board Teşkilatı Anadolu'da da misyonlar oluşturarak yayılmıştır. Board Teşkilatı'nın Osmanlı Ülkesi'ndeki teşkilatlanmasında 5 misyon vardır. Çalışmada sadece günümüz Türkiye sınırları içerisinde yer alan misyonlar ve bu misyonlarda etkili olan okullara değineceğiz. Amerikan Board Teşkilatı Anadolu'yu Batı Türkiye Misyonu (İstanbul, İzmir,Tokat, Kayseri, Bursa, Sivas, Merzifon Trabzon, Yozgat, Bahçecik, Edirne)[13] ; Doğu Türkiye Misyonu (Erzurum, Harput, Mardin, Van, Bitlis) ve Merkezi Türkiye Misyonu (Antakya, Adana, Antep, Maraş, Urfa, Halep, Tarsus)[14] olarak üç kısma ayırmıştır. Araştırmada eğitim alanında üzerinde duracağımız bu üç misyon olacaktır.

---

11 Özgür Yıldız; **Misyonerlik ve Amerikan Board Teşkilatı (Türkiye'de Siyasi ve Sosyal Hayata Etkileri)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009, s.9.

12 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 713.

13 1860 yılı istatistiklerine göre;P.A.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No:4 .

14 George E. White, **Bir Amerikan Misyoneri'nin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları, (**Çeviren: Cem Tarık Yücel), Enderun Kitap evi, İstanbul, s. 51-52.

Bu nedenle çalışmanın adı, Anadolu'da Amerikan okulları olarak düşünülmüştür.

19. yüzyıl başlarında teşkilatlanmalarını tamamlayan Amerikan Board Teşkilatı, ilk okullarını Levi Parsons, Pliny Fisk ve William Goodell ve İsac Bird'in keşif gezilerinin ardından 28 Temmuz 1824 yılında Beyrut'ta açmışlardır.[15] Beyrut Amerikan misyonerlerinin misyonerlik operasyonları için merkez haline getirilmiştir.[16] Misyoner okullarından yetişenler, öğretmen, vaiz, papaz olarak Anadolu'da görev yapmaktadır. Amerikan Board Teşkilatı bu çalışanlara maaş ödemektedir. Bu fonksiyonu ile Amerikan Board Teşkilatı'nın devlet içinde bir devlet gibi vazife gördüğünü söylemek mümkündür.

Amerikalı Misyonerler eğitim faaliyetleri sırasında açmış oldukları okullarını idare etmek ve geliştirmek için çalışmalar yapmanın yanı sıra, diğer gayrimüslim ve yerli okullarının da gelişmesinde etkili olmuşlardır. Özellikle Ermeni ve Rum azınlığın eğitimi üzerinde yakından ilgilenmişlerdir. Misyonerler eğitim faaliyetlerinin destek ve teşvikçisi olmuşlardır.[17]

Amerikan Okulları kurumlaşma sürecine girmiş, yabancı bir ülkede kurum kültürüyle ve ülkenin verdiği imtiyazları kullanarak şekillenmiştir. Osmanlı Devleti Avrupa'nın çeşitli yerlerine öğrenci gönderirken[18] kendi ülkesindeki tehdidi anlamakta gecikmiştir. Amerikalı Misyonerlerin dışarıdan ve içeriden aldığı destekle okul sayıları muazzam olarak artmıştır. 1824 yılından 1886 yılına kadar Osmanlı Devleti'nde Amerikan Misyoner-

15 Şamil Mutlu; **Osmanlı Devletinde...**, s. 294.

16 E. D.G. Prıme; **Forty Years in The Turkish Empire or, Memories of Rev. William Goodell**, Cambridge University Press, Newyork 1883. S.85.

17 Erdal Açıkses; **Amerikalıların...**, TTK, Ankara 2003 s.78.

18 Adnan Şişman "XIX. Yüzyıldan XX. Yüzyıl Baslarına Kadar Avusturya'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri Hakkında", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 1,Afyon 1998, s.11-23 ve bkz aynı yazar **Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nin Kurulusu ve İlk Eğitim Yılları 1868-1871**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1989 ve bkz Adnan Şişman; **Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı öğrencileri (1839-1876)**, TTK, Ankara 2004.

lerinin açtığı çoğu ruhsatsız olan okulların sayısı 400'e yakındır.[19] 1903 yılında Amerikan sefaretine göre Amerikan okullarının sayısı mahalle mektepleri ile birlikte 237'dir. Okullaşma oranının büyüklüğünün anlaşılması için belli başlı öne çıkan okulların listesi şöyledir:[20]

1- Beyrut; Suriye Protestan Koleji
2- Beyrut; Amerikan Rahibeler Mektebi
3- Beyrut; Amerikan Matbaa ve Kütüphanesi
4- Beyrut; Ruhban Mektebi
5- Beyrut; Erkek Mektebi
6- Merciyun Kazası; Kız Mekteb-i Alisi
7- Beyrut, Sayda; Fünun ve Sanayi Mektebi
8- Beyrut, Miveymiye; Sanayi Mektebi ve Yetimhane
9- Beyrut, Sayda; Kız Mekteb-i Alisi
10- Beyrut, Cebl-i Lübnan; Erkek Mektebi
11- Beyrut, Trablus; Rahibeler Mektebi
12- Beyrut, Cebel-i Lübnan; Erkek Mekteb-i Alisi
13- Beyrut, Lazkiye; Erkek Mektebi
14- Beyrut, Lazkiye; Kız Mektebi
15- Adana, Mersin; Erkek Mektebi
16- Halep, Süveydiye; Erkek Mektebi
17- Halep, Süveydiye; Kız Mektebi
18- Kudüs, Remle; Kız Mektebi
19- Kudüs, Remle; Erkek Mektebi
20- Kudüs; Amerikan Asar-ı Atika Mektebi
21- Dersaadet; Robert Koleji
22- Dersaadet; Üsküdar Kız Mektebi
23- Adana; Kız Mektebi
24- Adana, Kozan, Sis; Kız Mektebi

19 Adnan Şişman; **XX Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006, s.33

20 Şamil Mutlu; **Osmanlı Devletinde Misyoner Okulları**, Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2005, B.O.A., **Y.A. RES.** Dosya No: 122/ Gömlek No: 45 numaralı belgede; Ruhsatlı okul sayısı 51 olarak verilmiştir. M. Hidayet Vahapoğlu; **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1992 s. 117-121'e bakılabilir.

25- Adana, Kozan, Haçin; Kız Mektebi
26- Adana, Kozan, Haçin; Mektep
27- Adana, Kozan, Haçin; Erkek Mektebi
28- Adana, Kozan, Haçin; Sanayi Mektebi
29- Adana, Mersin, Tarsus; Erkek Mektebi
30- Aydın, Saruhan, Akhisar; Mektep
31- Aydın, Manisa; Mektep
32- Aydın, İzmir, Ödemiş; Mektep
33- Aydın, İzmir; Mektep
34- Aydın, İzmir; Amerikan Erkek İdadi Mektebi
35- Aydın, İzmir; Amerikan Kız İdadi Mektebi
36- Aydın, İzmir; Sıbyan Mektebi
37- Halep, Antep; Osmanlı Merkez İdadi Mektebi
38- Halep, Antep; Kız Mektebi
39- Halep, Antep; Mekteb-i İptidai
40- Halep; İptidai Mektebi
41- Halep, Antakya; İptidai Mektebi
42- Halep, Beylan; İptidai Mektebi
43- Halep, Bityas; İptidai Mektebi
44- Halep, Kilis; İptidai Mektebi
45- Halep, Haçin; İptidai Mektebi
46- Halep, Kessab; İptidai Kız Mektebi
47- Halep, Maraş; Amerikan Kız İdadi Halep, Urfa; Mektep
48- Ankara, Kayseri; Sıbyan Mektebi
49- Ankara, Kayseri, Talas; Erkek Mektebi
50- Ankara, Kayseri, Talas; Kız Mektebi
51- Bitlis; Kız Mektebi
52- Bitlis, Derkevank; Erkek ve Kız İptidai Mektebi
53- Bitlis, Mıgunk; Erkek ve Kız İptidai Mektebi
54- Bitlis, Muş; Erkek Mektebi
55- Bitlis, Muş; Kız Mektebi
56- Bitlis, Tuh; Erkek ve Kız İptidai Mektebi
57- Diyarbakır, Mardin; Erkek Mektebi
58- Diyarbakır, Mardin; Kız Mektebi
59- Erzurum; Kız Mektebi
60- Erzurum; Erkek Mektebi

61- Hüdavendigâr, Bursa; Kız Mektebi[21]
62- Hüdavendigâr, Bilecik Amerikan Mektebi[22]
63- Hüdavendigâr, Bandırma[23]
64- Hüdavendigâr, Muratçay[24]
65- Hüdavendigâr, Edincik[25]
66- Hüdavendigâr, Mihaliç[26]
67- Hüdavendigâr, Demirtaş[27]
68- Hüdavendigâr, Kütahya[28]
69- Hüdavendigâr, Eskişehir[29]
70- Hüdavendigâr, Ankara[30]
71- Hüdavendigâr, Balıkesir[31]
72- İzmit, Bahçecik; Erkek Mektebi Alisi
73- Mamüratülaziz, Harput; Fırat Koleji
74- Mamüratülaziz, Harput; Kız İptidai Mektebi
75- Mamüratülaziz, Harput; Sıbyan Mektebi
76- Konya, Burdur; Mektep

21 Bursa ile ilgili Amerikan misyonerlik faaliyetleri hakkında bkz; Özgür Yıldız; " Armanians in Bursa and its Vicinity Between 1860 and 1880 Armenians in the Ottoman Society, Erciyes Unıversıty Prınting House, Volume II, 2008 Kayseri, pp.203-215. ve "Amerikan Protestan Misyonerlerinin Bursa'da Dini Faaliyetleri (1848'den Günümüze)", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007 Kayseri, s. 407-419.

22 **Reports of ABCFM**, 1857. pp. 60.

23 P.A.B.C.F.M., **Reel: 596,** No: 266, 281, 308.

24 P.A.B.C.F.M., **Reel: 582**, No: 42, 53, 54, 61

25 P.A.B.C.F.M., **Reel: 596**, No: 256, 259, 287, 297, 299, ve **Reel: 607,** No: 169, 205, 257, 299, ve **Reel: 617,** No: 199, 208, 306, 339, 394, 418, ve **Reel: 629,** No: 301

26 P.A.B.C.F.M., **Reel: 582**, No: 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28, 33, 34, 39, 48, 49, 57 61, 67, 81, ve **Reel: 588,** No: 146, 155, 165, 174, 181, 182, 195, 196, 209, 210, 223, 224, 237.

27 **Reports of ABCFM**, 1856, pp. 86.

28 P.A.B.C.F.M., **Reel: 582**, No: 18, 19, 451.

29 P.A.B.C.F.M., **Reel: 582**, No: 33, 34

30 P.A.B.C.F.M., **Reel: 588,** No: 151, 161, 170, 190, 191, 202, 203

31 P.A.B.C.F.M., **Reel: 582,** No: 482, 488, 502 ve P.A.B.C.F.M., **Reel:588,** No: 174, 181, 182, 195, 196, 209, 210, 223, 224, 237, 259.

77- Sivas, Merzifon; Anadolu Koleji
78- Sivas, Merzifon; Amerikan Kız İdadi Mektebi
79- Sivas, Merzifon; Sanayi Mektebi
80- Sivas, Gürün; Mektep
81- Sivas; Kız Mektebi
82- Sivas; Erkek Mektebi
83- Sivas; Mektepler
84- Sivas, Tokat; Mektep
85- Trabzon; Mektep
86- Van; Erkek Mektebi
87- Van; Kız Mektebi
88- Halep, Maraş; Ruhban Mektebi
89- Diyarbakır, Mardin; Ruhban Mektebi
90- Mamüratülaziz, Harput; Ruhban Mektebi
91- Sivas, Merzifon; Ruhban Mektebi
92- Dersaadet, Kumkapı; Misyoner Mektebi
93- Manastır; Amerikan Kız Mektebi

Bu okulların yanında yetimhaneler ve mahalle mektepleri ile birlikte bu sayı 237'yi bulmaktadır. Kocabaşoğlu'nun bildirdiği verilere göre ise; öğrenci sayısı 1906 yılında 2.698'e çıkmış, 1910 yılına gelindiğinde Amerikan Misyonerleri'nin toplam 430 okulunda 23.474 öğrencisi olmuştur.[32]

Tüm bu veriler çözümlendiğinde genel olarak söylenebilecek olan Amerikan Protestan misyonerlerinin eğitim alanında Anadolu'nun geniş bir kısmına yayıldığı ve bahsedilen üç misyonda etkili olarak eğitim faaliyetlerini yürüttüğü olacaktır.

Yabancı okullar ve Amerikan okulları ile ilgili genel tarihi bilgi verdikten sonra Amerikan Board arşiv belgeleri ışığında Anadolu'da kurulan ve ön plana çıkmış olan bazı okullar bir sentez olarak sunulmaya çalışılacaktır.

---

32 Uygur Kocabaşoğlu; "Amerikan Okulları", **Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.496. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Uygur Kocabaşoğlu; **Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika**, İstanbul, 1989.

1. BÖLÜM
OSMANLI BAŞKENTİNDE AMERİKAN OKULLARI

1.1. İstanbul'daki Amerikan Okulları

1.1.1. İstanbul Robert Koleji

Dr. Cyrus Hamlin ve Christopher Rhinelander Robert Ocak 1839'da İstanbul'a gelmiş, önce 1834'te Beyoğlu'nda açılan ve Patrikhanenin hışmına uğrayan liseyi canlandırmak istemişlerdir, 4 Kasım 1840'ta 2 Ermeni öğrenci ile okulu açmış fakat okul 1841'de Patrikhanenin tesiriyle yine kapatılmıştır. 1842 yılında bu sefer 22 öğrenciyle açılan okul, 1843'te Bebek'e taşınmıştır. İngilizce eğitimin yapıldığı okulda 1845 yılında ilahiyat bölümü açılmıştır. Bu okul 1856 yılında ilahiyat okulu hüviyeti kazanmıştır.[33]

1860 yılında Christopher Rhinelander Robert İstanbul'da Kolejin kurulması için 40.000 dolarlık bir paraya ihtiyacın olduğunu Amerika'ya bildirmiştir. Bina sorunu Amerikan İlahiyat Okulu sayesinde çözüme ulaşmıştır. Okul çok yüksek hedeflerle kurulmuş ve gelecek planları yapmıştır. [34]

Robert Koleji, Türk eğitim hayatında önemli etkisi olan bir okuldur. 1863'te Osmanlı Devleti'nin ilk yabancı lisesi Robert Koleji, Dr. Cyrus Hamlin ve Christopher Rhinelander Robert'in girişimleri ile açılmıştır. Amerikalıların misyoner faaliyetlerindeki ilk yüksekokulu olan Robert Koleji'nin kurucusu Cyrus Hamlin'dir. Çok iyi eğitim almış bir misyoner olan Hamlin, iyi bir de yöneticidir.[35]

---

33 Adnan Şişman; **XX Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri,** Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006, s.37.

34 P.A.B.C.F.M. Reel 583, Belge No:618

35 Halit, Ertuğrul, **Kültürümüzü Etkileyen Okullar,** Nesil Basım yayın, İstanbul 2002,s.170, 171.

1863–1864 ders yılı sonunda kolejde 20 öğrenci bulunurken, Müslümanların yabancı okula gitmesi yasak olduğu için öğrenciler azınlıklardan oluşmaktadır. Okulda bu dönemde dil kursları düzenlenmesi okulun tanınması açısından önemli bir gelişme olmuştur.[36]

1871 Aralık ayında Hamlin ve Robert'in bildirdiğine göre 500 öğrenciye ulaşmak ve 60.000 ciltlik bir kütüphane kurmak istemektedirler. Tarihi açıdan çok önemli bir bölgeDE kurulan okulun Amerika, İngiltere ve Almanya'dan destek aldığı bu ülkelerden birçok kişinin okulu ziyaret ettiğini bildirmişlerdir. Bunun yanında belgenin son cümlesinde ***"okulun doğuda nesillere Hıristiyanlığı öğreteceği"*** ifadesi okulun kuruluş amacını açıkça ortaya koymaktadır.[37]

Robert Koleji, doğrudan Board'a bağlı bir okul olamayıp Bebek'te bir evde faaliyete geçmiştir. Fransız Rochild ailesine mensup Robert'in servetinin beşte birini koleje bırakmasıyla kurulmuştur. 1878'de öldüğünde bu servetle kolej inşa edilmiş, arsa Ahmet Vefik Paşa'dan satın alınmıştır.[38]

Kolej kurulurken Mr. Robert ve Hamlin Kolejin bir Hıristiyan Okulu olmasını, ancak herhangi bir mezhebe bağlılık yerine laik bir görünüm arz etmesini istemiştir. Böylece hem Batı'nın tüm Hıristiyan devletleriyle yumuşak ilişkiler kurulabilecek, hem de onların desteği kazanılacaktır. Bunun sonunda batılılaşma ve Hıristiyanlaşma gelecektir.[39]

Hamlin'den Sonra George Wasburn okulun müdürlüğü görevini üstlenmiştir. Bu görevi sırasında Amerikan Misyoneri Barton' ile sık olarak mektuplaşmış ve okulun geleceği faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir. 29 Aralık 1900 tarihinde Dr. Barton'a okulun mali müzakereleri için detaylı bilgi vermiş, Amerika ile

36 İ.Polat Haydaroğlu, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar,** Ocak Yayınları, Ankara 1993, s. 126.

37 P.A.B.C.F.M. Reel 583, Belge No:618

38 E. George White, **Bir Amerikan Misyoneri'nin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları...,** s. 75.

39 Necmettin Tozlu, **Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar** Akçay yayınları Ankara 1991,s. 159, 160.

sürekli olarak irtibat halinde olmuştur.[40]

1903 yılında Robert Koleji çalışmaları misyonerlere göre birinci sınıf olmuştur. Daha organize bir şekilde çalışmalar sürdürülmüştür. Özellikle ilim yolunda standartlara ulaşılmıştır. Öğretmenler ileri derecedeki sınıflarda yoğun olarak çalışmaktadırlar. Robert Koleji sadece ilim konusunda kalmayıp diğer istasyonlarda bulunan okulların durumlarını da ilgilenmektedirler. Onlarla ilgili, kaygı ve isteklerini Amerika'ya hızla iletmektedirler. Yine aynı belgede 1903 yılında Misyoner Peet'in Harput'ta hapiste olduğu ve derhal bu durumla ilgilenmesi gerektiği bildirilmiştir.[41]

Caleb F. Gates 1903 yılından itibaren okulun müdürlüğü vazifesini üstlenmiştir. Wasburn gibi o da raporlarını misyoner Barton'a iletmiştir. Harput'taki teoloji okulu problemini ve Merzifon'daki okuldaki sorunları da iletmesi İstanbul Robert Koleji'nin Anadolu'daki diğer okullarında sözcüsü rolünde olduğunu göstermektedir.[42]

1912'lerde artık Robert Koleji adını "Robert Akademisi" olarak değiştirmiş ve 4 senelik lise eğitimini Türk okullarında olduğu gibi 3 seneye indirmiştir. Kolej düzeninde değişiklikler yapılmış, birbirine bağlı üç eğitim bölümü oluşturulmuştur; Mühendislik, İş İdaresi, Fen ve Yabancı Dil Okulu.

Robert Koleji Milli Mücadele döneminde de faaliyetlerini sürdürmüştür. 15 Ağustos 1919 yılında Misyonerler seyahatlerini sürdürmüşler. Öğretmenler yaz tatilinde dinlenmek istemişlerdir. Kendileri seyahat için; büyük Alman arabası olan Mercedes'e, Chevrolet marka Ambulansa, motor bisiklete ve Ford Kamyon'a sahiplerdir. Şoförleri Ermeni'dir.[43] Ermenilerin Amerikan misyonerlerinin yardımcısı ve rehberi olduğu bu belgede de görülmektedir.

Okul Tevhid-i Tedrisat kanunundan sonra da faaliyetlerini sürdürmüş, Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatına göre hareket ederek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Okulda birçok

40 P.A.B.C.F.M. Reel 627, Belge No: 331.
41 P.A.B.C.F.M. Reel 621, Belge No: 81, 82.
42 P.A.B.C.F.M. Reel 621, Belge No: 84.
43 P.A.B.C.F.M. Reel 633, Belge No: 793.

ulustan öğrenci eğitim almıştır. 1928–1929 yılında 717 öğrencisi olan okulun öğrencilerin milliyetleri çok çeşitlidir:

1- Türk, 366
2- Yunan, 101
3- Ermeni, 99
4- Bulgar, 56
5- Yahudi, 29
6- Arnavut, 12
7- İran, 10
8- Amerikan, 6
9- Arap, 5
10- Suriye, 4
11- Farklı milliyetten, 12
12- Rus, 1

Kuruluşundan itibaren 1940'lara kadar Kolejde şu kişiler müdürlük görevi yapmıştır:

1- Dr. Cyrus Hamlin (1863-1877)
2- George Wasburn (1878- 1903)
3- Caleb F. Gates (1903-1932)
4- Paul Monroe (1932- 1935)
5- Walte L. Wright (1935- 1944)[44]

Robert Koleji'nde modern eğitim usulleri benimsenmiş ve bununla ilgili dersler okutulmuştur. 1962 yılında İstanbul Robert Koleji, Yüksekokulu Fen ve Yabancı Diller Bölümü dersleri şöyledir:[45]

1- Güzel Sanatlar
2- Kimya
3- Kompozisyon
4- Eğitim
5- Fransızca

44 Ayten sezer, **Atatürk Döneminde...**, s. 65,66.

45 Süleyman Büyükkarcı, **Türkiye'de Amerikan Okulları**, Yelken Yayınları, Konya 2004, s. 92.

6- Almanca
7- Yunanca
8- Tarih
9- Humaniter Bilimler
10- Latince
11- Dilbilim
12- Edebiyat
13- Matematik
14- Müzik
15- Tabii Bilimler
16- Felsefe
17- Fizik
18- Konuşma
19- Türkçe

Derslerin amaçları, programları detaylı olarak rapor halinde sunulmuştur. 1971'de Robert Koleji Mütevelli Heyeti Robert Kolej'in bulunduğu kampüsü Türk Hükümetine devretmiş, Robert Koleji öğrencileri de Arnavutköy Kız Koleji Kampüsü'ne taşınarak, orta dereceli iki okulun birleştirilmesiyle karma bir okul haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.[46]

Görüldüğü üzere Robert Koleji verdiği eğitim ve eğitim verdiği kişiler açısından çok köklü bir kurumdur. Hıristiyanlaştırma amacıyla açılan okul çeşitli milletlerin öğrencilerine ders vermektedir. Okul mezunlarının iyi işlere gelmesi okulu itibarlı kılmaktadır.

1.1.2 İstanbul Amerikan Kız Koleji

İstanbul Amerikan Kız Koleji'nin kuruluş amacı Misyoner Patrick'in Board Arşiv belgelerinde değindiği üzere İstanbul'da Hıristiyanlığın etkisini attırmaktır. Okul kuruluş itibariyle Board Teşkilatı ile birlikte çalışmış ve evanjelik etki içinde kalmıştır. Başarılı olabilmek için kurallar koyulmuş ve bu kurallara gelen tüm idareciler uymuştur.[47]

46 Süleyman Büyükkarcı, **Türkiye'de ...**, s. 21.
47 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 926.

Bu kuralardan bir tanesi; Kolejin denetiminin temelinde fakülte ve vakıf heyeti arasında doğrudan ilişki kurulması vardır. Yani kurum vakıftan bağımsız hareket edemez. Bunun yanında diğer bir kural; Kadın Board Teşkilatı ile düzenli ilişkiler sürdürülmeli ve kolej bütçesi vakfın denetiminde olmalıdır. Bir diğeri; İstanbul'daki Board Danışma Kurulu'nun vazifelerine dikkat edilmeli ve denetimde olmalıdır. Okulda başarının sağlanması ve kurumun güvencesi için Amerikan Hıristiyan halkının okula ilgisi arttırılmalıdır.[48] Bu kural ve kaidelerden anlaşıldığı üzere kolej bir misyoner okulu olarak kurulmuş ve sürekli olarak misyoner teşkilatının desteğini almıştır.

Kolej, Kadın Board Teşkilatı tarafından kurulmuş ve aynı teşkilat tarafından desteklenmiştir. Büyük amaçları *"Türkiye'de Yüksek Hıristiyan eğitimi"* vermektir. Kolejin fakülte üyeleri Kadın Board Teşkilatı'nın desteğini açık olarak kabul etmektedirler. Yüksek eğitimde Hıristiyan kurumu olmak için; Türkiye'de diğer Hıristiyanlık için çalışanlar ile yüksek işbirliği kurulması gerekmekte ve diğer Amerikan Kolejleri ile sıkı dostluk sürdürülmektedir.[49]

Misyoner Patrick'in belirttiğine göre; *" Tüm öğretmenler sadece entelektüel bir eğitim almakla kalmayıp bunun yanında Hıristiyan kadınlar olarak onlarda ahlâk ve dinin etkisi çok güçlüdür"*[50] Bu cümleden anlaşıldığı gibi okul yüksek misyonerlik idealleri için kurulmuştur.

Bayan Patrick'in; *" İstanbul Amerikan Kız Koleji'nde din öğretimi güçlü ve doğrudan olmalıdır. Hıristiyanlık ideolojisi onlarda okuldan sonraki haytalarında da etkili olmalıdır"* [51]şeklindeki sözleri okulun kuruluş amacını bize fazla söze gerek bırakmadan açıklamaktadır.

Ermeni kızların protestanlaştırılmasını amaçlayan misyonerlerin yapmış oldukları ev sohbetleri, 1843 yılında bir kız okulunun oluşmasına neden olmuştur. Okul Gedikpaşa'da

48 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 927.
49 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 928.
50 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 928.
51 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 928.

faaliyetlerine başlamış ve Misyoner Heyeti Sekrteri N. Clarke okulun geliştirilmesine faydalı olmuştur. Amerikan Misyoner Kadın Heyeti okula önemli miktarda yardım sağlamıştır.[52]

Okulun 1873'te anaokulu seviyesinde öğrenci sayısı 40 olup okul için kiralanan binanın zemin katında mutfaklar, yemek odaları, birinci katta bürolar, kütüphane ve sınıflar ile çalışma odaları, diğer katlarda da yatak odaları bulunmaktadır.[53]

14 Mayıs 1895 tarihli İstanbul Amerikan Kız Koleji ile ilgili ek rapordan anlaşıldığı üzere okul 1890 yılında ruhsatsız olarak kurulmuştur.[54] 1892 yılında Amerikan Kız Koleji çalışanları maaşlarının artırılması için; Kolej Vakıf Kuruluna, WBM(Kadın Board Teşkilatına) ve ABCFM (Amerikan Board Teşkilatı'na) ricada bulunmuşlardır.[55] Yukarıdaki belge aynı zamanda Kolejin misyoner teşkilatınca doğrudan desteklendiğini göstermektedir. Bunun yanında Board çalışanlarına maaş verebilecek kadar etkili bir sistem kurmuştur.

14 Mayıs 1895 tarihli İstanbul Amerikan Kız Koleji ile ilgili ek rapordan anlaşıldığı üzere okul 1890 yılında kurulmuştur.[56] 1893 yılında okulda 147 öğrenci vardır.

Çeşitli bölümlerin açılmasıyla kolej Türkiye'deki çalışmalarını genişletmiştir. Misyoner dernekleri okulu desteklemektedir. Okulda;

Matematik
Fen
Tarih
Felsefe
Rumca
Fransızca
Slav
Ermenice gibi dersler için sınıflar mevcuttur.[57]

52 Ertuğrul, **Kültürümüzü Etkileyen Okullar** ..., s.173.
53 Haydaroğlu, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okul...**, s. 127.
54 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 558.
55 P.A.B.C.F.M. Reel 610, Belge No: 93.
56 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 558.
57 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 357, 358.

1895 yılında 161 öğrenci olan okulda öğrenci milliyetleri şöyledir;[58]

Ermeni: 88
Rum: 19
Bulgar: 18
İngiliz: 15
Amerikan: 6
Alman: 7
İtalyan: 1
Rus: 1
Yahudi: 1
Türk: 1

Bu öğrencilerden 84 öğrenci yatılı olarak eğitimini sürdürmektedir. 1895 yılı raporundan anlaşıldığı üzere; Okul yöneticisi Zürih Üniversitesinde bir yıl çalıştıktan sonra eylül ayında koleje geri dönmüştür. Fakülte Dekanı olan Bayan Fensham tarih bölümü derslerine girmektedir. O da İngiltere'de Oxford'da bulunduğu için yıl boyunca derslere girememiştir.

Müzik derslerine, Bayan Winifred Seager, Fransızca derslerine; Bayan Clopath girmektedir. Bütün dil sınıflarında özel çalışmalar sürmektedir. Kimya Laboratuarı kurulmuştur. 1895 yılı içinde üç seçmeli ders oluşturulmuştur. Bunun amacı kolejin farklı alanlarda gelişmesini sağlamaktır.[59] Bayan Patrick bu dönemde okulda öğretmenlik yapan diğer bir misyonerdir. Sağlık durumu iyi olmadığı için İstanbul'daki işlerine kısa süre ara vermiştir. Onunla ilgili gelişmeler misyoner belgelerinde kaydedilmiştir.[60]

Türkiye'de yüksek okul seviyesinde misyonerler büyük hayal kırıklığı yaşamışlardır. Bunun nedeni mali sıkıntılar yaşanmasıdır. Misyoner okulunda vaizlik hizmetleri her pazar düzenli olarak sürmektedir. Hıristiyanlık çalışmaları için toplantılar düzenlenmektedir.[61]

58 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 558.
59 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 558.
60 P.A.B.C.F.M. Reel 610, Belge No: 410.
61 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 559.

1895 yılında okul için en önemli gelişmelerden birisi de İstanbul Amerikan Kız Koleji II. Abdülhamit'in iradesi ile ruhsatlı bir okul haline gelmiştir. Bu irade A.W. Terrl'in ikna çabalarıyla alınmıştır.[62]

1902 yılında İstanbul Amerikan Kız Koleji'nin müdürü Dr. Mary Mills Patric'dir. Kolej Dekanı Bayan Florence Fensham'dır. Bayan Fensham Chicago'da iki yıl teoloji eğitimi almış bir kadın misyonerdir. Kolejin amacı misyonerlere göre modern eğitim vermektir. Okul öğrencileri genelde İstanbul'daki yüksek sınıfın çocuklarıdır. Okulda genelde Levantenler hâkimdir. Rum, İngiliz, Alman, Türk, Amerikalı kızlar bu okulda eğitim görmektedir.[63] 1902 yılında okulun Amerikan arşivlerinden çıkan resmide son derece ilgi çekicidir.[64]

1903 yılında Bayan Patrick Boston'da bulunan Misyoner Judson Smit'e okul ile ilgili bilgileri içeren bir makale göndermiştir.[65] Bu makaleler Amerikan Board Teşkilatı tarafından yayınlanmaktadır. Bu yayınlarla misyonerler çalışmalarını tüm dünya misyonerlerine duyurmaktadır.

Bunun yanında İstanbul Amerikan Kız Koleji'nin müdürü olan Bayan Patrick, yürüttüğü çalışmaları sürekli olarak Amerika'ya rapor etmiştir. 9 Şubat 1904 yılında yollamış olduğu mektupta anlaşıldığı gibi, Amerika'dan gelen önerilere göre hareket etmektedirler. Planlarının detayları ayrıntılı olarak yazmaktadırlar.[66]

Misyonerler okullarda yaptıkları çalışmaları teoloji kurslarında tartışmaktadırlar. Bayan Patrick, 3 Mayıs 1904 tarihli mektubunda bu kursun 12 Mayıs 1904 saat 4:30'da toplanacağını bildirmektedir.[67]

1903'e kadar 25.000 talebeye eğitim veren okul 435 öğrenci mezun etmiştir. Mezunların 195'i Bulgar, 144'ü Ermeni, 76'sı

62 P.A.B.C.F.M. Reel 606, Belge No: 559.
63 P.A.B.C.F.M. Reel 616, Belge No: 732.
64 P.A.B.C.F.M. Reel 616, Belge No: 733.
65 P.A.B.C.F.M. Reel 623 Belge No: 920.
66 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 921.
67 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 924.

Rum, 14'ü İngiliz ve Amerikan, 3'ü Alman, 2'si Yahudi ve 1'i Türk'tür.[68]

17 Şubat 1905 tarihli İstanbul Amerikan Kız Koleji ile ilgili belgede Bayan Patrick, Misyoner Dr. Judson Smith'e kolejde çok başarılı ve mutlu bir yılın geçtiğini bildirmiştir. Özellikle Hıristiyan Cemiyeti'nin akşam toplantılarının çok faydalı olduğunu bildirmiştir. Psikoloji derslerinin çok iyi geçtiğini fakat düzenli bir laboratuarlarının olmayışından yakınmıştır.[69]

İstanbul Amerikan Kız Koleji uluslararası bir niteliğe sahiptir. Mezunları çeşitli ülkelerde iş sahibi olmaktadırlar. Okul öğretmenleri mezunlarını da yakından takip etmektedirler. 1905 yılında Bayan Patrick Atina'ya ziyarette bulunmuştur. Bu ziyareti sırasında okullarından mezun olan bir öğrencilerinin "Princess Hospital" isimli hastanenin başına getirildiğini bildirmiş, bundan kendisinin büyük onur duyduğunu söylemiştir.[70]

1905 yılında bir binası yangında yok olan okul 1905 yılında Arnavutköy sırtlarına taşınmıştır.[71] 10 Mart 1905'de okul için yeni bina yapılmaya başlanmış ve gelecek yıl içinde bitmesi beklenmektedir. Misyoner Smith okula gelerek çalışmaları yerinde denetlemiştir.[72]

Okulun geçirdiği büyük yangın diploma töreni için yapılan planları da alt üst etmiştir. 6 Ocak 1906 tarihinde henüz diploma töreni için bir kesinlik yoktur. Bu durum okul müdürü Bayan Patrick'i rahatsız etmektedir. Yeni okul binasının hızla tamamlanmasını arzu etmektedir.[73]

1906 yılında Kolej İstanbul'da etkisini arttırmış ve Türkiye'de kolejin yeri misyonerlere göre yükselmiştir.[74] 1908 yılında problemler olsa da kolej varlığını sürdürmüştür.[75] Kadın Board Teş-

68 E. George White, **Bir Amerikan Misyoneri'nin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları**, s. 80.

69 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 931, 932.

70 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 932.

71 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s. 162, 163.

72 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 933.

73 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 934, 935.

74 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 936.

75 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 941.

kilatı okula yardım ve desteklerini sürdürmektedir.[76] 21 Aralık 1908 yılında okul binasında yapılacak yenilikler için maddi beklentiler üst düzeye gelmiştir.[77]

1909 yılı içerisinde okul Board Teşkilatı'nın bir kurumu olarak faaliyetlerini devam ettirmiş ve Boston'daki misyonerlerle ilişki sürdürülmüştür.[78] 1910 yılında okula dışarıdan çeşitli ziyaretçiler gelmiş ve okul çalışmalarına destek vermiştir. Bunlardan Charles Dickinson "İran Şiiri" üzerine fakülte öğrencilerine konferans vermiştir. 10 Mart 1910 tarihinde, Profesör Sophie C. Hart edebiyat bölümlerine informal olarak dersler vermiştir. John Garstang Arkeoloji üzerine bir konferans verirken, Dr. Emily Ray Gregory de Biyoloji üzerine bir konferans vermiştir.[79]

Misyonerlere göre 1910 yılı okul için başarılı bir yıl olmuştur. Kadın Board Teşkilatı İstanbul Amerikan Kız Koleji'ne desteklerini sürdürmüştür. Bayan Mary Mill Patrick okuldaki idarecilik görevi **ne devam etmiştir.**[80]

Kolej 1932 yılında Robert Kolej ile birleştirilmiş, 1932-1933 yılında okulda 276 öğrenci öğrenim görmektedir. 182 öğrenci gündüzlü, 94'ü yatılıdır. 30 kadın olmak üzere 43 öğretmen çalışmaktadır. Okulda bu dönemde okutulan dersler şöyledir.

Orta Kısım:

Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, İngilizce, Tercüme, Fransızca, Fen Bilgisi, Riyaziye, Müzik, Beden, Resim

Lise Kısmı:

Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca, Riyaziye, Tabiiye, İçtimaiyat ve İktisadiyat, Beden, Müzik, Kimya, Fizyoloji, Arziyat, Hikmet, Ruhiyat ve Ahlak, Mantık, Kozmografya, Felsefe[81]

76 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 942.
77 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 943.
78 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 944, 945.
79 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 966.
80 P.A.B.C.F.M. Reel 623, Belge No: 967,968.
81 Sezer, **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar** ..., s. 72, 73.

Eğitim misyonerlerin en büyük silahı olup Osmanlı son döneminde Amerikalı misyonerler bu silahı çok iyi kullanmıştır. Osmanlı Devleti'de bu okullara ve faaliyetlere izin vermiş, denetimler kısıtlı olmuştur. Tevhid-i Tedrisat ile birlikte bu kurumlar denetim altına alınmaya başlanmış ve Milli Eğitim sisteminin uygulanması ile başarı sağlanmıştır. Türkiye bu kanunla ve uygulamalarla büyük bir tehditten kurtulmuştur.

2. BÖLÜM
İZMİR'DE AMERİKAN OKULLARI

2.1. İzmir'deki Amerikan okulları

İzmir'de Amerikan okullarına değinmeden önce İzmir'de Amerikan misyonerlerinin durumunu genel bir şekilde ele almanın yararlı olacağı kanısındayım. 1860 yılı Amerikan Board Arşiv Belgesinden anlaşıldığı üzere İzmir, Amerikalılar tarafından Batı Türkiye Misyonu içinde incelenmiştir. İzmir'in yanında bu misyonda; İstanbul, Tokat, Kayseri, Bursa, Sivas, Yozgat istasyon olarak faaliyet göstermektedir.[82] İzmir İstasyonu Board Teşkilatı'nın önem verdiği istasyonlardan birisidir. Çünkü İzmir Limanı Boston'dan gelen misyonerlerin Anadolu'da ilk ayak bastıkları yer olmuştur. Papaz Pliny Fisk ve Parsons Kasım 1819'da Boston'dan İzmir'e hareket etmişlerdir. 3 Kasım 1819 yılında Boston limanından gemiyle hareket eden Fisk ve Parsons 9 Ocak 1820 yılında İzmir'e vardılar. Böylece Amerikan Misyonerlerinin Osmanlı Devleti içinde vardıkları ilk liman ve ayak bastıkları ilk toprak İzmir oldu.[83]

2.1.1 Amerikan Misyonerlerinin İzmir'e Gelişleri ve Teşkilatlanmaları

İzmir'de misyonerler 1833 yılında bir istasyon kurarak faaliyete başlamışlardır.[84] İstasyonda 1845'e kadar Mugurdich Towmasian ve Bay Sarkis Amerikan Protestan misyonerlerinin

82 P.A.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 4. Ve Bkz; Özgür Yıldız; **Misyonerlik ve Amerikan Board Teşkilatı(Türkiye'de Siyasi ve Sosyal Hayata Etkileri)**, IQ Yayın Evi, İstanbul 2009, s.13.

83 "Reports, 1819 Mıssıon to Jerusalem" **Mıssıonary Herald**, 1819, sayı.15, pp.44-45 ve A.L.Tibawi; **American Interests In Syria 1800—1901**, Clerendon Press, Oxford, 1966, pp.1–16, Ayrıca Bkz. American Board 1931 Constantinople Station, pp.8.

84 P.A.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 187

çalışmalarında yardımcı olmuştur. 1845 yılında bu iki yerli çalışanın ölmesi İzmir'deki çalışmaları durma noktasına getirmiştir. [85]

Batı Türkiye Misyonu içinde İzmir 1860 yılından itibaren yıllık tablolarda yer almaktadır. 1860 yılında İzmir'de 2 tane Amerikan papazı görevlidir. 2 tane Amerikalı bayan da misyoner görevli olarak çalışmaktadır.[86] Bir yerli vaiz ve yardımcısı dini faaliyetleri yürütmektedir. Bu dönemde dini faaliyetler başlangıç aşamasındadır. Pazar ayinlerine katılanların sayısı 20'dir. İbadet yeri olarak Amerikan Protestan misyonerlerinin bir kilisesi bulunmaktadır.1860 yılı içinde 21 kilise üyesi olmuş ve toplam 29 kişi Protestan yapılmıştır.[87]

Bay Ladd 1861 yılı içinde 1200 dolar maaşla misyoner olarak görev yapmaktadır.[88] Bay Ladd 1862 yılında da İzmir'de ki faaliyetlerden sorumlu misyonerlerden birisidir.[89]

1862 yılında Board Heyeti İzmir'de iki misyoner görevlendirmiştir. Pazar ayinlerine katılanların sayısı 19 olmuştur. Toplam kilise üyesi 22 ye çıkmıştır. Dini faaliyetler hızla sürmektedir. Dış istasyon olan Didim'de Kilise üye sayısı 6 olmuştur.[90]

1864 yılında 2 erkek 2 bayan Amerikan çalışan İzmir'de faaliyetlerini sürdürmüştür. Kilise üye sayısı 23 olmuştur. Pazar ayinlerine 18 kişi katılmıştır. İstanbul'dan sonra ikinci istasyon olarak kayıtlarda yer almıştır. Sadece bir kilisede misyonerlik faaliyetleri ve dini hizmetleri sürmektedir.[91]

1866 yılında İzmir'in dış istasyonları Didim ve Manisa'dır.

85 DWIGHT H.G.O.; **Chrıstıanıty In Turkey, Anarrative of The Protestant Reformation ın The Arınenan Church**, Ballantyne Prınter, London, 1854, pp. 209

86 Özgür Yıldız;"Osmanlı Devleti'nde Amerikan Kadın Misyonerleri ve Faaliyetlerine Bir Bakış", Uluslararası Multidisiplinler Kadın Kongresi, **Dokuz Eylül Üniversitesi**, 21. Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar değişim ve Güçlenme 5. Cilt. İzmir 2010, s.188-195.

87 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 4.

88 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 88

89 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 94

90 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 15,16..

91 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 27.

İzmir'de bu yıl içinde bir misyoner görevdedir. Kilise üyelerinin sayısı 37'yi bulmuştur. Pazar ayinlerinden sonra eğitim için düzenlenen pazar okullarına katılıp ders alanların sayısı 21 olmuştur. Didim'de bir Protestan kilisesi faaliyet göstermektedir. Aydın'da 12, Didim'de 10 kilise üyesi olmuştur. Didim'de bir papaz görevlendirilmiştir.[92]

1869 yılına gelindiğinde İzmir'de bir Amerikan Misyoneri görevini sürdürmektedir. Kilise kurulduğundan beri üye sayısı 37 olmuştur. Pazar ayinlerine katılanların sayısı 35 olmuştur. Didim'deki kilise de faaliyetlerini sürdürmekte, kilise üye sayısı 14, Pazar ayinlerine katılanların sayısı 20 olmuştur.[93]

Dini faaliyetler 1860 yılından 1909'a kadar Board yıllık raporlarında yer almıştır. Cemaatin sayısı zamanla artmıştır.1874 yılında İzmir'de kilise üye sayısı 42'ye çıkmıştır. İzmir bu dönemde Manisa'ya bağlanmıştır. Manisa'da Pazar ayinlerine katılanların sayısı 70'dir. Amerikan Board bölgeyi Manisa, İzmir, Didim ve Akhisar olarak dış istasyonlarda idare etmiştir.[94]

1876 yılında Manisa sahasında; Afyonkarahisar, Didim, Akhisar, İzmir dış istasyon olarak görülmektedir. İzmir'deki kilise üye sayısı 13'e düşmüştür. Didim'de 14, Akhisar'da 6 kişi Protestan kilisesine üye olmuştur.[95]

1877 yılında İzmir'de kilise üye sayısı 8 olup 40 kişi Pazar ayinlerine katılmıştır. İzmir Manisa'nın dış istasyonu olarak yer alırken; Akhisar, Didim, Bayındır, Afyonkarahisar, Bergama'da dış istasyon olarak yer almıştır. Tüm bu dış istasyonlara Pazar ayinlerine katılan Protestan cemaat bulunmaktadır.[96] 1878 yılında da Pazar ayinlerine 40 kişi katılmış, 35 kişi pazar okullarında eğitim almıştır.[97]

1879 yılında Manisa'da iki Amerikan Misyoneri görevli olduğu için hâlâ merkez istasyon olarak görülmektedir. İzmir'de

92 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 39.
93 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 48.
94 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 171.
95 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 198.
96 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 212.
97 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 226.

sadece 2 okul öğretmeni ve bir vaiz görev yapmaktadır. Tüm dış istasyonlar dâhil Amerikan Board Heyeti bölgede 17 kişi çalıştırmaktadır.[98]

1880 yılında Manisa ve İzmir'de birer misyoner bulunmaktadır. Manisa, İzmir, Didim ve Bayındır'da birer kilise faaliyettedir. Manisa'da Pazar okullarına katılanların sayısı 70 İzmir'de 50, Bayındır'da 30, Afyon'da 50 olmuştur.[99]

1884 yılında İzmir'de bir misyoner görevlidir. Sahada sadece tek misyoner görev yapmaktadır. Toplam bölgede Board'dan maaş alarak çalışan 10 kişi vardır. Dini çalışmalarda artma görülmüştür. 420 kişi Pazar ayinlerine katılmıştır.[100]

1886 yılında İzmir'de tek misyoner vardır. Çalışan sayısı 14 olmuştur. Kilise'nin üye sayısı 43 olmuştur. Ortalama Pazar ayinlerine katılanların sayısı 120 olmuştur. Akhisar'da; 7, Burdur'da; 3, Manisa'da; 3 kilise üyesi vardır. Tüm istasyon genelinde Pazar ayinlerine katılanların sayısı 195 olmuştur.[101]

1900 yılında İzmir'de 3 erkek, 5 kadın, 2 bekâr toplam 10 misyoner görev yapmaktadır. Artık 20. asrın başından itibaren Amerikan misyonerleri İzmir'e büyük bir çıkartma yapmışlardır. Protestan mezhebine bağlı olanların sayısı 465'e çıkmıştır.[102] 1901 yılında misyoner sayısı 11 olmuştur.[103]

1905 yılında İzmir'de yönetici olarak Hagop Tashjian, Afyon'da Hagop Yerenian, Burdur'da Harotune Hagopian, Ödemiş'te Haroutune Armaghanian, Manisa'da Hagop Minasian çalışmaktadır. Kilise üye toplamı İzmir'de 135'tir.[104]

Görüldüğü üzere İzmir şehrini Amerikan Misyonerleri bir ağ gibi sarmışlardır. Islahat Fermanı ve Ferman-ı Adalet'ten sonra içimizde bulunan azınlıklar ve yabancılar daha serbest hareket

98 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 239.
99 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 261
100 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 327
101 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 355
102 P.A.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 187
103 P.A.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 226
104 P.A.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 331

etme şansını yakalamışlardır. Yapılan faaliyetler neticesinde genellikle içimizde barındırdığımız Ermeni nüfuz üzerinde daha etkili olmuşlardır. Ermenilerin Protestan mezhebine geçmeleri diğer azınlıklara göre daha yoğun olmuştur.

İzmir İstasyonu'nun kuruluş aşamasındaki çalışmaları fazla başarılı olmamıştır. Misyonerler istasyonda uzun süreli kalmamışlardır. Ama İzmir 1860'lı yıllardan sonra Board bütçesinden önemli paylar almıştır. 1860 yılında Board'un Türkiye geneline ayırdığı pay şöyledir:[105]

ADRİANOPLE[106]: 32.334
ANTEP: 22.485
HALEP: 42.564
ARAPKİR: 25.793
BİTLİS: 1.836
BURSA: 16.481
BİLECİK: 6.626
KAYSERİ: 19.784
DİYARBAKIR: 25.719
ERZURUM: 30.590
HARPUT: 28.170
MARAŞ: 11.936
URFA: 7.865
İZMİR: 18.746
YOZGAT: 14.829

Bu verilerden anlaşıldığı üzere İzmir Amerikan misyonerleri için ortalama bir yere sahiptir. Zaten sık sık misyonerlerin çekilmesi ve bir ara merkez istasyon olmaması bölgedeki çalışmaların bu dönem etkisiz olduğunu göstermektedir.

İzmir İstasyonu 1870 yılından itibaren 12 yıl Manisa'ya bağlı bir dış istasyon olmuştur. 1882 yılında tekrar merkez istasyon

105 PA.B.C.F.M., Reel: 583 Belge No: 130
106 Edirne

haline gelmiştir. İzmir İstasyonu'na bağlı dış istasyonlar zaman içerisinde Batı Türkiye Misyonu yıllık raporlarında değişiklik göstermiş ise de; Manisa, Akhisar, Aydın, Afyonkarahisar, Bayındır, Ödemiş, Burdur bu istatistiklerde sıklıkla yer almıştır.[107]

Amerikan Board Teşkilatı İzmir'de misyoner, papaz, vaiz, öğretmen ve yerel yardımcılar ile çalışmıştır. Son dönemde eğitim amaçlı misyonerler İzmir'de yer almıştır. 1886 yılında L. Barflett görev yapmıştır. Ardından İzmir Amerikan Koleji'nin de açılmasıyla, Bayan MC Callum, Bayan Dr. Maclachan, Bayan Dr. McNaughton, Bayan Pohl, Bayan Mills, Bayan Prof. Lawrence, Bayan Prof. Caldwell çalışmıştır.[108] 1886 yılı misyoner maaşlarına baktığımızda en yüksek maaşı İzmir misyoneri almaktadır.[109]

AYNI YIL İÇİNDE İZMİR'E DİĞER İŞLER İÇİN AYRILAN ÖDENEK[110]

YILLIK TOPLANTI: 15
POSTA MASRAFLARI: 5
YERLİ TEMSİLCİLİKLERE: -
İZMİR: 132
AKHİSAR: 57
BAYINDIR: 70
EĞİTİME: -
AFYON: 18

1886 yılında Batı Türkiye 45. yıllık toplantısında İzmir misyonerlerinin yenilenmesi talebinde bulunulmuştur. Deneyimli ve Ermenice bilen bir misyoner isteği gündeme gelmiştir.

107 P.A.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 5. Reel: 588 Belge No: 147, 198, 212, 226, Reel: 617 Belge No: 379.
108 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 212 ve Cass Arthur Reed; "Smyrna The Oldest Station of our Mission", Centennial of Constantinapol Station, İstanbul 1931, s.13.
109 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 212
110 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 216

Bölgedeki Ermenilerin Protestanlaştırılması için bu işin önemi belirtilmiştir.[111]

1888 yılında yıllık toplantının listeleri düzenlenmiştir. Buna göre İzmir'deki dış istasyonlar hakkında daha detaylı raporlar istenmiştir. Manisa dış istasyonunun Akhisar'dan daha önemli olduğuna ve Afyon'daki okul çalışmalarının çok önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. [112]

1893 yılına gelindiğinde ise bütçede ayrılan payın artığını görmekteyiz. Hatta İzmir, ayrılan pay ile üçüncü büyük merkez haline gelmiştir. Eğitim faaliyetlerinin hızlanması bu payın artmasında etkili olmuştur. 1893 yılı Batı Türkiye Misyonu verileri şöyledir:[113]

1893 YILI BATI TÜRKİYE MİSYONU BÜTÇESİ (TL OLARAK)

BURSA: 50.300
KAYSERİ: 112.600
İSTANBUL: 120.800
MERZİFON: 10.030
İZMİT: 61.600
İZMİR: 105.650
SİVAS: 105.650
TRABZON: 28.700

1899 yılında İzmir'de Misyoner olarak Bay Bartlett ve Bayan Pohl görev yapmıştır. Batı Türkiye Misyonu'nun 17 Mayıs 1899 tarihindeki 58. yıllık toplantısında bu iki misyoner planlama ve eğitim komisyonlarında görev almışlardır.[114]

İzmir'e ayrılan bütçe yıldan yıla artmıştır.16 Temmuz 1910

111 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 113
112 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 253
113 PA.B.C.F.M., Reel: 607 Belge No: 235
114 PA.B.C.F.M., Reel: 607 Belge No: 131

tarihli belgeden anlaşıldığı üzere İzmir'de misyonerlik faaliyeti yürütenlerin yıllık maaşı 1.225.00[115] Board Çalışmaları için ayrılan ödenek 614. 00 Kadın misyonerlerin çalışmaları için 565. 19 Türk Lirasıdır.[116] 13 Nisan 1912'de ayrılan ödeneğin genel toplamı 5.148. 84 TL olmuştur.[117]

Savaşlar ve Osmanlı Devleti'ndeki iç huzursuzluklar misyonerlerin bu dönemde çalışmalarını olumsuz etkilemiş haliyle ayrılan ödenekler de azalmıştır. İzmir İstasyonundaki misyoner faaliyetler Birinci Dünya Savaşı sırasında da devam etmiştir. 1917 yılında Bayan Samuel L. Caldwell ve 3 çocuğu, Bayan C.W. Lawrence ve 5 çocuğu savaş yıllarında da çalışmalarını sürdürmüşlerdir.[118] Kısaca Board Teşkilatı'nın İzmir'deki teşkilatlanmasına yer verdikten sonra şimdi eğitim konusunda Amerikalıların yapmış oldukları çalışmalara değinelim.

2.1.2. İzmir'de Eğitim Faaliyetleri

Her istasyonda olduğu gibi misyonerler İzmir'de önce küçük çocukların eğitimi için bir okul açmışlar ardından bu okul Amerikan Koleji'ne dönüşmüştür. İzmir'deki okul ise sonraları uluslararası bir boyut kazanmıştır.

İzmir'de eğitim faaliyetleri 1836 yazında başlamıştır. Ermeni kızların eğitimi için Amerikan misyonerleri bir okul kurmuşlardır. Okula mobilyalar, sıralar almışlardır. Bir hafta içinde kırktan fazla kızı eğitmeye başlamışlardır.[119]

İzmir'de 1866 yılında karma okul açılmıştır. Okulda 40 kişiye ders verilmiştir. Didim ve Manisa dış istasyonlarında da birer okul açılmış ve bu okullarda toplam 37 kişi eğitim altına alınmıştır.[120]

---

115 Board raporlarında verilen maddi istatistikler genelde TL olarak verilmiştir. "."'dan sonra olan kısımlar kuruş olarak değerlendirilmektedir.

116 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 168.

117 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 192.

118 Missionary Herald, 1917, August/8/ CXII PP.371..

119 DWIGHT H.G.O.; **Chrıstıanıty In Turkey,** ..., pp. 61.

120 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 42.

1869 yılında karma okul faaliyetlerini sürdürmektedir. 25 çocuğa eğitim verilmiştir. Dış istasyonlarda da eğitim faaliyetleri yıl içerisinde sürmektedir. Misyonerlerin alanda en önem verdikleri çalışma eğitim olmuştur. İzmir'de de bu işi 1860'lı yıllarda başlatmışlardır.[121]

1870'li yıllarda İzmir Manisa'nın dış istasyonu olarak istatistiklerde yer almıştır. 1873 yılında İzmir'de 15 kız 15 erkek öğrenci olmak üzere ortak okulda misyonerler eğitim faaliyetlerini sürdürmektedirler. Aynı dönemde Manisa'da kız yatılı okulunda 19 kız öğrenci eğitim görmektedir.[122]

1876 yılında İzmir'deki ortak okul faaliyetini durdurmuş, Sadece Akhisar'daki okulda 17 öğrenci eğitim altında bulundurulmuştur. Aydın, Bayındır, Didim gibi dış istasyonlarda da eğitim faaliyetleri istatistiklerde yer almamaktadır.[123]

1879 yılında Manisa'daki yatılı okulda 38 öğrenci eğitim altındadır. İzmir'de iki karma okul açılmıştır. Öğretmenler burada görevlendirilmiş, 66 öğrenci Protestan misyonerleri tarafından eğitilmiştir. Bunun yanında Akhisar ve Afyon'da da ortak okullar eğitim yapmaktadır.

1883 yılında İzmir'de 157, Manisa'da 57, Akhisar'da 30 tüm istasyon genelinde 238 öğrenci eğitim almaktadır.[124] 1884 yılında İzmir'de 147 çocuk öğrenim görmektedir.[125]

1886 yılında İzmir'deki kız ve erkek okulu faaliyetlerini sürdürmüştür. Toplam 196 öğrenci eğitim almıştır.[126] 1887 yılında İzmir dış istasyonlarında eğitim faaliyetleri sürmektedir. Bayındır'da kızlar için bir okul, Afyon ve Akşehir'de erkekler için bir okul bulunmaktadır. Bu okullara Board Teşkilatı bütçe

121 PA.B.C.F.M., Reel: 582 Belge No: 70
122 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 167.
123 PA.B.C.F.M., Reel: 588 Belge No: 205.
124 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 312
125 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 331
126 PA.B.C.F M., Reel: 596 Belge No: 384

ayırmıştır.[127] 1888 yılında İzmir'de 1 erkek yatılı okulu ve bir kız yatılı okulu bulunmaktadır. Erkeklerin sayısı 40, kızların sayısı 70'dir.[128]

1889 yılında İzmir'deki Amerikan okulunda kapanış töreni yapılmıştır. Törende Ermenice, İngilizce, Rumca, Fransızca derlemeler sunulmuş, şarkılar söylenmiştir. Ulaştığımız bu belgede İzmir Kız Yatılı Okulu'nun planı bulunmaktadır.[129]

1895 yılında İzmir'de kız okulu faaliyet göstermektedir. Bunun yanında anaokulu açılmıştır. 3 öğretmen ve 2 yardımcısı Board Heyetinden maaş almaktadır.[130] 1897 yılında, İzmir Kız Okulu, Anaokulu ve Manisa Kız Okulunda Amerikalı misyonerler eğitim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.[131]

1902 yılında Board Heyeti; İzmir'deki Kız Okulu, Manisa'daki Kız Okulu, İzmir'deki Anaokulu faaliyetlerini sürdürmektedir. Bayındır ve Akhisar'da da eğitim çalışmaları devam etmektedir.[132]

20. asrın başında Amerikan okulları artık Anadolu'yu bir ağ gibi sarmıştır. Osmanlı Devleti bu okullara ruhsat vermiş, okullar bu izin belgesiyle faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 1903 yılında Osmanlı Devleti'nde bulunan bu okullar arasında İzmir'deki Amerikan okulları önemli yere sahiptir. Bu okullar şunlardır:[133]

1-İZMİR, ZÜKUR (ERKEK)
2-İZMİR, YATILI VE GÜNDÜZLÜ İNAS (KIZ)
3-İZMİR, İBTİDAİ, ZÜKUR
4-İZMİR, İBTİDAİ, İNAS
5-İZMİR, ÖDEMİŞ, ZÜKUR VE İNAS

127 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 227
128 PA.B.C.F.M., Reel: 596 Belge No: 397
129 PA.B.C.F.M., Reel: 597 Belge No: 473-475, ve 533-538.
130 PA.B.C.F.M., Reel: 607 Belge No: 317
131 PA.B.C.F.M., Reel: 607 Belge No: 363
132 PA.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 30
133 B.O.A., **Y.A. RES**. Dosya No: 122/ Gömlek No: 45

6-MANİSA, İBTİDAİ, ZÜKUR VE İNAS
7-MANİSA, İBTİDAİ, ZÜKUR VE İNAS
8-SARUHAN, İBTİDAİ, ZÜKUR VE İNAS

Savaş yıllarında iller arası geçiş izinle olmaktadır. 1917 yılında İzmir Protestan Mektebi talebesinden Bursalı Anjelik'in Balıkesir'de bulunan ebeveyninin yanına gitmesinin müsaade talebi[134] ve 1918 yılında İzmir Amerikan Mektebi hocalarından Avadis'in, Sivas'ta bulunan kız kardeşi ve kızlarının İzmir'e gelmeleri için izin istemesi, Osmanlı Devleti'nin bu hususta zorluk çıkarılmaması kararı bu dönemde okulların varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.[135]

Görüldüğü üzere Amerikalı misyonerler bölgede eğitim faaliyetlerini yoğun olarak sürdürmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nin de bu faaliyetlere resmi izin vermesi misyonerlerin faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. İzmir dış istasyonlarında 8 okul ruhsatlı olarak 20. asrın başında faaliyet göstermiştir. Bu okullardan ses getireni şimdi değineceğimiz İzmir Uluslararası Koleji'dir.

2.1.3. İzmir Uluslararası Koleji (INTERNATIONAL COLLEGE SMYRNA)

Okul 1891 yılında kurulduğunda bir erkek okulu şeklinde tasavvur edilmiş ve 18 erkek öğrenciyle eğitim yaşantısına başlamıştır. Zamanla okula hazırlık bölümü eklenerek yüksek okul derecesine yükseltilmiştir. Orijinal adı "Boys School" iken yüksek okul olunca "American High School for Boys" olmuş, birkaç yıl sonra " The American Collegiate Institute" olmuş ve en sonunda 1903 yılında " The International College" yani İzmir Uluslararası Koleji adını almıştır.[136]

1903 Board Teşkilatı yıllık raporundan anlaşıldığı üzere geçen yıla göre öğrenci sayısı 300'e yaklaşmıştır. Kütüphane

134 B.O.A., DH. EUM. 2. ŞUBE Dosya No: 40 Gömlek No:53
135 B.O.A., DH. EUM. 2. ŞUBE Dosya No: 48 Gömlek No:33 ve B.O.A., DH. EUM. SSM. Dosya No: 56 Gömlek No:46
136 PA.B.C.F.M., Reel:618 Belge No: 535, 582 ve., Reel: 617 Belge No: 47.

ve bilimsel bölümler Board Teşkilatı'nın desteğiyle yapılmıştır. Okula YMCA (Young Man's Christian Association)'nın desteği sürmektedir.[137]

Aynı yıl kız okulunda 34 yatılı öğrenci bulunmaktadır. Bunlar arasında Rum çocuklar çoğunluktadır. Okulda Ermeni ve Rum öğrenciler için kilise toplantıları sürmektedir. Protestanlaştırma çalışmaları devam etmektedir.[138]

29 Haziran 1904 tarihinde Amerikan Koleji mezuniyet töreni yapmıştır. Programda Ermenice, Fransızca, İngilizce etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Mezunların isimleri raporlarda şöyle belirtilmiştir:[139]

YÜKSEK OKUL MEZUNLARI

1- DİROUHİ KERESTEDJİAN

2- ROSA KERESTEDJİAN

3- GULA ZAKİAN

4- YESTER ZAMBAKİAN

NORMAL BÖLÜM MEZUNLARI

1- ARAXİE GARABEDİAN

2- ZABEL GEOZUMİAN

3- PERGUSE OHANİAN

4- VİCTORİA OOZOOMİAN

5- NOUVART TASHJİAN

6- OLYMPİA YERANİAN

1903 yılında görüldüğü üzere okul mezunları Ermenilerden oluşmaktadır. Fakültenin kontrolü Amerika, Boston'da bulunan ABCFM (Amerikan Board Teşkilatı)'dır.[140] Aynı yıl İzmir'de Board İdare Kurulu ise şöyledir: [141]

137 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 481. Ve Reel:618 Belge No: 535.

138 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 482

139 PA.B.C.F.M., Reel: 623 Belge No: 50,51,52.

140 PA.B.C.F.M., Reel: 623 Belge No: 117.

141 PA.B.C.F.M., Reel: 623 Belge No: 116.

BOARD İZMİR İDARE KURULU 1903:

Başkan: Papaz Alexander Maclachlan

1. ŞUBE

Papaz Lyman Barlett, İzmir
Papaz R.P. Asha (İngiliz din görevlisi), Buca
Sıdney La Fontaine, Bornova
R. Lee Bolton, İzmir
Rıchard Whıttall, Bornova
C. Wakefield Lawrence, İzmir

2. ŞUBE

Papaz James. P. Macnaughton, İzmir
Papaz L. Le Bouvıer (Alman din görevlisi), İzmir
Rufus Lane (Amerikan Konsolosu), İzmir
Douglas Paterson, Bornova
Papaz Xenophon Moschou, İzmir
Frank Blacker, Buca

3. ŞUBE

Papaz James Murray, İzmir
Papaz Steinwald(Alman din görevlisi), İzmir
Ezra Johnson Davee, Bornova
Papaz H. Tashjıan B.A., İzmir
S.L. Caldwell, İzmir

Görüldüğü üzere İzmir bu dönemde Protestan Amerikan misyonerlerinin istilasına uğramıştır. Bu çalışanlar okul çalışmalarını yakından takip etmiştir. Osmanlı Devleti bu okullarda sadece eğitim verilmediğini ve misyonerlik çalışmaları yapıldığının habercisi olduğunu çeşitli belgelerde bildirmiştir. Mekteplerde Müslüman talebelerin olduğunu ve bunların din

değiştirdiklerinin haber alındığını bildirmişlerdir. Bu konuda araştırma yapılmasının gerekli olduğuna kanaat getirilmiştir.[142]

30 Haziran 1905 tarihinde Uluslararası Kolej'in mali istatistikleri Türk Lirası olarak düzenlenmiştir. Rapora göre o dönemde TL= 4,40$' dır.[143]

GELİRLER

1- ELDE OLAN: 174. 21

2- ÖĞRETİM: 1.198 .73

3- BAĞIŞ: 696. 89

4- YATILI BÖLÜM: 869.17

5- SİGORTA: 176.63

6- KİRA: 29.33

7- ESKİ ARAÇ GEREÇ: 29.33

TOPLAM 3.209.96 TL

GİDERLER

1- MAAŞLAR: 1214.15

2- HARCAMALAR. ELEKTİRİK AKÜMÜLATÖRLERİ DÂHİL: 316.41

3- YATILI BÖLÜM: 420.44

4- BİNA: 583.96

5- KOLEJ GENİŞLETME FONU: 300

6- TAMİR: 39.50

7- KÜTÜPHANE: 12.22

8- ELDE OLAN: 323.28

TOPLAM: 3.209.96

Belgeden anlaşıldığı üzere okul giderlerinin büyük bir kısmını maaşlar oluşturmaktadır. Charles K. Tarcy ve C. Wakfield Lawrence bu bütçeyi hazırlayanlardır. Okulda 1904 yılında

142 B.O.A., **Y.PRK. BŞK.** Dosya No: 62 Gömlek No: 64

143 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 511.

Elektrik akümülatörleri kullanılması ve mühim miktarda bağışın olması ilgimizi çekmektedir.

İncelenen 30 Haziran 1905 yılı raporu; 30 Haziran 1904 - 30 Haziran 1905 tarihleri arasındaki bir yıllık süreyi kapsamaktadır. Buna göre 1904 yılı sonbahar döneminde öğrenci sayısı 305'tir. Bu dönemde okulun geçirdiği en önemli olay 8 Şubat 1904 sabahı meydana gelen yangın olayıdır. Okulun çatısı ve kolej salonu bu yangında harap olmuştur.

Harap olan binanın tamir edilmesi için; Richard Whittall, Sidney La Fontaine, Douglass Paterson ve Erzra Johnson yardımda bulunmuştur. Yeni bina inşası için 250 Sterlin'i bulmuş ve 70 gün içinde Hazırlık Salonu inşa edilmiştir. Bina kırmızı tuğla ile yapılmış, 70 feet uzunluğunda 30 feet genişliğindedir. 3 katlı yapılmış; birinci katta genel sınıf odaları, ikinci katta 120 öğrencilik toplantı salonu, 3. katta yatakhane vardır. Özel tuvalet ve revir de bina içinde yer almaktadır.[144]

Okul 1904 yılı içinde geçirdiği yangına rağmen eğitim çalışmalarını modern düzeyde yapmaktadır. Meteoroloji ve Astronomi çalışmaları için bir bölüm geliştirmişlerdir. Elektrikli aydınlatma için Elektrik Akümülatörleri kullanmışlardır. Bu teknik imkân için John S. Kennedy 100 Pound yardımda bulunmuştur.[145]

Fen Bilimleri Bölümü de modern bilim çalışmalarını sürdürmektedir. Bu bölümde dünyanın her yerinden gelmiş olan mineral ve fosil koleksiyonu bulunmaktadır. Yeni bir sismograf ve bir sismoskop ve diğer meteoroloji araç gereç bölümde bulunmaktadır. Okulun etkileyici bir kütüphanesi vardır. 4500 cilt değerli kitap içermektedir.[146]

Okul son derece disiplinli bir okuldur. 1904 yılı içerisinde 6 öğrenci okuldan uzaklaştırılmıştır. Bunun yanında Protestan misyonerlik çalışmaları da sürmektedir. YMCA ve Beyaz Haç Örgütü ile düzenli olarak Cuma günleri toplantılar düzenlenmektedir.

144 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 512,513
145 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 514.
146 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 514.

Geçmiş yıla göre bu çalışmalar daha etkili şekilde yürütülmektedir. Okulu Dünya Hıristiyan Öğrencileri Federasyonu Başkanı Papaz John B. Penfield'in ziyaret etmesi okulda manevi anlamda öğrenciler arasında etki yapmıştır.[147] Yukarıdaki belgede net olarak görüldüğü üzere okul sürekli olarak misyoner ve Hıristiyan teşkilatları ile iç içe olmuş ve kuruluş gayesine hizmet etmiştir.

1904 yılı 305 öğrencisi olan okulun milliyetlere göre dağılımı şöyledir:[148]

Rum: 210

Ermeni: 70

Diğer Miletlerden: 25

Öğrencilerden 25 tam yatılı, 14'ü yarı yatılı ve 256 tanesi gündüzlüdür. Mezun olacak 18 aday vardır. Okulun geliri 3035 TL olmuş, genel gideri 2886 TL ve 30 Haziran tarihinde ellerinde kalan para 149 lira olmuştur. Okulun amacı yüksek Hıristiyan eğitim merkezi olmaktır.[149] Alexander Maclachlan'ın raporunda da net olarak belirttiği gibi okul misyonerlik çalışmalarında bir üs konuma gelmeyi amaçlamaktadır.

1905 yılı için de Alexander Maclachlan İzmir Uluslararası Koleji için bir rapor düzenlemiştir. Board yöneticileri ile okul yönetimi arasında etkili iletişim bu dönemde devam etmiştir.[150] Okulda misyonerlik faaliyetleri ve dini çalışmalar sürmektedir. İncil dersleri ve Hıristiyanlık gerçekleri hakkında tüm öğrencilere çalışmalar yaptırılmaktadır. Bu yıl içinde de YMCA ve Beyaz Haç Örgütü cuma öğleden sonra okul toplantıları düzenlemiştir.[151]

1905-1906 okul döneminde öğrenci sayısı 300'dür. Yatılı öğrencilerin çoğu Makedonya bölgesinden gelmektedir. Müslüman öğrencilerin sayısının artmasını misyoner memnuniyet verici olarak bulmaktadır. Okul tam manasıyla bir uluslararası

147 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 515.
148 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 516.
149 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 517.
150 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 535.
151 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 536.

kolej özelliği göstermeye başlamıştır. Bu gelişmede büyük etki Yunanistan'dan gelen öğrenciler sayesinde olmaktadır.[152]

1905 yılı Haziran ayı sonunda mezun olacak öğrencilerin milliyetleri şöyledir:[153]

Rum: 12

Ermeni: 2

Yahudi: 2

Board yetkilileri 1905 yılı içinde 350 Türk Lirası okul bütçesine destekte bulunmuşlardır. Önceki yıla göre okulun öğrencilerden elde ettiği gelir artmıştır. Okul büyük yangının etkisini daha silememiştir. Yeni kurum ve talepler için binlerce dolar gerekmektedir. Okul çalışanlarından Bay Basil Theophanides Rumca-İngilizce bölümünden emekli olmuştur. Bayan Morrison emekli olup Amerika'ya dönmüştür.[154] Öğretmenler ile ilgili değişiklikler Boston'a anında bildirilmiştir.

30 Haziran 1905- 30 Haziran 1906 tarihinde Uluslararası Kolej'in mali istatistikleri şöyledir: Türk Lirası olarak düzenlenmiştir. Rapora göre o dönemde TL= 4,40$' dır.[155]

GELİRLER (TL)

1- ELDE OLAN: 323 .28

2- ÖĞRETİM: 1.174.76

3- BAĞIŞ: 312 . 02

4- YATILI BÖLÜM: 1.003.78

5- KİRA: 29.33

TOPLAM 2.853.84 TL

GİDERLER

1- MAAŞLAR: 1380

2- HARCAMALAR: KÜTÜPHANE, YENİ KATALOGLAR,

152 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 536.

153 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 536.

154 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 537.

155 PA.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 540.

SİGORTA DÂHİL: 265.28

3- YATILI BÖLÜM: 501.73

4- KOLEJ GENİŞLETME FONU: 200

5- TAMİR: 28. 60

6- ORG: 220.11

7- ELDE OLAN: 278.12

TOPLAM: 2.853.84 TL

Görülüğü üzere 1905 yılı içinde okul bütçesi bir önceki yıla göre daha azdır. Okulun kütüphanesinin genişletilmesi ve okula org alınması misyonerler için önemli bir gelişmedir.

1906 yılında okul güçlü bir şekilde İzmir'de etkisini hissettirmektedir. Okula talepler artmış ve yeni bina gereksinimi duyulmaya başlanılmıştır. Kayıtlı 30 yatılı öğrenci daha kayıt olmuştur. Toplam öğrenci sayısı 334 olmakla birlikte bu öğrencilerden 200'ü kolej kısmında 134'ü hazırlık sınıflarındadır. Öğrencilerin milliyetleri şöyledir:[156]

Rum: 240

Ermeni: 60

Yahudi: 13

Müslüman:12

Farklı Avrupa Miletlerinden: 9

10 öğrenci Ticari bölümden mezun olmuş ve diploma almıştır. Mezun olan öğrencilerin milliyetleri şu şekildedir:[157]

Rum: 4

Ermeni: 4

Müslüman: 1

Yahudi: 1

156 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 560.

157 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 561.

Misyoner okulunda öğrencilerin sağlık durumları hakkında da raporlar düzenlenmiştir. İlgili bilgiler Amerika'ya bildirilmiştir. 1906 yılı içinde öğrenciler grip salgınından büyük sıkıntı çekmişlerdir. Bunun yanında yatılı öğrencilerde grip hastalığının yanında zatüre hastalığı da büyük sıkıntı yaratmıştır.[158] Misyonerler öğrencilerin sağlık durumuyla yakından ilgilenmiştir.

Misyoner okulunda 1906 yılı içinde dini çalışmalar sürmüş, YMCA etkili olarak çalışmalarına devam etmiştir. İncil dersleri yapılmış ve yatılı öğrenciler için pazar sabah kilise hizmetleri yapılmıştır. Protestanlık mezhebiyle ilgili çalışmalar sürdürülmüş, bununla ilgili her pazar akşam Protestanlık ile ilgili toplantılar düzenlenmiş, öğrencilerin katılması sağlanmıştır. İnanç ve ahlâk ile ilgili düzenli olarak toplantılar yapılmıştır.[159]

İzmir Uluslararası Koleji'nde kurumun ilerlemesi için personel etkili olarak çalışmakta, öğretmenler bu konuda son derece ilgili ve hassas davranmaktadır. Bay Evan Jones İngilizce derlerinde başarılı olurken, Fransızca dersleri Fransız Profesör tarafından yürütülmektedir. Misyoner, Osmanlı Devleti'nde Hıristiyan eğitim kurumu olarak görev yapmaktan gurur duymaktadır.[160]

1907 yılı içinde okul 17 yıldan beri sürdürdüğü eğitim hayatında misyonere göre büyük ilerleme göstermiştir. Öğrenci sayısı 336 olmuş, 23 öğretmen (Profesör, Öğretici)görev yapmaya başlamıştır. 336 öğrencinin neredeyse % 60'ı İzmir dışından gelmektedir. Kurum iş ve profesyonel hayatta önemli bir yer edinmiştir.[161] Misyoner 1907 yılı raporuna göre:[162]

Okul Ege Denizi, adalar, Yunanistan ve Avrupa eyaletlerini kapsayan geniş bir alana hitap etmektedir. Türk İmparatorluğu'nun 325 bin nüfuslu ticaret şehri olan İzmir'de dini, ahlâki eğitimin verildiği yerdir.

Okulda öğrenci sayısı arttığından daha geniş kapasitede hizmet için bina gereksinimi duyulmaktadır. Bu nedenle önemli bir

158 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 561.
159 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 561.
160 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 563, 564, 565.
161 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 582,583.
162 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No: 583,584,585,586.

maddi gereksinim vardır. Profesör Caldwell'in yokluğunda Fen bilimleri bölümüne Bay George E. Mclaughlin yardımcı olmuştur. Profesör Lawrence okuldaki 12. yılını doldurmuştur.

Müslüman öğrenci sayısı artmış ve son sınıfta 23 öğrenci bulunmaktadır. Dini çalışmalar aynı şekilde sürdürülmekte YMCA ve Beyaz Haç Örgütü çalışmalarda yer almaktadır. İncil çalışmaları sürmekte St. Nicholas kilisesinde Protestanlık mezhebiyle ilgili faaliyetler sürdürülmektedir.

Ermeni ve Rumlar için hazırlık sınıfları bulunmaktadır. Bay Samuel Kendilian ve George Karageoz bu bölümlerde faaliyet yapmaktadırlar. Mali olarak bütçede denge sağlamıştır. Görüldüğü üzere 1907 yılı misyonerlere göre okulda son derece verimli geçmiştir. Alexander Maclachlan'ın başkanlık görevi sürmektedir.

1908 yılı raporları incelendiğinde İzmir'de kızlar için Yüksek okul, Anaokulu ve Uluslararası Kolejin faaliyetlerini sürdürdüğünü görmekteyiz.[163] Uluslararası Kolej tüm faaliyetlerini Boston'da bulunan merkeze okul yöneticileri tarafından aktarmaktadır.[164]

1908 yılı içinde Uluslararası Kolej'e Board'un mali desteği sürmüştür. Kütüphane için 3.000,00 Dolar ödenek ayrılmıştır. İzmir Misyoneri, Alexander Maclachlan Boston'da bulunan Papaz L. Barton'a okul ile ilgili gelişmeleri 10 Temmuz 1908 tarihli mektubunda bildirmiştir.[165]

30 Ekim 1908 tarihinde Prof. Lawrence Amerika'da bulunmasından, Prof. Tracy'nin apandisit operasyonu geçirmesinden ve Bay McNauhhton'un Afyon'da bulunmasından dolayı İzmir Uluslararası Koleji'nde ciddi miktarda öğretmen eksiği olmuştur. Aynı yıl içerisinde okulda 330 öğrenci bulunmakta, bu sayı geçen yılki sayılardan azdır. Misyoner okuldaki öğrenci sayısının şuan az olmasının nedenini Ramazan ayına bağlamaktadır. Ramazan dolayısı ile Müslüman öğrencilerin sayısı ciddi şekilde

163 P.A.B.C.F.M., Reel: 617 Belge No: 665.
164 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 229, 230.
165 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 232.

azalmıştır. Ramazan bayramından sonra Müslüman öğrenci sayısının artacağı tahmin edilmektedir.[166] Görüldüğü üzere artık misyoner okullarında Müslüman öğrenci sayısı artmaya başlamıştır. İzmir Uluslararası Koleji'nin farklı dinlerden kişileri barındırması okul programında aksaklıklara neden olmaktadır.

1908 yılı içinde okul müdürü Alexander Maclachlan'ı memnun eden durumlardan birisi İzmir Uluslararası Koleji'ni Profesör Burton'un ziyaret etmesi ve diğeri de Kız Enstitüsü'ne Bayan Coman'ın personel olarak katılmasıdır.[167]

1908 İzmir Yıllık Raporunda eğitimin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir:[168]

1908-1909 İZMİR YILLIK RAPORU İSTATİSTİĞİ

YERLİ YARDIMCILAR: 18

ÖĞRETMENLER: 40

KİLİSE ÜYESİ: 349

PAZAR OKULLARI: 10

ULULSARARASI KOLEJ VE DİĞER TÜM ÖĞRENCİLERİN SAYISI: 666

KİLİSEYE BAĞIŞLAR: 633 TL

EĞİTİM İÇİN BAĞIŞ: 3667 TL

TOPLAM BAĞIŞ: 4300 TL

BORD'UN KATKILARI: 997 TL

Görüldüğü üzere İzmir'deki çalışmalara Board Teşkilatı 1908 yılı içinde desteğini sürdürmektedir. Toplam öğrenci sayısının yarısını Uluslararası Kolej sağlamaktadır. Eğitim için 3667 Türk Lirası bağış yapılması İzmir'de eğitimin diğer çalışmalardan çok üstün tutulduğunu göstermektedir. Yapılan dini faaliyetler misyoner kurumun asıl amacından sapmadığını gözler

166 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 234,235.

167 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No:235.

168 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No:589.

önüne sermektedir.

1908 yılında Uluslararası Kolej'de öğrenci sayısı artmıştır. Öğrencilerin milliyetlere göre dağılımı şöyledir:[169]

Rum: 230

Ermeni: 50

Müslüman: 22

Yahudi: 15

Diğer Milletlerden:13

Bu öğrencilerden 105 tanesi hazırlık kısmında, 225 tanesi Kolej bölümündedir. Misyoner Müslüman öğrencilerin 1908 yılı içinde artmasından memnundur. Fakat yıl içinde Profesör Lawrence'nin Amerika'da bulunması okul için büyük sıkıntı doğurmuştur. Okul müdürü Alexander Maclachlan eğitim kadrosunun Eylül ayında okular açıldığında tekrar güçlenmesini ve toparlanmasını istemektedir.[170]

27 Ocak 1909 tarihinde Bay Alexander Maclachlan, Boston'a yazdığı bir yazıda maaşının arttırılması talebinde bulunmuştur. Neden olarak kızının eğitimi için gerekli olduğunu bildirmiştir.[171] İncelenen belgelerde misyonerlerin bu tip taleplerine sıkça rastlanmaktadır.

1909-1910 dönemi içinde İzmir Uluslararası Koleji'nin kayıtlı 322 öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 200 tanesi kolej bölümünde 110 tanesi hazırlık bölümünde 12 tanesi de özel öğrenci statüsünde kayıtlıdır. Öğrencilerin milliyetleri şöyledir:[172]

Rum: 220

Ermeni: 50

Müslüman: 22

169 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No:592.

170 P.A.B.C.F.M., Reel: 618 Belge No:594,595, 596.

171 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No:243.

172 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:635.

Yahudi: 12

Diğer Milletlerden: 18

Okul 1910 yılında 35 mezun vermiştir. Mezunlardan 26'sı ticaret diploması sahibi olmuştur. 1903 yılında okul uluslararası bir hüviyete büründükten 1910 yılına kadar 143 ticaret diploması vermiştir.[173]

İzmir Uluslararası Koleji ders programında genelde ticaret ile ilgili dersler bulunmaktadır. Cebir, Geometri, dersleri zorunlu olup, psikoloji ve botanik zorunlu dersler arasından çıkarılmıştır. Tarih ve İngiliz Edebiyatı dersi programda yer almaktadır.[174]

Okulda 1910 yılı içinde 24 personel görev yapmakta olup bunlardan 8'i İngiliz ve Amerikan vatandaşıdır. 2 Amerikan misyoneri ve 2 yerli papaz günlük İncil derslerinde görev yapmaktadır. Misyonere göre öğretmen sayısının arttırılması faydalı olacaktır.[175]

Öğrencilere yönelik sıkı disiplin şartları sürmektedir. Bunun yanında din, müzik, edebiyat ve atletizm ile ilgili sosyal organizasyonlar düzenlenmektedir. Okul misyonerlik çalışmalarını da ihmal etmemektedir. YMCA ve Beyaz Haç örgütü çalışmalarını sürdürmektedir. Bay Preet kolej öğrencilerinin pazar günü dini ibadetlerini yürütmektedir.[176]

Öğrenciler arasında futbol, atletizm ve tenis müsabakaları düzenlenmektedir. Futbol için bir saha mevcuttur. Futbola ilginin büyük olması ve öğrenci sayısının artması nedeniyle misyoner yeni büyük bir sahaya ihtiyaç olduğunu bildirmektedir.[177]

Kütüphanede 1910 yılı içinde 5000 cilt kitap olmuştur, daha fazla öğrenci kütüphane hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Kütüphaneye 317 yeni kitap eklenmiştir. Kimya laboratuarı

173 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:635

174 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:637.

175 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:637.

176 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:637, 638.

177 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:639.

için araç gereç Buca'da bulunan W. F. G. Blackler tarafından sağlanmıştır.[178]

30 Haziran 1909- 30 Haziran 1910 tarihinde Uluslararası Koleji'nin mali istatistikleri şöyledir: Türk Lirası olarak düzenlenmiştir.[179]

GELİRLER

1- ELDE OLAN: 123
2- YATILI BÖLÜM: 1567
3- ÖĞRETİM: 1535
4- SARF: 80
5- KİRA: 81
6- KIZ AMERİKAN KOLEJ ENSTİTÜSÜ: 100
7- BAĞIŞ: 16 TL
8- KİTAP: 149 TL
9- FAİZ: 20 TL

TOPLAM : 3.675.46 TL

GİDERLER

1- MAAŞLAR: 1799.09
2- HARCAMALAR: SEYAHATLER, 542.04
3- YATILI BÖLÜM: 640.21
4- SİGORTA: 42.91
5- KİRA: 48.00
6- TAMİR: 50.13
7- FAİZ: 33
8- KİTAP: 175.33
9- ELDE OLAN: 344.75

TOPLAM: 3.675.46 TL

178 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:639.

179 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 640. Gelirler kısmındaki kuruş kısmı belgede okunmadığı için verilememiştir.

Görüldüğü üzere bu yıl içinde C.W. Lawrence ve Charles K. Tracy tarafından okul için denk bir bütçe hazırlanmıştır. Tüm ayrıntılar bütçede gösterilmiştir.

1910 yılında öğrenci sayısı 330'dur. Öğrencilerden 225'i kolej, 80'i hazırlık, 25'i ileri seviyededir. 13 tane yerli öğretmen okulda görev yapmaktadır. Parttime çalışan görevli doktor ve hemşire bulunmamaktadır. Okulun mali durumunu misyonerler Dolar olarak aşağıdaki şekilde sunmuştur:[180]

GELİRLER: ($)

AMERİKAN BOARD'DAN: 1.892.00
BAĞIŞLAR: 0
ÖĞRENCİLER: 12. 632.60
ÖZEL HEDİYELER: 112. 55
HÜKÜMET: 0
DİĞER KAYNAKLAR: 1.276.53
TOPLAM GİDERLER: 15. 904.68

GİDERLER: ($)

AMERİKALI ÖĞRETMENLER: 5.960.80
YERLİ ÖĞRETMENLER: 3.388.00
ÖĞRENCİLER: 0
BOARD ÖĞRENCİLERİ: 3.088.80
KÜTÜPHANE: 150.00
YENİ BİNALAR: 3.125.20
BÜTÜN DİĞER HARCAMALAR: 2178.00
TOPLAM MALİYET: 17.890.80

Görüldüğü üzere okulun en önemli gelir kaynağı öğrencilerden aldığı ücretlerdir. İzmir Uluslararası Koleji'nde yerli ve

180 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 164, 165.

yabancı öğretmenler çalışmaktadır. 1911 yılında düzenlenen rapora göre Amerikalı öğretmenlerin maaşları 6936 Dolar iken yerli öğretmenlerin maaşları 4225 Dolar'dır. Okulun acil gereksinimi olarak yeni sınıfların yapılması düşünülmektedir.[181]

İzmir Uluslararası Koleji'nin 1910-1911 dönemi için misyonerler tarafından bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda öğrenci sayısı 340 olarak tespit edilmiş, bu öğrencilerden 72 tanesi yatılı olarak eğitimlerini sürdürmekte olduğu görülmektedir. 220 öğrenci kolej kısmında 120 öğrenci hazırlık kısmında ve mezun öğrenci sayısı 25'tir.[182]

1911 yılı içinde okula Board Teşkilatı bağışlarla yardım yapmıştır. Epidemik salgınların etkisi yıl içinde az olmuştur. Okul bu hususta başarılı bir yıl geçirmiştir.[183]

17 Mart 1911 tarihinde başkan Alexander Maclachlan, okulun günlük ortalama eğitim süresinin 4 saat olduğunu ve haftada 5 gün eğitimin sürdürüldüğünü belirmiştir. Yıl içinde okulda seyahat için 125 dolar, aydınlatma, çamaşır ve mobilya ihtiyaçları için 350 dolar harcanmıştır.[184]

Personel sayısı artmıştır. Ticari bölümde Bay Walter Evertt, Ermeni ve Rum bölümlerinde; D. Mavrakis , Philibosian ve Garbed Gulbenikian eğitim görevlerini sürdürmektedirler. Türk bölümünde erkek öğrenciler bulunmaktadır. Ermeni öğrenciler ile aralarında bazı sorunlar çıkmaktadır. Misyoner birkaç Türk öğrencini okulda patronluk taslamasından rahatsızlık duymaktadır.[185] Uluslararası Kolej'de çeşitli milletlerden öğrenci barındırmanın sıkıntısı burada görülmektedir.[186] Yaşanan politik şartları düşündüğümüzde bu tip olayların çıkması normaldir. Türk öğrencilerin öz vatanlarında böyle bir tavır sergilemeleri de kanımca son derece normaldir.

1911 yılında edebiyat toplulukları da etkili olarak

181 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 171, 172, 173, 174..
182 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 661.
183 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 662.
184 PA.B.C.F.M., Reel: 632 Belge No: 401.
185 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 664.
186 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 664.

faaliyetlerde bulunmuşlardır. "Homerian" topluluğu Rum trajedilerini seyircilere sunmuşlar, "Şhakespeare" kulübü çalışmalarında çeşitli yazarların analizlerini yapmışlar, tarihçiler ve arkeologlar İzmir Uluslararası Koleji'ne davet etmişlerdir.[187]

Dini çalışmalar misyoner okulunda yürütülmeye devam edilmiştir. Protestanlığa ait çalışmalar Board Teşkilatı tarafından organize edilmiş ve desteklenmiştir. İncil çalışmaları kilise çalışmaları sürdürülmüştür. YMCA ve Beyaz Haç Örgütü erkek çocukların Protestanlaştırılması ve dini hizmetlerin yürütülmesinde yardımcı olmuşlardır. YMCA Türkiye Başkanı Bay Jacob İzmir Uluslararası Koleji'ni ziyaret etmiştir.[188] Görüldüğü üzere 1911 yılı içinde okulun işleyişinde misyonerlik faaliyetleri göze çarpmaktadır.

1 Temmuz 1912- 30 Haziran 1913 tarihleri arasındaki 22. İzmir Uluslararası Koleji'nin raporunda Basmane'de bulunan eski binadaki öğrenciler yeni kampüse nakledilmiştir.[189] Basmane'de bulunan Uluslararası Kolej'in binası misyonerlere dar gelmeye başlamıştır. Mevcut mektebin talebeyi almaması nedeniyle şehir dışında bir yer almaya karar verilmiştir. Araziyi Emiriye'den yer satın alınmış ve buraya bina inşası için Amerikan Misyonerleri ruhsat istemiştir.[190] Osmanlı Devleti bu bina şehir dışında olduğu için izin vermiş, arazinin vergilendirilmesi kararını almıştır.[191]

1912 yılı içinde yeni kampüsün iyice gelişmesiyle misyonere göre okul "İlkel Dönem"'den, "Gelişmiş Dönem"'e geçmiştir. Balkan Savaşları Rum ve Türk öğrenciler arsındaki ilişkiyi etkilemiştir. Misyoner, askeri otoritelerin ve hükümetin okul çalışmalarını takip etmesinden rahatsızdır.[192]

1912 yılı raporuna göre; öğrencilerin sağlık durumu genelde iyi olmakla beraber yatılı öğrencilerin birkaçında su çiçeği vakası görülmüştür. Yatılı öğrenciler içerisinde okulda yüksek disiplin

187 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 664, 665.
188 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 665, 666.
189 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 702.
190 B.O.A., DH. İD. Dosya No:154 Gömlek No:15.
191 B.O.A., MV Dosya No:235 Gömlek No:125
192 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 704.

şartları uygulanmaktadır. Amerikan misyoneri Profesör Reed akademik yıl içinde geçici olarak dersler vermiştir. Profesör Seylaz Fransızca derslerini sürdürürken Bay Vedova İngilizce derslerini yürütmektedir.[193]

Bu dönem içinde okul için diğer bir önemli gelişme artık bir Türk öğretmenin Board Teşkilatı tarafından okulda çalıştırılmasına karar verilmesidir. Eski öğrencilerinden Sabri Süleyman'ın bu pozisyona getirilmesini Board Teşkilatı uygun bulmuştur.[194]

Öğrenciler arasında dini çalışmalar aynı hızda sürdürülmektedir. İbadet yerindeki çalışmalar, İncil sınıfları ve Pazar hizmetleri düzenli olarak 1912 yılı içinde de devam etmiştir. Amerikalı öğretmen personeller bu iş için yoğun olarak çalışmaktadır. Papaz S. Ralph Harlow Amerikan Board Teşkilatı'nın İzmir Misyoneri olarak okuldaki misyonerlik çalışmalarına destek vermektedir.[195]

Pazar günü Hıristiyanlık çalışmalarını Papaz W.H. Brett sürdürmektedir. Pazar öğleden sonra yıl içinde okul toplantı salonunda toplantılar yapmaktadır. Ortalama olarak 125 yatılı öğrenci bu çalışmalara iştirak etmektedir.[196] Görüldüğü üzere okul öğrencilerinin büyük bir kısmı Protestanlaştırma faaliyetlerinin içerisindedir. Okulun amacına hizmet ederek çalıştığı bu belgede açıkça görülmektedir.

İzmir Uluslararası Koleji spor faaliyetlerinde de İzmir içinde önemli bir yer almaya başlamıştır. Futbol ve atletizm takımı bulunmakta bu takımlar 1912 yılı içinde başarılı sonuçlar almıştır. Edebiyat toplulukları etkili olarak çalışmakta, Rum edebiyat topluluğu "Homerus" ismiyle faaliyet göstermektedir. Eski Yunan Dramları hakkında sunum yapmışlardır. Profesör Papayannides bu etkili organizasyonun idaresini üstlenmiştir.[197]

28 Haziran 1913 tarihinde İzmir Uluslararası Koleji için Board Teşkilatı idaresinde özel bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya

193 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 704, 705.
194 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:705.
195 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:705,706.
196 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:706.
197 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:706.

aşağıdaki delegeler katılmıştır:

1- Prof. S.L. Caldwell
2- Papaz Samuel R. Harlow
3- Prof. C. W. Lawrence
4- Prof. Cass. A. Reed
5- Papaz R. P. Ashe
6- Papaz Başkan Alexander Maclachlan

1913 yılında misyonerler İzmir Uluslararası Koleji binaları için bir rapor tutmuşlardır. Bu rapordan elde edilen bilgilere göre okulun planı ve yerleşkenin kullanımı hakkında bilgi edinmekteyiz. Okulda yapılan tamir ve eklemeler için hazırlanan bütçede Board'un okula desteğini açıkça göstermektedir. Bu rapora göre:[198]

ANA BİNA

Merkezi binanın marangozluk işleri bitmiştir. Boya işinin yarıdan fazlası tamamlanmıştır. Birinci katta genel çalışma salonu bulunmaktadır, buradaki mermer mozaik işi bitmiştir. Merkezi binada; dinlenme odası, kütüphane, müze, banyo, laboratuar ve vestiyer bulunmaktadır. Saat kulesi Berlin de bulunan General Electric tarafından inşa edilmiştir.

SPOR SALONU

Bu binanın birinci katında duşlar hariç diğer kısımlar tamamlanmıştır. Spor salonunun bir katını makine dairesi kaplamaktadır. Ana binaya bağlı olarak binanın aydınlatma işini halletmektedir.

198 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 695, 696, 697, 698, 699, 700. Bu binaların resimleri örnek belgeler kısmında mevcuttur.

TOPLANTI SALONU

Orijinal planına göre Ekim ayında tamamen bu bina kullanılacaktır. Son derece yüksek ve geniş bir bina olarak göze çarpmaktadır. 400- 450 öğrenci kapasiteli yapılmıştır. İkinci katta bir toplantı salonu daha bulunmaktadır. Bu salonun 700-750 koltukluk kapasitesi vardır.

PERSONEL EVLERİ

14 Nisan 1913'te evlerin tamir işi başlamıştır. Birkaç hafta içinde tamirleri yapılmıştır. Burada buluna 6 ev taş ile inşa edilmiştir. Duvarlar güçlendirilmiş, çatılar tamir edilmiştir.

KENARDEN LODGE (BAŞKAN EVİ)

Kenarden Lodge başkan evine verilen isimdir. Okula büyük bağışlar yapan Bayan Kennedy'e danışıldıktan sonra bu isim verilmiştir. Evin su ve elektrik ihtiyaçları çözülmüştür. Son derece konforlu bir bina haline getirilmiştir.

BİNALAR İÇİN TUTULAN MALİ RAPOR 1913 (TL olarak)

GELİR

1- GELİRLER: 15.844.35

2- BAĞIŞLAR: 7.921.79

3- İNDİRİM: 1.12

4- DEPOZİTO: 33.23

5- DÖVİZ DEĞİŞİMİ: 48.43

TOPLAM: 23.848.92

GİDER

1- HARCAMALAR: 15.673.74

2- BİNA İÇİN FATURALAR: 8.042.33

3- ÖDEMELER: 19.23

4- ARAÇ GEREÇ: 75.54

5- ELDE KALAN: 38.08

TOPLAM: 23.848.92

Misyonerler görüldüğü üzere okul binası için yaptıkları harcamaları tüm ayrıntıları ile vermişlerdir. Bu listeye ek olarak ayrıntılı bir şekilde bina için kullanılan paraların nerelere harcandığını şu şekilde göstermektedirler:[199]

BİNA GENİŞLETİLMESİ ÇİN YAPILAN HARCAMALAR (TL)

Taş: 611 20

Kereste: 460 61

Demir: 407 20

Sıva: 331 52

Kum: 118 08

Kireç: 110 85

Kırmızı Tuğla: 209 36

Beyaz Tuğla: 74 13

Çimento: 10 41

Toplantı Odası için;

Kireç: 28 60

Kum:30 68

Demir: 75

Taş:294 94

Isıtma Sistemi: 328

Elektrik Sistemi: 1.357

Gündelik (Ana bina): 1. 166 75

Gündelik (Spor salonu): 98 84

199 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 701.

Başkan Evi: 3
Toplantı salonu: 128 60
Öğretmen Evleri: 482 30
Mimar: 100
Maaşlar: 69 76
Prof Lawrence'nin Elektrik Aydınlatması: 35
Prof Caldwell'in Elektrik Aydınlatması: 35
Kapı ve Pencereler: 432 50
Kiremit: 350
Su Sitemi: 242 90
Boya: 140 53
Hırdavat: 181 05
Sarf: 52 54
Makine Araç Gereç: 9 92

Görüldüğü üzere 1913 yılında kampüs genelinde binalar için genel bir bakım ve tamir yapılmıştır. Bu istatistik Türk Lirası olarak sunulmuştur. Misyoner raporlarına göre 1913 yılında 1TL = 4,40 Dolar şeklinde istatistik düzenlemiştir. Okul misyonerlerinin tam ayrıntılı bir rapor sunmaları ve bunları merkeze bildirmeleri teşkilatın merkezi denetiminin kuvvetli işlediğini göstermektedir.

Amerikan Board Delegeleri yeni kampüs binasının planlaması hakkında çeşitli kararlarda oylamalar yapmışlardır.[200] 13 Aralık 1913 yılında Uluslararası Kolej için yapılan toplantıda ise;[201]

1- Okul beden eğitimi öğretmeni Bruce Maclachlan'ın maaşının 100 Türk Lirası olmasına,

2- Profesör Cass Arthur Red'in dekan olarak atanmasına,

200 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 63.
201 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 66, 67, 68, 69, 70.

3- 20 Ekimde kolejin açılmasına,

4- Bay Geoarge A. Vedova'nın İngilizce öğretmeni olarak görev yapmasına,

5- Buca'da bulunan Kolej Doktoru Dr. Manicopoulo'nun, öğrenci, personel ve onların ailelerine sağlık hizmeti vermesine,

6- Xyriakos'un kolej berberi olarak görev yapmasına,

7- Öğrenciler için çamaşırhanenin devreye girmesine,

8- Kolej gazetesi basılmasına,

9- Profesör Lawrence, Reed ve Başkan Maclachlan'ın Türkiye'deki Amerikan Kolejleri konferansına üye olarak gönderilmesine

10- Başkan Maclachlan'ın Avrupa veya Amerika'da tatil yapmasına,

11- Bazı öğretmenlerin maaşlarında değişiklik yapılmasına karar verilmiştir.

Board Teşkilatı bu gibi toplantılarda tüm karaları raporlar halinde sunmuştur. Görüldüğü üzere okul ile ilgili en küçük ayrıntılar bile bu toplantılarda konuşulmakta ve karara bağlanmaktadır.

1913 yılında okulda kolej bölümünde hazırlık bölümünde çeşitli öğretmenler görev yapmaktadır. Misyoner raporuna göre görev yapan öğretmenlerin bazılarının isimleri şöyledir:[202]

1- Ernest Harper

2- Maxud Efendi

3- Haralymbedes

4- Sabri Süleyman

5- Papayanides

6- John Constantine

7- Bay Vedova

8- Geoarge Michaelides

202 PA.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 693.

Haziran 1914 sonu itibariyle okul yeni kampüsünde etkili olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Kampüs binalarının sayısı artmaya devam etmekte olup 8 Mayıs 1912 tarihinde inşaatı başlayan Konferans salonu tamamlanmıştır. Hazırlık sınıfı binasında tamir, inşa yapılmış ve okuma odası, kütüphane, için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Öğrencilerinin sayısı 400'e ulaşmıştır. Mezun olan öğrenci sayısı bu dönem azalmış, toplam mezun sayısı 10'dur.[203]

Papaz Harlow ve Misyoner Profesör Red Protestanlık mezhebiyle ilgili çalışmaları sürdürmektedirler. Kolej sosyal ve dini hayatın bir merkezi haline gelmiştir. Alexander Maclachlan iç idarenin daha iyi sağlanması için bir dekan atanmasını istemektedir.[204]

1914 yılı içinde okul tarihinde ilk kez erkek öğrenciler jimnastik eğitmeninin hizmetlerinden tam olarak yararlanabilmişlerdir. Okulda tenis, futbol ve koşu takımları başarılı faaliyetlerde bulunmuş ve bunun yanında izci grupları kurulmuştur.[205]

1914 yılı içinde İzmir Uluslararası Koleji için önemli olaylardan biri de açılış törenleri olmuştur. 15 Ocak 1914 öğleden sonra kampüsün yeni binası için açılış töreni düzenlenmiştir. Kampüsü Aydın Valisi General Rahmi Bey özel misafir olarak açmıştır. İzmir Başpiskoposu, İzmir İngiliz Konsolosu, Amerikan Konsolosu, İstanbul Kız Koleji Başkanı Dr. Patrick, Anadolu Koleji Başkanı Dr. White ve Batı Türkiye Misyonu Misyoneri Papaz Charles Rigs açılışta hazır bulunmuştur.[206]

Yeni bina açılması nedeniyle Mart 1914'de İzmir Uluslararası Koleji için kampüs hakkında bilgiler hazırlanmıştır. Bu hazırlanan belgelerde okul resimleri de yer almıştır. Resimler örnek belgeler kısmında yer almaktadır.

Açılış ile ilgili bilgiler bu raporda şöyle yer almaktadır:[207]

203 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:730,731.

204 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:733.

205 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:733,734.

206 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:735.

207 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No:788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797..

AÇILIŞ PROGRAMI

1- KAMPÜSÜN AÇILIŞI: İZMİR VALİSİ RAHMİ BEY'İN KATILIMIYLA

2- ANA BİNANIN AÇILIŞI: RAHMİ BEY TARAFINDAN

3- DUA

4- ANA BİNADAKİ TÖREN

5- KENNEDY KURULUŞ TABLET'İ TÖRENİ

6- SPOR SALONUNUN AÇILIŞI

7- TOPLANTI SALONUNUN AÇILIŞI

8- KONUŞMALAR

9- RESEPSİYON

10- KONSER

Bu program çerçevesinde okul törenlerle açılmıştır. Ana bina saat 13.50'de Vali Rahmi Bey tarafından açılmış, açılışa devlet yetkilileri ve Board Teşkilatı'nın önde gelenleri katılmıştır. İzmir Başpiskoposu ve Rum Metropolitan'ı H. GR. Chrysostom dua törenini yönetmiştir. İzmir Uluslararası Koleji binasına Türk ve Amerikan bayrakları asılmıştır. Buradaki törende Bay La Fontaine konuşma yapmıştır.

Kuruluşundan itibaren sürekli yardım yapan Bayan Kennedy için yapılan tabletin açılış yapılmıştır. Bu tablet ile ilgili resim belgeler kısmında bulunmaktadır. Ardından Amerikan Konsolosu General Horton'un katılımıyla spor salonunun açılışı yapılmıştır. Öğrencilerin söyledikleri marşlarla toplantı salonun açılışına geçilmiştir. İngiliz Konsolosu General Henry Barnham salonun açılışını gerçekleştirmiştir. Açılışlarda iki konsolosta konuşma yapmışlardır. Salondaki törenlerde Dr. Maclachlan, Dr. Gates, Dr. Patrick, Dr. White , Bay Rigg konuşma yapmıştır. Konserler ile tören tamamlanmıştır.

Aynı yıl içinde Uluslararası Kolej'de Amerikan Kolejleri toplantısı düzenlenmiştir. Bu konferans Amerikan okullarının sıkı işbirliği içinde olduğunu göstermektedir. Konferansa: Robert

Koleji, Anadolu Koleji, Suriye Protestan Koleji, Merkezi Türkiye Koleji, Tarsus St. Paul Enstitüsü temsilciler göndermiştir.[208]

20 Haziran 1914 tarihinde İzmir Uluslararası Koleji için Board Teşkilatı idaresinde özel bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya aşağıdaki delegeler katılmıştır:[209]

1- S.R. Harlow
2- Sydney LaFontaine
3- Douglas Paterson
4- Cass A. Reed
5- R.P. Ashe
6- C. Wakefield Lawrence
7- Alexander Maclachlan
8- James Riggs Brewster
9- S.L. Caldwell
10- James Murray

Bu delegeler 20 Haziran 1914 tarihinde Uluslararası Kolej için yapılan toplantıda şu kararları almışlardır:[210]

1- John Constantine'ye teleskop satın alınması için fondan para verilmesine,

2- Kolej için bayrak ve üniforma alınmasına

3- Albert Selaz'ın Fransızca dersleri vermesi için önerilmesine,

4- Doğabilimleri dersi için Bay Fowler'in görevlendirilmesine,

5- Bay Gülbenkian'ın Ermenice ve Ermeni Edebiyatı dersleri için görevlendirilmesine,

6- Dr. Demetrins Papadopoulos'un Rumca bölümüne görevlendirilmesine,

208 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:737.
209 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:71.
210 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 71, 72, 73, 74.

7- Basil Meimaris'in ticaret derslerine görevlendirilmesine,

8- Fransızca bölümüne bir asistan atanmasına,

9- Maaşların arttırılmasına,

10- Lawrence, La Fontaine ve Paterson'un kütüphane komitesine yeniden atanmasına karar verilmiştir.

Bunun yanın da bazı bölümlerin genişletilmesi ve orada görev yapacaklar belirlenmiştir. Raporda gelecek okul dönemi için hazırlık yapılmıştır. Öğretmenler ve çalışanlar için gelecek planı yapılmıştır.

İzmir Uluslararası Koleji'nde öğretmenlerinin maaşlarında artış gerçekleştirilmiştir. Maaşlar 20 Haziran 1914 tarihinde arttırılmıştır. Elde edilen bu belgede hem okul çalışanlarını hem de maaşlarını görmekteyiz. Bu belgeye göre:[211]

1- PROF. C. WAKEFİELD LAWRENCE: 325 TL
2- PROF. CALDWELL: 325 TL
3- PROF. CASS ARTHUR REED: 150 TL
4- PROF. D. PAPADOPOULOS: 168 TL
5- ASST. PROF ALBERT SEYLAZ: 120 TL
6- ASST. PROF WİLLİAM FOWLER: 150 TL
7- ASST. PROF A.G. GÜLBENKİAN: 120 TL
8- EĞİTMEN VİCTOR A. VEDOVA: 240 TL
9- EĞİTMEN JOHN CONSTANTİNE: 144 TL
10- EĞİTMEN GEORGE MİCHACLİDES: 96 TL
11- EĞİTMEN SABRİ SÜLEYMANOVİÇ: 78 TL
12- GEORGE COE LORBEER: 100 TL
13- EĞİTMEN RAYMOND RİCKETTS: 112 TL
14- PAPAZ MAXUD EFENDİ: 18 TL
15- EĞİTMEN HAJADOUR TCHİBUUCKJİAN: 60 TL

211 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 75.

16- EĞİTMEN ARTHUR J. ELLİOTT: 78 TL
17- EĞİTMEN ANGELOS CONSTANTİLİERİS: 66 TL
18- EĞİTMEN BTYLİANOS VAFİDES: 90 TL
19- EĞİTMEN CONST PİLARİNOS: 87 TL
20- EĞİTMEN GEORGE C. VEDOVA: 78 TL
21- BAYAN R. MACLACHLAN: 36 TL
22- MATRON: 72 TL
23- TÜRK EĞİTMEN: 60 TL

18 Eylül 1914 tarihli belgede Uluslararası Kolej'in faaliyetlerinin sürdüğü anlaşılmaktadır. Okul yönetimi ile hükümet arasında kriz bulunmaktadır. Misyonerler hükümetin Müslüman öğrencilerin okulda eğitim yapmaya izin vermeyeceğinden endişelidir. Okul öğrencilerinin sayısı 200'e düşmüştür. Birinci Dünya Savaşı misyonerleri endişeye sevk etmektedir. Personel ve okul öğrencileri için endişe duymaktadırlar. Böyle durumlarda hemen Amerikan elçisini devreye sokmaktadırlar.[212]

Birinci Dünya Savaşı sırasında da İzmir ve dış istasyonlarında Amerikan Misyonerleri eğitim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Osmanlı Dâhiliye belgelerine bakıldığında; 1914 yılında İngiliz tebaasından İzmir'de mukim Misyoner James tarafından 327 tarihli ferman-ı ali mucibince Karahisarda kendi arsası üzerine tesis edilmiş zükur ve inasa mahsus bir mektep bulunduğu ve burada bir Ermeni Protestan mektebi olduğu, muallim ve muallimlerinin tebaayı Osmaniye'den olduğu ve mektebin Amerikan mektebi olduğu beyan edilmiştir.[213]

19 Haziran 1915 tarihinde Alexander Maclachlan İzmir Uluslararası Koleji'nin raporunu hazırlamıştır. Birinci Dünya Savaşı sürerken okul çalışmaları devam etmektedir. Savaş şartları okul idaresini etkilemiştir. Türkiye'nin savaşa katılmasıyla okul binalarının bir kısmı askeri amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Öğren-

212 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 763-765.
213 B.O.A., DH. EUM. 5. ŞUBE Dosya No: 4 Gömlek No:3

ci sayısı dönem ortasında 180'e düşmüştür.[214]

20 Haziran 1915 tarihinde İzmir Uluslararası Koleji için Board Teşkilatı idaresinde özel bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya aşağıdaki delegeler katılmıştır:[215]

1- R.P. Ashe
2- Douglas Paterson
3- James Murray
4- S.L. Caldwell
5- Alexander Maclachlan
6- J.k. Birge
7- S.R. Harlow
8- C. Wakefield Lawrence

Bu delegeler 20 Haziran 1915 tarihinde Uluslararası Kolej için yapılan toplantıda şu kararları almışlardır:[216]

1- Ermeni Dili ve Edebiyatı bölümüne A.G. Gülbekian'ın görevlendirilmesine,

2- İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne Victor A. Vedova'nın görevlendirilmesine,

3- Kütüphane ile ilgili yıllık rapor sunulmasına,

4- Başkanlık kabinesindeki değişikliklerin oylanmasına,

5- Türkçe öğretmeni olarak Saki bey'in görevlendirilmesine,

6- Bazı öğretmenlerin maaşlarında değişikliğe gidilmesine karar verilmiştir.

1915 yılı içinde okul için bir ferman gelmiş, fermanda yabancı kurumların imparatorluk garantisinde olduğu bildirilmiştir. Ayrıca fermanda bina vergisinden muaf tutulacağı bildirilmiştir. Amerikan Elçisi Bay Morgenthau savaş döneminde okul

214 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 741.
215 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:76..
216 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 76, 77.

ile özel ilgilenmiştir.[217]

Okuldaki zorunlu İncil ve ibadet çalışmalarının yeniden gözden geçirme gerekliliği duyulmuştur. Çünkü Alman milliyetçiliği ve Osmanlı Devleti'nin Almaya ile birlikte savaşa girmesi etkili olmuştur. İzmir Valisi İzmir Uluslararası Koleji Müdürü'nü dini konularda uyarmıştır. Okul idarecileri de din konusunda yaklaşımları hakkında 6 maddelik Vali'ye rapor sunmuşlardır. Bu rapora göre:[218]

1- Öğrencilerimiz bizi tercih etmek konusunda özgürdür.

2- İlanlarımızda şapel ve İncil derslerinin zorunlu olduğu vurgulanır.

3- Kayıtlarımızda bu kuralları tüm öğrencilerimiz gönüllü kabul eder.

4- Dini temel alan bir eğitim elzemdir. Dini eğitimimizde İsa ve Hıristiyanlık öğretileri ön planda gelir.

5- Bu imparatorluğun tüm Amerikan kurumlarında bu prensipler idare ve kuruluşta hariç tutulamaz.

6- Bu kurumlarımız hükümet ve imparatorluk fermanının garantisindedir. Bu nedenle şimdi bu konularda zorlama ve yargılama yapılamaz.

Görüldüğü üzere Misyoner okulundaki çalışmalara İzmir Valisi müdahale etmek istemiştir. Yalnız misyonerlerle yapılan görüşmede yukarıdaki 6 maddelik husus karşımıza çıkarılmıştır. Osmanlı Devleti verdiği kapitülasyonların sıkıntısını öz vatanında acı bir şekilde çekmektedir. İncelenen çoğu belgede görüldüğü üzere Tanzimat, Islahat ve Ferman-ı Adalet'te verilen ayrıcalıklar misyonerler tarafından çok sıkı bir şekilde takip edilmiş ve hükümetle böyle bir durumda karşılaştıklarında karşımıza konulmuştur.

Okul yönetiminin raporunda anlaşıldığı üzere okul özel

217 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 743.

218 P.A.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 744.

paralı bir okuldur ve öğrenciler okulu seçmekte özgürdür. Hıristiyanlık ile ilgili derslerin verildiğini okul idaresi baştan söylemektedir. Fermanlar ile de okulda yaptıkları eğitimin garantisini aldıktan sonra *"Bu konuda zorlama ve yargılama istemiyoruz"* şeklinde açıkça ifadelerde bulunabilmektedirler.

Tarih öğretimi ve öğrenmenin gerekliliği bu belgede açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu durumlardan ders çıkarmak, bazı antlaşmalara imza atarken bunların hangi 50 yıl veya hangi 100 yılda karşımıza çıkacağını düşünmek gerekir. Bir antlaşma yapılırken veya bir taviz verilirken öncelikle milli menfaatlerimiz göz önünde tutulmalıdır. Uluslararası ilişkilerde güçlü olmanın ve dik bir duruş sergilemenin yolu da budur

Savaşın getirdiği sıkıntılar ve hükümetle olan geçici bunalımlarına rağmen okul mezun vermeye devam etmektedir. 1915 yılında okulda ilk defa 2 genç Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur.[219]

Misyonerlerin bildirdiğine göre; savaş nedeniyle öğrenci sayısı azalmış, dolaylı olarak öğretmen sayısı da azalmıştır. Türk bölümün başkanı Bay Birge olmuştur. Tek Türk öğretmeni Sabri Bey askere çağrılmıştır. Onun yerine Şemseddin Efendi ve Saki Bey Türk bölümünde çalışmaları yürütmüştür.[220]

Politik olarak zor şartlar yaşanmasına rağmen İzmir Uluslararası Koleji için bina faaliyetleri 1915 yılı içerisinde de sürmektedir. Binaların yenilenmesi için demir ihtiyacı duyulmuş ve tedarik edilmesine çalışılmıştır. Bina tamirleri ve donanım için maddi sıkıntı yaşanmıştır. Yiyecek sıkıntısı yaşanmış, savaş nedeniyle Pirinç, patates, şeker fiyatları normal zamana göre % 300, un, sebze % 30 artmıştır. Dolayısıyla okulda yatılı bulunan öğrencilerde ekonomik sıkıntı baş göstermiştir.[221]

Türkiye'nin savaşa dâhil olmasıyla birlikte İzmir Uluslararası Koleji binasının hastane amaçlı kullanılmasına karar verilmiştir. Valinin de bu konuya mutabık olmasıyla 4. Ordu birlikleri

219 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 745.
220 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 745.
221 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: *746,747*.

için okul binası kullanılmaya başlanmıştır.[222]

Savaş şartlarının İzmir'de güçlü bir şekilde hissedilmesiyle birlikte Amerikan Kolej Enstitü'nün öğrenci ve öğretmenleri İzmir Uluslararası Koleji binasına taşınmıştır. Bu günlerde birçok kız okula alınmıştır. Böylelikle karma eğitim yapılmaya başlanmıştır.[223]

Okulda basketbol yaygınlaşmış ve sevilmeye başlanmış ve müsabakalar düzenlenmiştir. Türk Tarihi ve İngiliz Edebiyatı bölümleri arasında sıkı rekabet yaşanmış altın ve gümüş madalyalar kazananlara takdim edilmiştir. İzmir Uluslararası Koleji öğrencileri Atletizm dalında gümüş kupa kazanmışlardır.[224]

14 Haziran 1916 tarihinde İzmir Uluslararası Koleji için Board Teşkilatı idaresinde özel bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya aşağıdaki delegeler katılmıştır:[225]

1- R.P. Ashe
2- James Murray
3- S.L. Caldwell
4- Alexander Maclachlan
5- J.k. Birge
6- Cass Arthur Reed
7- C. Wakefield Lawrence

Delegelerin yıllık toplantılarda küçükte olsa değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu delegeler 20 Haziran 1916 tarihinde Uluslararası Kolej için yapılan toplantıda şu kararları almışlardır:[226]

222 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 747.
223 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 748.
224 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 748.
225 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No:78..
226 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 78, 79, 80.

1- Profesör Lawrence sözlü olarak kütüphane raporu sunmuştur.

2- Bu yıl içinde Başkan Maclachlan'ın kurumda 25. yılını çalıştığı bildirilmiştir.

3- Dekan ilk yıllık raporunu 1914-1915 dönemi hakkında sunmuştur.

4- Profesör Lawrence'de kurumda 25 yılını tamamlamıştır.

5- Okul için Board komitesi şu şekilde oluşturulmuştur:

İcra heyeti; S.L. Caldwell, Alexander Maclachlan, J.k. Birge , Cass Arthur Reed, C. Wakefield Lawrence ve Harlow

Ayniyat; Caldwell Lawrence, Redd

Kütüphane; Lawrence, Peterson, Birge

Maliye; Maclachlan, Reed, caldwell

6- Gelecek okul dönemi için öğretmenler ile kontrat yapılmıştır. Buna göre;

Prof. V.A. Vedova; 240 TL

Prof. A.G. Gülbenkian; 120 TL

Bay John Constantitine; 144 TL

Bay Vaphides; 90 TL'na okul ile anlaşma yapmıştır. Diğer öğretim üyeleri ile de kontrat yapılmıştır.

30 Haziran 1916 yılı raporuna göre; Uluslararası Kolej'in çalışmaları kesintisiz olarak 25 yıldır sürmektedir. Okul çeyrek yüzyılını tamamlamış, savaş şartları nedeniyle sıkıntılı günler yaşanmaktadır. Tüm dünyayı etkileyen kıtlık ve açlık İzmir ilinde de etkisini göstermiştir. Hayat pahalılığı, yiyecek kıtlığı son derece ağır şartlarda hissedilmektedir. Yatılı kısmında bulunan öğrenciler en çok sıkıntıyla yüz yüze gelenler olmuştur.[227]

Geçen yıla göre büyük değişiklikler olmamıştır. 1916 yılı içinde okul personeli şu şekildedir:[228]

227 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 758.

228 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 758.

Profesör Lawrence
Bay A. R. Forrest
Bay William Ferguson
Bay Harlow
Bay Birge

Personel maaşlarının yarısını alarak çalışmalarını sürdürmektedirler. Mali sıkıntı üst boyuttadır. Misyonere göre okul, 25 yılının en zor mali durumunu yaşamaktadır. Misyonerler hükümetle ilişkileri iyi sürdürmeye çalışmaktadır. 4. Ordu Komutanı Pertev Paşa, Şehrin Askeri Yöneticisi Cemal Paşa ve Vali General Rahmi Bey ile dostane ilişkiler kurmaktadırlar.[229]

1916 yılının zor şartlara rağmen okul çalışmaları aksatılmamaya çalışılmış fakat yeni dönem için Fen Bilimleri için bir fizik öğretmeni, bir Beden Eğitimi öğretmeni ve acil olarak İngilizce ve Fransızca sınıflarında çalışacak öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır.[230]

30 Haziran 1916 yılı okul raporu incelendiğinde savaşın kötü yüzünün her alanda kendini gösterdiği gibi eğitim konusunda da hissedildiği gözler önüne serilmektedir. Kampüsün çok yakınında silah nakillerinin gerçekleşmesi, savaş uçaklarının seslerinin duyulması, askeri trenlerin sürekli geçmesi öğrenci ve öğretmenleri doğrudan etkilemektedir.[231]

Savaşın ortasında eğitim faaliyetleri sürmesine rağmen kıtlık ve salgın hastalıklardan okul etkilenmiştir. Savaş sırasında ekonomik zorluklar üst boyutta kendini hissettirmiştir. Kampüs binalarının askeri amaçla kullanılması misyonerleri rahatsız etmektedir.

Porfesör Red Afyon ve İzmit'te 15 gün misyonerlik çalışmaları yaptıktan sonra İzmir Uluslararası Koleji'ne dönmüş, Harlow ve Birge bir süre İstanbul'da bulunduktan sonra okuldaki

229 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 760.
230 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 760.
231 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 761.

vazifelerinin başlarına dönüşlerdir.[232]

1916 yılı içinde öğrenci sayısı 220'dir. Öğrencilerden 60 tanesi yatılı olarak eğitimini sürdürmektedir. Savaş şartları bu yıl içinde etkisini daha çok hissettirmiş, kıtlık üst boyuta çıkmış ve yatılı öğrenciler bu şartlar nedeniyle zor durumda kalmıştır. Kıtlığın ve açlığın en büyük nedeni fiyat artışları olmuştur. Yiyecek fiyatları % 500 oranında artmıştır.[233]

Dini çalışmalar ise aynı hızda sürmekte, misyon çalışmalarında YMCA etkili olmaktadır. Dr. Mackenzie Newton hastalar için ücretsiz muayene yapmaktadır. Savaş şartları nedeniyle salgın hastalıklar artmış, Asyetik Kolera ve Epidemik Tifüs çok yayılmıştır. Türk askerlerinin büyük çoğunluğu bu hastalıktan sıkıntı çekmektedirler.[234]

Öğrenciler zorunlu olarak askeri hizmetler için görevlendirilmiş, misyoner gelecek okul dönemi için askeri hizmetler için öğrencilerin kullanılmamasını ümit etmektedir. Askeri nedenler yüzünde Fen Bilimleri Bölümü mezun verememiştir. Sadece 18 öğrenci ticaret diploması alabilmiştir. Koleranın yayılması tüm eğitim kurumlarının erken kapanmasına neden olmuştur.[235]

1916 yılı içinde okul personelinde geçici değişiklikler olmuştur. Profesör Lawrence Uluslararası Dini Komisyon üyesi haline gelmiştir. Bay A. R. Forrest geçici olarak İskoç Misyon Okulunu kapatmış ve kampüste Lawrence'nin tarih sınıfına destek vermiştir. Bay William Fergoson Yabancı Dil Bölümünde çalışmakta olup, Bay Birge Türk Bölümünde hizmetlerini sürdürmektedir.[236]

Savaş nedeniyle öğretmenler gönüllü olarak yarı maaş ücretle çalışmalarını sürdürmektedir. Yatılı bölümde ekmek sıkıntısı çekilmekte olup bu şehirdeki un sıkıntısı nedeniyle olmuştur. Sıkıntılara rağmen okulda dini çalışmalar sürdürülmüştür. Gönüllü İncil sınıfları oluşturulmuş ve çeşitli Hıristiyanlık faaliyetleri yapılmıştır. Bir şapel'de İncil çalışmaları sürdürülmüştür. 25

232 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 762.
233 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 762, 763.
234 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 763.
235 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 764.
236 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 764.

Müslüman öğrenci okulda öğrenimine devam etmiş, bu öğrencilerin çoğu sivil ve yüksek askeri memurların çocuklarıdır.[237]

Okul idarecileri çalışmalarını iyi şartlarda sürdürmek için İzmir'deki yüksek derecedeki memurlarla iletişimini kesmemektedir. Pertev Paşa, Cemal Paşa ve Vali Rahmi Bey ile ilişkilerini sürdürmektedirler.[238]

Savaş şartları nedeniyle misyonerlerin İstanbul ile iletişiminde kesintiler olmuştur. İzmir'in sıkıntılı günler geçirmesi okulun 28 öğretmeni ve öğretmenlerin çocuklarını tehlikeye sokmuştur.[239]

Yeni dönem okulun açılması için misyonerler acil ihtiyaçlarını Boston'daki merkezlerine bildirmişlerdir. Buna göre acil olarak Fen Bilimleri bölümüne bir erkek öğretmen, bir Beden Eğitimi öğretmeni, Fransızca ve İngilizce Bölümlerine bir erkek öğretmen talep etmişlerdir.[240]

1917 yılında da okul faaliyetlerini sürdürmüştür. 1 Temmuz 1917- 30 Haziran 1918 tarihli okul bütçesi aşağıdaki gibidir:[241]

GELİRLER

1- ELDE OLAN: 1.227.81
2- ÖĞRETİM: 1055
3- PERSONEL EV KİRASI: 233.25
4- SİNEMA: 50
5- DÖVİZ: 2.090.01
6- BAĞIŞ: 672.39
7- STOKLAR: 67.05
8- AMERİKA FONU: 683.14

TOPLAM: 6.078.65 TL

237 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 765, 766.
238 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 766.
239 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 767.
240 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 768.
241 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 830.

GİDERLER

1- MAAŞLAR: 2.787.34

2- MAAŞLAR (OKULDA BULUNMAYAN ÖĞRETMENLERE) : 750

3- HARCAMALAR: 814.08

4- OKUL GÖREVLİLERİ: 286 .73

5- GENİŞLETME: 250

TOPLAM: 6.078.65 TL

Görüldüğü gibi okul harcamalarında mali bir disiplin hâkimdir. Savaş şartları bütçeyi etkilemiş, okulun genişlemesi yavaşlamıştır. 1917 yılında dekan olarak Cass Arthur Reed görevini sürdürmektedir. Gülbenikian, Constantiautine, Vedova, Michaelides öğretim elemanı olarak görev yapmaktadırlar.[242]

Papaz Alexander Maclachan İzmir Uluslararası Koleji başkanı olarak 29 Haziran 1918 tarihinde okulun 1917-1918 yılı raporunu hazırlamıştır.

Raporu misyoner okulun en ilginç raporu olarak nitelendirmektedir. Kampüsün büyük bir kısmı askeri amaçlı kullanılmaya devam edilmiştir. Sıkıntılara rağmen Ekim ayında okul açılmıştır.[243]

Savaş şartları ve kısıtlamalar nedeniyle öğrenci sayısı 117'ye düşmüştür. Yatılı öğrenci sayısı azalmış sadece 25 öğrenci alınmıştır. Vali ile sıcak ilişkiler sürdürülmüş okul dekanı Reed okuldaki görevini sürdürmüştür. YMCA ve İncil Sınıfları çalışmalarına devam etmiştir.[244]

Bu yıl içinde İzmir Uluslar arası Kolej'nde çekilen en büyük sıkıntı ders kitapları konusunda olmuştur. Okul öğrencileri için okul başlamasına rağmen ders kitapları hazır edilmemiştir. Eski öğrencilerden ikinci el kitapların kullanılması öğrencilere tavsi-

242 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 87, 88.

243 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 832.

244 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 833.

ye edilmiştir.[245]

Diğer bir sıkıntısı aydınlatma konusunda olmuştur. Yatılı okul öğrencilerinin bulunduğu yerlerin aydınlatılması maliyetin fazla olması nedeniyle kısıtlanmıştır. Işıkların saat 21: 30'da söndürülmesine karar verilmiştir.[246]

Savaşın sona ermemesi mali sıkıntıların sürmesine neden olmuştur. Bay John S. Kennedy koleje yardımlarını sürdürmüştür. Okula araç gereç desteği yapmıştır. Öğrenci masrafları iki kat daha artmıştır.[247]

Sabah yapılan günlük ibadet ve İncil dersleri yıl içinde sürdürülmüş, YMCA desteğini sürdürmeye devam etmiştir. Öğrencilerin % 80'i dini çalışmalara katılmıştır. Okul misyoner bir eğitim kurumu olarak görevini yerine getirmeye devam etmiştir. Profesör Pappadopoulos Rum bölümünde dua hizmetlerinde görev almıştır. YMCA İzmir'de erkek öğrenciler arasında güçlü bir yapılanmaya sahiptir. Kolej bu misyonerlik çalışmalarının merkezi haline gelmiştir.[248]

Kolejde para kazanmak için 1918 yılı içinde iş girişimleri de yapılmıştır. Bunlardan en ilginç olanı da okulda sinema gösterimi yapılmasıdır. Bu gösterimlerden okul 50 lira kâr etmiştir.[249] Dekan Reed 1918 yılında da görevini sürdürmektedir. 1918 yılında okulun yıllık raporunu da Bay Reed düzenlemiştir.[250]

Savaş İzmir'de kendisini yoğun hissettirmektedir. Savaş uçaklarının ve savaş balonlarının bu dönemde İzmir semalarında görülmesi bir hayli ilginçtir. Balon okula 4-5 mil yakın mesafeden geçmiştir. Misyoner kampüs civarında bu gelişmelerin olmasından korkmaktadır.[251]

1918-1919 okulun yılık raporu Aralık 1919'da toplantıda

245 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 834.
246 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 835.
247 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 836.
248 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 836, 837.
249 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 836.
250 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 81, 82, 83, 84.
251 P.A.B.C.F.M., Reel: 628 Belge No: 838.

sunulmuştur. Bu rapora göre okulun 1918 yılı içindeki faaliyetlerini öğrenmekteyiz. Bu dönemde savaş şartları iyice ağırlaşmış ve okul bir askeri kampüs gibi olmuştur. İzmir valisi okulun birkaç haftalığına İngiliz savaş esirleri için kullanılmasını istemiştir.[252] Bu tür uygulamalar savaş sırasında Osmanlı Devleti tarafından yapılmıştır. Amerikan okulları savaş esirlerinin barınma yeri olarak kullanılmıştır. Yaz boyunca 20 İngiliz savaş esiri okulda kalmıştır.

1918 yılında okul çoğu günler kapalı kalmıştır. Kolej çalışmaları durma noktasına gelmiştir. Okul öğretmenlerinden çoğu çeşitli bahaneler ile İzmir'den ayrılmıştır.[253] 1918 yılında okul bütçesi şöyle oluşmuştur:[254]

GELİRLER

1- ELDE OLAN: 1.190.50

2- MAAŞLAR: 750.00

3- ÖĞRETİM: 2.256.95

4- DÖVİZ: 1.723.96

5- KİRA: 379.50

6- KİTAP: 59.77

7- ABCFM: 356.49

8- BAĞIŞ: 1.502.06

TOPLAM: 8.219.23 TL

GİDERLER

1- MAAŞLAR: 4.077.10

2- MAAŞLAR OKULDA BULUNMAYAN ÖĞRETMENLERE: 1.668.83

3- HARCAMALAR: SEYAHATLER: 851.86

252 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 337, 338.

253 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 339-349.

254 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 350.

4- GENEL HARCAMALAR: 729.51

5- HİZMETLER: 361.75

6- ELDE OLAN: 530.08

TOPLAM: 8.219.23 TL

1918-1919 okul döneminde Profesör Lawrence okuldaki görevinin başına dönmüştür. Diğer öğretim üyelerinde ufak tefek değişiklikler olmuştur. Sadece 8 öğrenci mezun olmuştur. Savaş şartlarının öğrenci sayısına ve mezun sayısına etkili olduğu okul dönemi 1918-1919 dönemi olmuştur. Yinede okulda çalışmalar sürdürülmüştür. Bu dönemde okul istatistiği şöyle oluşmuştur.[255]

1- 1918-1919 döneminde okula kayıtlı toplam öğrenci sayısı: 139

2- Önceki dönemden kayıtlı olanlar (1917): 61

1918'de kayıt olanlar: 23

Yeni öğrenciler: 55

3- Yatılı bölüm savaş şartları nedeniyle kapalıdır.

4- Öğrencilerin ırklara göre dağılımı:

RUM: 55

ERMENİ: 45

TÜRK: 18

YAHUDİ: 12

İNGİLİZ: 4

AMERİKAN: 2

MACAR: 1

FRANSIZ: 11

İTALYAN: 1

5- Öğrencilerin Dinlerine göre dağılımı:

ORTODOX: 52

255 PA.B.C.F.M., Reel: 629 Belge No: 358, 359.

GREGORYAN: 35
PROTESTAN: 18
MÜSLÜMAN: 18
YAHUDİ: 12
KATOLİK: 4

6- Öğrencilerin Vatandaşı olduğu Uluslar:
OSMANLI: 112
YUNAN: 18
İNGİLİZ: 4
AMERİKA: 2
İTALYA: 2
FRANSIZ: 1

7- Kolej bölümünde, 55, hazırlık bölümünde, 84 öğrenci bulunmaktadır.

Bu belgeden anlaşıldığı üzere okulun 139 öğrenci bulunmaktadır. Askeri şartlar nedeniyle yatılı bölüm kapatılmıştır. Tüm öğrenciler gündüzlü olarak eğitim almaktadır. İstatistik ilk defa din ve millet ayrımı açık olarak yapılmıştır. Bundan önceki yıllık raporlarda sadece milliyete göre sınıflandırma yapılmış fakat milliyet kavramı ile din kavramı karıştırılmıştır. Okul Protestan misyoner okulu olmasına rağmen Protestanlaştırma çabaları etkisiz olmuştur. Özellikle 18 Türk öğrencinin hepsi Müslüman olarak okul hayatlarını sürdürmektedirler.

Eğitim süresi sekiz yıl olup; dört yıl hazırlık dönemi, geri kalan dört yıl da yüksek eğitim içindir. 1921'de okula Prof. Dr. S. Halton'un başkanlığını yaptığı bir tarım bölümü ilave edilmiş, çevreden çeşitli milliyetlere mensup birçok öğrenciyi okul etmiş, özelikle İngilizce öğretiminde faydalı olmuştur. Okulda dini öğretim bütün öğrencilere mecburi olup ibadetler Amerikalı misyoner bir öğreticinin idaresinde yapılmıştır.[256]

256 Tozlu, **Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar...**, s. 82-83.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce öğrencilerinin çoğunluğunu Rumların oluşturduğu okulda, Cumhuriyet döneminde Türk öğrencilerinin sayıları artmıştır. 1923 yılında toplam 30 öğrencinin 27'sinin Türk olduğu görülmüştür. 1927'de toplam öğrenci sayısı; 260'ı Türk olmak üzere 268'e çıkmıştır.[257]

Kuruluşundan kısa bir süre okulda 275 öğrenci olmuştur. NewYorklu hayırsever Bayan John. Kennedy'in 25.000 dolarlık bağışı ile satın alınan yeni yerinde modern bir binaya kavuşmuştur. Okul 1934 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüş, 31 Mart 1934 yılında Cumhuriyet Hükümeti'nin bu okullarda sıkı denetim yapması üzerine okul kapatılmıştır.[258]

257 Ayten Sezer, **Atatürk Döneminde** ...s. 77.

258 Frank Andrews Stone, **Academies For Anatolia**, Univesity Press of America 1984, pp. 282. ve Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s. 164.

3. BÖLÜM

ANADOLUDA DİĞER AMERİKAN OKULLARINA BİR BAKIŞ

3.1. Tarsus Amerikan Koleji (Tarsus Saint Paul Enstitüsü)

Okulun 1888 yılında açılmasından yirmi yıl sonra Müdür Thomas Christie, Tarsus'a okul açma fikrinin Türkiye'nin güneyinde görev yapan bir Amerikan Board Misyonerinin 1885 yılının bir ilkbahar günü Tarsus'a bir gezi yapmasıyla oluştuğunu yazmaktadır.[259] Okulun resmi kayıtlardaki ismi ST. Paul Enstitü'dür.

1893 yılında St. Paul 8 öğrenciden oluşan ilk sınıfını mezun etmiştir. Bu dönemde okul müdürü olan Thomas Christie kendisini amacına adamış bir kişiydi. Thomas Davidson Christie 1893 yılından 1920 yılına kadar okulun müdürlüğünü yapmıştır. Onun çalışmaları okula farklılık damgasını vurdurmuştur. Bu dönemde okulda bir hazırlık ve kolej bölümü bulunmaktaydı. Okul Osmanlı Maarif Nezareti tarafından tanınmıştı.[260]

Uygur Kocabaşoğlu'nun aktardığı bilgilere göre; 1895-1896 eğitim öğretim yılında okulda yedi öğretim elamanı ve 80 öğrencisi olmuştur. Öğrencilerden 65'i Ermeni, 14'ü Rum ve 1'i Amerikalıdır. Öğrenciler 30 ayrı yerleşim yerinden gelmekte ve mezunları genelde iş hayatına atılmıştır. Mezunların çalışma hayatına

259 Brian Johnson; **Eğitim Alanında Günümüze Aktarılan Bir Miras Tarsus Amerikan Kolej'inin Gelişim ve Dönüşüm Evreleri**, SEV Yayınları, İstanbul, 2006, s.5.

260 Brian Johnson; **Eğitim Alanında Günümüze ...**, s.8.

atılanlarının sayısı şöyledir:

1- İş hayatına atılanlar, 35
2- Din görevlileri, 35
3- Tıp öğrenimi görenler, 32
4- Öğretmenlik yapanlar, 32
5- Hukukçular, 7
6- Değişik meslekler, 19,
7- Bilinmeyen, 3[261]

1902–1903 öğretim yılında okulda 204 öğrenci kayıtlı olup öğrencilerin 138'i yatılı öğrencidir. Öğrencilerden 152 tanesi Ermeni'dir. Okulda misyonerlik faaliyetleri sürdürülmüş, Protestanlaştırma çabaları tüm Amerikan okullarında olduğu gibi bu okulda da göze çarpmaktadır.[262]

1914 yılında Birinci Dünya Savaşının patlak vermesi okulda değişikliklere neden olmuştur. 1915-1916 yılarında okul kısa süre kapanmıştır. St. Paul Osmanlıların kampüs alanlarını askeri birlikleri konaklatmak ve savaş esirlerini barındırmak üzere talep etmesi üzerine, birçok öğrenci ve öğretmenin askere alınması ve çeşitli sıkıntılara rağmen okul açık kalmıştır.[263]

1920 yılında Thomas Christie'nin müdürlükten ayrılmasında sonra yerine Paul Nilson geçmiştir. 1924 yılı Mayıs ayında Müdür Nilson'un okulun resmi yönetmeliklere tam olarak uyduğundan emin olmasına rağmen St. Paul kapatıldı. En ciddi suçlama da kampüste yapılan Hıristiyan ayinlerine Türk çocuklarının da katılmış olduğuydu. Nilson karara itiraz etti. Din eğitiminde zorlama olmadığını belirtti ve 1925 Mayısında okul tekrar açıldı. 1925 yılında St. Paul yeniden açıldığında dini geçmişin en açık seçik sembollerinden biri olan adını terk ederek Amerikan Okulu adını kullanmaya başladı. Daha sonra 1928 yılında, resmi belgelerde Tarsus American College (TAC) olarak yazılan

261 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s. 155-161.
262 Öztürk, Yıldız, **Amerikan Protestan Misyonerlerinin Türkiye'deki Faaliyetleri (1820-1938)**, Arka oda yayınları, İstanbul 2007. s. 78.
263 Johnson; **Eğitim Alanında Günümüze** ..., s.15.

adını benimsedi.[264]

1938 yılında okulun ders programı şöyledir:

Hazırlıkta:

Türkçe, Lisan ve Edebiyat, Aritmetik, Marangozluk, Beden Eğitimi,

Orta Kısımda:

Türkçe, Lisan, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, İngilizce, Fransızca, Hıfzıssıhha, Aritmetik ve Geometri, Fen Bilgisi, Cebir, Askerliğe Hazırlık, Kozmoğrafya, Beden, Musiki.

Lise Kısmı:

Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, İngilizce, Fransızca, Biyoloji, Cebir ve Trigonometri, Defter Usulü, Daktilografi, Askerliğe Hazırlık, Fizik, Uzay Geometri, Sosyoloji, Felsefe, Lojik, Kimya, Kozmoğrafya, Ekonomi ve Beden.[265]

Amerikan okulları Tevhid-i Tedrisat kanunundan sonra hızla kapanmıştır. Fakat Tevhid-i Tedrisata uyarak ayakta kalan kurumlar da vardır. Bunlardan biriside Tarsus'taki kurumdur. Günümüzde Tarsus SEV İlköğretim Okulu ve Tarsus Amerikan Koleji isimleriyle faaliyet göstermektedirler.[266]

3.2. Merkezi Türkiye Koleji: Antep

Robert Koleji ve Suriye Protestan Koleji'nden sonra Osmanlı Devleti'nde kurulmuş üçüncü yüksek okul Merkezi Türkiye Koleji'dir. Amerikalı mütevelliler 1874 yılı Mart ayında okulun kuruluş beratını almışlardır.[267]

Okul mezunlarına iş verdiği için tercih edilir bir Amerikan

264 Johnson; **Eğitim Alanında Günümüze ...**, s.18.
265 Sezer, **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar** ..., s, 79.
266 Brian Johnson; **Eğitim Alanında Günümüze...**, s.36.
267 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s.143..

Kurumu olarak ortaya çıkmaktadır. 1893 yılında okul 110 mezun vermiş, mezunların yaptıkları işler ve sayıları şu şekildedir:

1- Öğretmen: 32
2- Tıp öğrenimine devam edenler: 5
3- İlahiyat öğrenimi görenler: 15
4- Diğer alanda öğrenim görenler: 4
5- Doktor: 10
6- İş hayatına atılanlar: 14
7- Vaiz: 9
8- Eczacı: 3
9- Avukat: 2
10- Dişçi: 1
11- Elektrikçi: 1
12- Mühendis: 1
13- Edebiyatçı: 2
14- Fotoğrafçı: 1
15- Diğer meslekler: 6
16- Ölen: 4.268

Amerikan okulları meslek kazandırma başarıları ve verdikleri İngilizce eğitimin iyi olmasından dolayı tercih edilmiştir. Okulda modern dersler okutulması da kurumu etkili kılmaktadır. 1880'li yıllarda okutulan dersler şöyledir:[269]

BİRİNCİ YIL

Tarih
Yüksek Cebir
Felsefe
Fiziki Coğrafya

İKİNCİ YIL

Trigonometri
Felsefe

268 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s.144 -145.
269 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s.146.

Astronomi
Kimya

ÜÇÜNCÜ YIL

Genel Tarih
Retorik
Ekonomi Politik
Botanik
Analitik Geometri
Ticaret Hukuku
Mineroloji
Yüksek Matematik

DÖRDÜNCÜ YIL

Uygarlık Tarihi
Felsefe
Mantık
Ahlak Felsefesi
Uluslararası Hukuk
Jeoloji
Analitik Kimya
Matematik
Astronomi
Felsefe Tarihi

Kolej'de modern bir eğitim verildiği derslerin isimlerinden anlaşılmaktadır. Amerikalıların çok önem verdiği bu okulun banisi olan Trowbridge adı bugün Boston'da bir caddenin adına verilmiş ve bu şekilde yaşatılmaya çalışılmıştır.

3.3. Mardin'deki Amerikan Okulları

Mardin'de Amerikan Board Teşkilatı geniş bir yayılma alanı bulmuştur. Mardin'de Amerikalı misyonerler; Hastane, Dispanser, Teoloji Okulu, Kız Okulu, Erkek Okulu, İkametgâhlar kurarak bu bölgede etkili olmaya çalışmışlardır.

Amerikalılar Mardin ilinde de eğitim çalışmalarında da bulunmuşlardır. Erkek yüksek okulu ve kız okulu olmak üzere misyonerler Mardin'de iki okul açmışlardır. Erkek Okulu Cyrus Hamlin tarafından kurulmuştur ve yüzlerce öğrenci yetiştirmiştir.

Mardin Kız Okulu'nun öğretim dili Arapçadır. Eğitim anlayışları bir yandan tam bir Hıristiyan yetiştirmeye, bir yandan da bunların inançlı, karakterli ve görevlerini hakkıyla yapan insanlar olmasına dönüktür. Bayan Emrich ve Bayan Dewey Board teşkilatının görevlisi olarak okulda eğitim işleriyle meşgul olmaktadırlar. 1913 yılında Agens Fenega Mardin kız okulunun başında bulunmaktadır. 39 öğrencisi bulunan Mardin Kız Lisesi bu üç misyoner tarafından idare edilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında 1915 yılında Bayan Emrich kız Okulunda çalışmaktadır. Eşi Bay Emrich ise uzun süre ara verdikten sonre bölgeye geri dönmüştür. Bay Emrich'e yokluğu sırasında Misyoner Andrus ve Bayan Dewey destek vermiştir. Okul öğretmenlerinden Bayan Dewey'in İngiltere ziyareti ona fiziksel olarak yararlı olmuştur. Okulda Bayan Fenega ve Bayan Thom 160 kızla ilgilenmektedir. Okulun anaokulu kısmı ile Bayan Graff ilgilenmektedir.

1917 yılında Bayan North'un yazmış olduğu mektuplardan kurum hakkında detaylı bilgiler öğrenmekteyiz. Bu dönemde Okulda bir sergi düzenleniyor. Sergiye Anaokulu çocukları da katılıyor ve çok eğlenceli bir gün oluyor. Bu dönemde kayıtlı 200 öğrencinin bulunduğu incelenen belgeden anlaşılmaktadır.

Mardin Kız Okulu'nda aşağıdaki dersler okutulmaktadır:

Cebir

Astronomi

Fizik

Fizikî Coğrafya

Pedagoji

Eski Çağ Tarihi

Müzik

Ev İşleri ve Çocuk Bakımı

O zamanlar bu program, misyonerlerce açılan kız okullarında okutulan standart öğretim programıdır. Bunların dışında jimnastik, çeşitli oyun ve egzersizler yapılmakta, en çok da İncil çalışmalarına dikkat edilmektedir. Her gün en az yarım saat bu konuya ayrılmakta ve çalışma öğretim yılı boyunca devam ettirilmektedir.

Mardin'de Amerikalılar yetimlerin eğitimleri konusunda da çalışmalar yapmışlardır. Bayan Fenega Mardin'deki kız yetimlerle ilgilenmiş, yetimler arasında, Musul, Diyarbakır ve Halep'ten gelen Müslüman kızlar da bulunmaktadır. Misyonerlere göre yetimhanenin problemi küçük olmasıdır. Burada kalanlar çatıda yatmak zorunda kalıyorlar. Erkek okulunda 10 yıldır yetimlerin de eğitim gördüğü bilinmektedir. Mardin'de misyonerler etkili eğitim çalışmaları da yapmışlardır. Açtıkları kız ve erkek okulu ile bölge insanlarını eğitim yoluyla etkilemişlerdir.[270]

3.4. Merzifon Amerikan Koleji (ANADOLU KOLEJİ)

Merzifon Amerikan Koleji'nin alt yapısı 1864 yılında Bebek İlahiyat Okulunun Merzifon'a taşınmasıyla oluşturulmuştur. Okul kabiliyetli bir misyoner olan Charles Chaplin Tracy tarafından geliştirilmiştir. 8 Eylül 1886'da Kolej sözleşmesi olmadan kurulmuş, Anadolu Koleji'nin Amerikan okulu olarak kabul edilmesi 1899 yılını bulmuştur. Kolejde Ermeni, Rum ve Türk öğrenciler eğitim almıştır.[271]

Kocabaşoğlunun verdiği bilgilere göre 1890–1891 yılında okulda okutulan dersler şöyledir:

270 Özgür Yıldız, " 1890- 1919 Yılları Arasında Amerikan Board Teşkilatı'nın Mardin'deki Faaliyetleri" Makalelerle Mardin Tarih Coğrafya, Cilt 1, İstanbul 2007, s. 563- 580

271 Öztürk, Yıldız, **Amerikan Protestan Misyonerlerinin Türkiye'deki Faaliyetleri (1820-1938)**, Arka oda yayınları, İstanbul 2007. s. 72, 73.

Hazırlık Sınıfları:

- Aritmetik
- İngilizce
- Coğrafya ve Haritacılık
- Ermenice, Rumca, Türkçe
- İngiliz Dili ve Edebiyatı
- Edebiyat Tarihi
- Gramer ve Tercüme
- Fizyoloji
- Cebir
- Resim-Müzik
- Resmi Yazışma ve Hukuk Dili

Birinci Sınıf:

- Geometri
- Fiziki Coğrafya
- İngiliz Klasikleri
- Retorik
- Edebiyatın İlkeleri
- Ticaret Hukuku
- Retorik ve Kompozisyon
- Fransızca

İkinci Sınıf:

- Trigonometri
- Astronomi
- Botanik
- Tarih (Antik)
- Tarih (Modern)
- Mantık
- Mecelle
- Resmi Yazışma
- Fransızca

Üçüncü Sınıf:

- Ticari Aritmetik
- Muhasebe
- Kimya
- Ceza Hukuku
- Kompozisyon
- Fransızca

Dördüncü Sınıf:

- Felsefe
- Felsefe Tarihi
- Ahlaki Bilimler
- Ekonomik- Politik
- Uluslararası Hukuk
- Mineraloji
- Jeoloji[272]

Anadolu Koleji Osmanlı Devleti içinde tüm azınlıklara açık olan bir okuldur. 1913'te 11 Ermeni, 10 Amerikalı, 9 Rum, 1 Rus, 1 İsviçreli hocaya karşılık, 160 Ermeni, 200 Rum, 40 Rus ve 25 Türk talebe bulunmaktadır.273

Milli Mücadele döneminde Merzifon Amerikan Koleji Türk milletinin zararına çalışmalar yapmıştır. Bu faaliyetler açık bir şekilde ortaya çıkınca 1921 yılında Ankara hükümeti okul çalışmalarına son vermiştir. Dışişleri Bakanlığı'ndan, Amasya mutasarrıflığına verilen emir üzerine Merzifon Anadolu Koleji 14 Mart 1921'de kapatılmıştır.[274]

Anadolu Koleji kapatıldıktan sonra Board yetkilileri okula uygun bir yer arama girişiminde bulunmuşlardır. Amerikan Board Atina'da yeni bir misyon istasyonu kurmuştur. 1924 yılında Anadolu Koleji Selanik'te tekrar açılmıştır. Sadece küçük

272 Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika** ..., s. 155-156.

273 E. George White, **Bir Amerikan Misyoneri'nin...**, s. 87, 88.

274 Gülbadi Alan,; Merzifon Amerikan Koleji ve Anadolu'daki Etkileri, **Basılmamış Doktora Tezi**, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2002, s. 491.

kız okulu olarak değil din okulu şeklinde de faaliyete başlamıştır. 1940 yılında İkinci Dünya savaşında okul kapanmış ve hastane olarak kullanılmıştır. Bu şekilde savaş sırasında Amerikan okullarının hastane, yetimhane, bazen de esir hapishanesi şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Birinci Dünya Savaşı sırasında Bursa Amerikan Kız Koleji, 1918 yılına kadar esir hapishanesi olarak kullanılmış, 1918 yılında okulda 70 İngiliz esir kalmıştır. Misyonerler bu dönemde esirleri ağırlamışlar ve onların bakımını üstlenmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı süresince de Selanik'teki okul hastane olarak kullanılmıştır. Misyonerler savaş sırasında barış gönüllüsü, savaş sonrasında da eğitim gönüllüsü olarak ortaya çıkmaktadır.

1945 yılında savaş bitince okul tekrar açılmıştır. 1933 yılından 1950 yılına kadar okulun müdürlüğünü Ernest Riggs yürütmüş, 1950 yılında Dr. Carl Compton müdür olmuştur. 1980 yılında okul karma eğitime başlamış, 1995 yılında Selanik Amerikan Koleji adını almıştır. Günümüzde faaliyetlerini bu isimle sürdürmektedir.[275]

3.5. Talas Amerikan Koleji

Talas'ta kız ve erkek okulu açılmıştır. Kız okulu 1871-1915 yılları arasında faaliyet göstermiştir. Talas'ta Amerikalılar tarafından kurulan ve uzun süre etkili olan okul ise Talas Amerikan Erkek Okulu olmuştur. Talas Erkek Okulu 1889'da açılmış, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra aralıklı eğitime devam etmiş, bir süre sonra kapanmıştır.[276]

1888 yılı Board raporlarına göre Talas'ta 12.000 yaşayan vardır. Evler yüksek bir tepeye yerleşmiştir. Talas Amerikan Koleji bu tepede büyük geniş odalı bir evin bulunduğu bölgeye kurulmuştur. Büyük odalı bina; iki aile için inşa edilen ev ve okuldan oluşmaktadır. Büyük odalardan birisi çatıya açılmakta, binanın yarısı okul, diğer yarısı da misyonerler tarafından kullanılmaktadır.

275 Özgür Yıldız; " Bulgaristan ve Yunanistan'da Amerikan Board'un Eğitim Faaliyetlerine Bir Bakış" Edirne, **Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi**, 2.cilt , Edirne 2009,s. 282,283.

276 Öztürk,Yıldız; **Amerikan Protestan Misyonerlerin**..., s. 92 .

Okul odaları küçük olduğu için misyonerler tarafından yeni bina talebi yapılmıştır.[277]

6 Haziran 1908'de genişletme çalışmaları yapılmıştır. İki büyük oda inşa edilmiş, misyonerler için oturma odası yapılmış, sınıflarda öğrenciler için 36 tane çift kişilik sıra alınmıştır. Misyonerler okula önem verdikleri için sürekli yardım ve destekte bulunmuşlardır.[278] 1908 yılında Talas Amerikan Koleji'nin eğitim istatistikleri şöyledir:[279]

1908 Yılı Talas Amerikan Koleji Eğitim İstatistiği:

Yüksek Okulda:
Yatılı: 42
Gündüzlü: 22
Özel Müzik Dersi Alanlar: 6
Toplam: 70
Orta Bölümde:
Erkekler: 11
Kızlar: -
Yatılı: 7
Gündüzlü: 11
Toplam: 29
İlkokul Bölümünde:
Erkekler: 21
Kızlar: -
Yatılı: 12
Gündüzlü: 2
Toplam: 35

Yüksek Okulda:
Protestan Ermeni: 39
Protestan Rum: 12
Gregoryen Ermeni.18

277 P.A.B.C.F.M., **Reel 599** Belge No: 558
278 P.A.B.C.F.M., **Reel 618** Belge No: 132
279 P.A.B.C.F.M., **Reel 618** Belge No: 138, 139

Ortodoks Rum: 1
Toplam: 70
Ortaokulda:
Ermeni: 29
İlkokulda:
Ermeni: 27
Müslüman: 8
Toplam: 35
Öğretmenler:
1 Erkek Ermenice ve Türkçe Dersi
1 Bayan Müzik Dersi
1 Bayan Fen Bilimleri
1 Bayan Ermenice
1 Rum Öğretmen
1 Öğretmen Orta bölümde
1 Öğretmen İlkokulda
2 Amerikalı öğretmen

1909 yılı içerisinde Talas Amerikan Koleji'nin erkek bölümünün istatistikleri misyonerler tarafından düzenlenmiştir. Bu dönemde okulda sadece 1 tane Türk öğrenci bulunmaktadır. Yatılı ve gündüzlü öğrenciler eğitim almaktadır.280

18 Haziran 1909'da Okulun Yıl Sonu Raporu:

Protestan Ermeni Öğrenci Sayısı: 30
Gregoryen Ermeni Öğrenci Sayısı: 30
Toplam Ermeni Öğrenci: 60
Protestan Rum Öğrencilerin Sayısı: 8
Ortodoks Rum Öğrencilerin Sayısı: 7
Toplam Rum Öğrenci: 15
Türk Öğrenci Sayısı:1
Toplam Öğrenci: 76

Yatılı: 37

280 P.A.B.C.F.M., **Reel 628** Belge No: 141

Gündüzlü: 39
Mezun: 4
Öğretmenler:
Yerli: 6
Amerikan Bayan Öğretmen: 1
Amerikalı Müdür: 1
Toplam: 8

1910 yılında Talas Amerikan Erkek Okulu 4 yıl hazırlık ve 5 yıl yüksek okul olmak üzere toplam 9 yıl eğitim veriyordu. 7 yerli öğretmeni çalıştığı okulda 12 Rum, 97 Ermeni toplam 109 öğrenci bulunuyorken öğrencilerin 48'i yatılı olarak eğitim almaktadır. Öğrenciler 23 farklı kasaba ve köyden gelmektedir. Yıl içinde okulun yaklaşık olarak 700 Türk Lirası masrafı olmuştur. Okuldaki eğitim için Amerikan Board'un katkıları büyük olmuştur.281 1911 yılı misyoner istatistikleri okulun bölgedeki etkisinin artığını göstermektedir.282

1- 1911 Yılı Talas Kız Yatılı Okulu İstatistiği

Öğrenci Sayıları:
TALAS
Yüksekokul: 70
Ortaokul: 25
İlkokul: 43
KAYSERİ
Anaokulu: 82
İlkokul: 67

2- 1911 Yılı Talas Erkek Yatılı Okulu İstatistiği

Hazırlık Sınıfı: 4 Yıl
Yüksek Okul: 5 Yıl
Öğretmen Sayısı: 8
Öğrenci Sayısı:
Müslüman: 4

281 P.A.B.C.F.M., **Reel 628** Belge No: 145,146.
282 P.A.B.C.F.M., **Reel 628** Belge No: 162, 166.

Ortodoks: 9
Protestan: 55
Gregoryen: 59

İstatistiklerde de görüldüğü üzere Talas Amerikan Koleji çeşitli milletlere ve dinlere mensup öğrencilere eğitim vermektedir. Öğrenciler 30 farklı kasaba ve köyden gelmektedir. Okulda öğrenciler dinlerine ve mezheplerine göre ayrılmakta ve yıllık istatistiklerde belirtilmektedir.

Talas'ta bulunan okulu Kadın Board Teşkilatı sürekli desteklemiştir. Maddi yardımla birlikte okulun mobilya ve diğer ihtiyaçlarını gidermişlerdir.283 Talas'taki misyoner okulunun Birinci Dünya Savaşı esnasında kapanmasından sonra Board Teşkilatı 1 Mayıs 1925 tarihinde okulun yeniden açılması için hükümete müracaat etmiştir. 1927 Mart ayında bu talep yenilenmiştir. Maarif Şurası ve Hariciye Vekâleti'nden itiraz gelmemesine rağmen Maarif Vekâleti olumlu veya olumsuz bir karar bildirmemiştir.[284]

Okul 1928 Ekiminde 25 öğrenci ile ilkokuldan sonra beş yıllık bir ortaokul olmak üzere ikinci defa öğretime açılmıştır. 1937 yılına gelindiğinde Talas'taki Amerikan Erkek Kolejine 50 tane köy çocuğu ticaret alanında yetiştirilmek üzere parasını ödemek suretiyle kayıt olmuştur.[285]

Banner Talas Amerikan Okulu yıllıklarında okulun 1928-1967 yılları arasında Amerikalı müdürler tarafından yönetildiğini belirtmiştir. 1928 yılından 1967 yılına kadar çalışan Amerikalı müdürler şunladır:[286]

Amerikalı müdürler:

1- Paul E. Nilson : 1928-1945
2- Harriet E. Nilson : 1945-1946
3- Paul. E. Nilson: 1946-1952

283 P.A.B.C.F.M., **Reel 600** Belge No: 491

284 Ömer Turan, **Avrasya'da Misyonerlik,** Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s.53.

285 Turan, **Avrasya'da Misyonerlik...,,** s.59..

286 Hasan Özsoy; **Kayseri'de Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji**, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kaysei 1996, s. 93, 94.

4- John W. Scott: 1952- 1957
5- William A. Edmonds: 1957-1958
6- John W. Scott: 1958-1960
7- Everett C. Blake: 1960-1961
8- Robert Keller: 1961-1964
9- Frederick D. Shepard: 1964-1965
10- Wallece M. Robenson: 1965-1966
11- Richard E. Maanard: 1966-1967
12- Everett C. Blake: 6.2.1967-15.06.1967

Türk Müdür Yardımcıları:

1. A. Settar: 1928-1936
2. Tahsin Halil Yaşamak: 1936-1944
3. Latif Baykal: 1944-1945
4. Yavuz Konulu: 1945- 1947
5. Veli Akay: 1947-1954
6. Durmuş Esen: 1954-1959
7. Mustafa Dülgeroğlu: 1959-1966
8. Ahmet Şahin: 1966-1967

Amerikalı Müdür yardımcıları:

1- R. Bonsall Smith: 1928-1936
2- Harriet F. Nilson: 1936-1946
3- Yoshio Fukuyama: 1946-1948
4- John W. Scott: 1948-1951
5- William A. Edmonds: 1951-1952
6- Lioyad B. Swift: 1952-1953
7- William B. Mathews: 1953-1955
8- William A. Edmonds: 1955- 1956
9- William J. Griswold: 1956-1957
10- Robert Keller: 1957-1958
11- William A. Edmonds: 1958-1959
12- Donal E. Meyering: 1959-1960
13- William C. Dizney: 1960-1961
14- Alex Pogirski: 1961-1964

15- Allen L. Forsythe: 1964-1966
16- Robert H. Tucker : 1966-1967

Talas Amerikan Okulu 1967 yılında kapatıldıktan sonra bir müddet boş kalmıştır. Bir süre Kayseri Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Talas Kamp ve Eğitim Tesisleri olarak kullanılan bina günümüzde Erciyes Üniversitesi Sosyal tesisleri olarak kullanılmaktadır.[287]

3.6. Harput Amerikan Koleji

Amerikan Board Misyonerleri Tanzimat Fermanı'ndan sonra Osmanlı Devleti'nde çok daha rahat hareket etmeye başlamışlardır. Misyonerlerin faaliyet alanları genişleyince Doğu ve Güney Doğu Anadolu en çok faaliyet yapılan bölgeler haline gelmiştir. 1850 yılında yapılan Türkiye Misyonunun yıllık toplantısında Harput, Muş, Bitlis ve Van'ın daha önce kurulmuş olan Erzurum İstasyonu tarafından yakından takip edilmesi kararı verilmiştir. Bu gelişmeler sonunda Harput misyonun faaliyet sahasına katılmıştır.288

Harput ve çevresinde Amerikalıların açmış oldukları diğer okulları desteklemek için kolej açma fikri ortaya atılmıştır. Kolej 1878 yılında kurulduğu vakit Ermeni Koleji olarak isimlendirilmiştir. Daha sonra Osmanlı hükümetinin itirazı üzerine, 16 Şubat 1888 tarihinde, yakınında akan nehre izafeten ismi "Fırat Koleji" olarak değiştirilmiştir.289

Amerikalıların yalnızca Ermeni liderler yetiştirmek için Elazığ'da köy ve kazaları da dâhil olmak üzere anaokulundan yetimhanesine, teoloji okullarından kolejine kadar açmış oldukları okulların sayısı seksen üçtür. Bu sayı Amerikalı misyonerlerin bölge ile ne kadar yakından ilgilendiğini açıkça göstermektedir.290

287 Özsoy; **Kayseri'de Amerikan Misyoner ...** s.142.
288 Erdal Açıkses; **Amerikalıların ...** s. 57.
289 Erdal Açıkses; **Amerikalıların ...**, TTK, Ankara 2003 s. 92, 95.
290 Erdal Açıkses; "Osmanlı Devleti'ni Parçalamak Amacıyla Batılı Devletlerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Siyaseti ve Bölgedeki Faaliyetleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ 2000, Sayı 2, s. 213.

Harput Amerikan Koleji, Hıristiyan liderler yetiştirerek değişik ırklardan oluşan kitlelere Hıristiyanlık medeniyetini ulaştırmak amacıyla açılmıştır. Bu gaye etrafında Amerikan fikirlerini yaymaya çalışmış, okula Protestan Ermeniler veya Amerikalı Misyoner öğretmenler gönderilerek eğitim yapılmıştır. Kolejin öğretim dili Ermenice olup okul yapısı itibariyle, anaokulu, ilkokul, ortaokul, yüksek okul ve kolej olmak üzere beş kademeden oluşmaktadır. 1898 yılında okulda 548 erkek ve 503 kız olmak üzere 1051 öğrenci bulunmaktadır.[291]

27 Haziran 1901 yılında diploma töreninde yapılan faaliyetlerin başlıkları şöyle olmuştur:

- Kadınların okuma sevgisi
- Boşa giden enerji
- Amerika'nın istekleri nelerdir?
- İyi bir eğitim
- Annelerin değeri
- Harput Koleji (kızlar korosundan şarkı)
- Kızlara yapılan manevi baskı
- Biz şimdi neredeyiz?
- Fırat anneleri uyanın (kızlar korosundan şarkı)
- Gelecek
- Edebiyatın yeri
- Ondokuzuncu yüzyıldaki romanlar
- Modern ziraat
- Mozart (Erkekler korosu)
- Diplomanın verilmesi (Thomas Herbert Norton tarafından)
- İlahi, dua ve kutsama

Programda görüldüğü üzere modern eğitimin yapıldığı bunun yanında Protestanlık ile ilgili öğretim ve dini ibadetlerinde yapıldığı göze çarpmaktadır. Okulun dini bir yapı içerdiği ilahi, dua ve kutsamanın faaliyetler arasında olmasından anlaşılmaktadır.

Fırat Koleji'nin yüksek bölümünden 20. asrın başına kadar

291 Öztürk, Yıldız, **Amerikan Protestan...**s. 69, 70.

148 erkek ve 125 kız öğrenci mezun olmuştur. 1905–1915 yıllarında mezun olanların bir bölümü Beyrut'taki Suriye Protestan Koleji'nde tıp ve eczacılık eğitimi görmüştür.[292]

Kolej altı papaz müdür tarafından yönetilmiş, okulda çalışanlar halkı devlet aleyhine kışkırtmaktan çekinmemişlerdir. Bu papazlardan biriside Amerikalı misyoner olan Riggs'dir. 1915 yılında Ermenilerin ayaklanması sırasında Harput Amerikan Koleji yakılmış, okulun müdürü Ernest Riggs Ermeni olayını kışkırtması nedeniyle sınır dışı edilmiştir.[293]

292 Uygur Kocabaşoğlu; **Anadolu'daki Amerika,** İmge Kitabevi, Ankara 2000.

293 Öztürk, Yıldız, **Amerikan Protestan Misyonerlerinin...,** s. 71.

SONUÇ

Yabancı okullar, Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında geniş bir hareket sahası bulmuşlardır. Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar sistemli olarak yayılmışlardır. Vilayet, sancak hatta köylerde yabancıların açtıkları kurumları görmek mümkündür. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Ferman-ı Adalet ile verdiği imtiyazlar misyonerlerin işini kolaylaştırmıştır. İmtiyazlar Anadolu'nun misyoner okulları tarafından istila edilmesine neden olmuştur.

Anadolu'nun yüzyıllardır Hıristiyan topluluklarının iştahını kabartmasının nedeni doğal güzelliği ve stratejik önemindendir. Hıristiyan misyonerler çeşitli dönemlerde bu topraklara gelmişlerdir. 19. yüzyıl ile birlikte artık Anadolu Amerikan Protestan misyonerlerinin ilgi odağı haline gelmiştir. 1819 yılında Boston'dan İzmir'e gelen ilk Amerikan misyonerleri hızlı bir şekilde teşkilatlanmış ve ülkenin her yerine nüfuz etmişlerdir.

Amerikalı Misyonerlerin Anadolu'da yayılmak için kullandıkları en büyük silah eğitim olmuştur. Öncelikle gayrimüslim tebaanın eğitimiyle ilgilenmişler ve sonraları okullarında Müslüman çocukların eğitimini de yapmışlardır. Özellikle Ermeni ve Rum çocuklarının eğitimleriyle ilgilenmişlerdir. Küçük mabetlerde ilkokul düzeyinde başlayan eğitim çalışmaları sonraları kolej, yüksekokul ve teoloji okulu şeklinde genişlemiştir.

Okullarında yetişen öğrenciler çeşitli mesleklerde görev yapmıştır. Bazı öğrencileri Board kurumlarında maaş karşılığında görevlendirmiştir. Teşkilat; öğrencilerini Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde papaz, öğretmen, doktor, vaiz gibi mesleklerde çalıştırmıştır. Teşkilatın atama yapabilmesi ve çalışanlarına maaş ödeyebilmesi devlet içinde bir devlet gibi varlık sürdürmelerine neden olmuşt

Amerikan Board Teşkilatı'na bağlı bazı eğitim kurumları Uluslararası hüviyet kazanmıştır. Robert Koleji ve İzmir Uluslararası Koleji bu okullara en güzel örnektir. Çeşitli milletlerden ve

dinlerden öğrencilerin gelip bu okullarda okumaları ve ülkelerine gittiklerinde üst makamlarda görev yapmaları okulları tercih edilir hale getirmiştir. Okulların misyonerlik yanında lider yetiştirme amacı da net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Amerikan Okulları kurumlaşma sürecine girmiş, yabancı bir ülkede kurum kültürüyle ve ülkenin verdiği imtiyazları kullanarak şekillenmiştir. Dışarıdan ve içeriden aldığı destekle okul sayıları artmıştır. Osmanlı Devleti'nde Amerikan Misyonerlerinin açtığı çoğu ruhsatsız olan okulların sayısı 400'e yakındır. Bu sayı gerçekten muazzam ölçüdedir. Her ilde, ilçede hatta köylerde bu okulların var olması tehdidin büyüklüğünü göstermektedir.

Okulların misyonerlik amacıyla kurulduğu bir misyoner teşkilatı tarafından desteklenmelerinden ve yapmış oldukları faaliyetlerden anlaşılmaktadır. İncelemiş olduğumuz sayısız Amerikan arşiv belgeleri de bu görüşümüzü doğrulamaktadır. Mesela Robert Koleji ile ilgili bir belgede *"okulun doğuda nesillere Hıristiyanlığı öğreteceği"* ifadesi okulun kuruluş amacını açıkça ortaya koymaktadır.

Yine İstanbul Amerikan Kız Koleji'nin kuruluş amacı Misyoner Patrick'in Board arşiv belgelerinde değindiği üzere İstanbul'da Hıristiyanlığın etkisini attırmaktır. Okulda dini çalışmaların olması, öğrencilerin kiliseye gönderilmesi, İncil derslerinin zorunlu olması Protestanlaştırma faaliyetlerini açıkça göstermektedir.

Okullara Board Teşkilatı'nın çeşitli kurumları destek vermiştir. Kadın Board Teşkilatı, YMCA gibi kurumlar maddi ve manevi olarak okullara destek sağlamışlardır. Bu desteklerin olması okulların bu vakıflardan bağımsız hareket etmesini engellemiştir. Örneğin İstanbul Amerikan Kız Koleji, Kadın Board Teşkilatı tarafından kurulmuş ve sürekli aynı teşkilat tarafından desteklenmiştir. Büyük amaçları *"Türkiye'de Yüksek Hıristiyan Eğitimi"* vermektir. Kolejin fakülte üyeleri Kadın Board Teşkilatı'nın desteğini açık olarak kabul etmektedirler. Bayan Patrick'in; *" İstanbul Amerikan Kız Koleji'nde din öğretimi güçlü ve doğrudan olmalıdır. Hıristiyanlık ideolojisi onlarda okuldan sonraki hayatlarında da etkili olmalıdır"* sözleri Osmanlı Devleti'nin karşılaşmış olduğu durumun zorluğunu ifade etmektedir.

Okullara atanan müdürler genelde Amerikan misyoneri ve papazdır. Amerikalı misyoner öğretmenlerin yanında okullarda Ermeni, Rum ve Yahudi öğretmenlerde görev yapmaktadır. İstatistiklerde öğretmenler yerli ve Amerikalı olarak sınıflandırılmakta bazı okullarda Türk öğretmenlerde görev yapmaktadır.

Çeşitli zamanlarda Osmanlı Devleti okullara yapılan misyonerlik çalışmalarına müdahale etmek istemiştir. Örneğin İzmir Valisi İzmir Uluslararası Koleji müdürünü dini konularda uyarmıştır. Misyonerler Tanzimat ve Islahat Fermanlarında aldıkları hakları sıraladıktan sonra" ***Kurumlarımız hükümet ve imparatorluk fermanının garantisindedir. Bu nedenle şimdi bu konularda zorlama ve yargılama yapılamaz***" şeklinde cevap vermişlerdir. Görüldüğü üzere bazı tavizleri verirken sadece zamanın şartlarını düşünmekle olmadığını anlamalı ve bu tavizlerin elli yıl veya yüzyıl sonra karşımıza nasıl çıkacağını hesaplamalıyız. Milli menfaatlerden asla taviz vermemeli ve tarihten dersler çıkarmalıyız. En büyük derste kanımca misyoner kurumlarının hızlı ve serbestçe yayılmasına izin veren Osmanlı İmparatorluğu'nun artık tarih sahnesinde olmayışıdır.

Misyonerler hangi ülkeye giderlerse gitsinler gittikleri ülkelerin aleyhine sonuçlar doğurmuşlardır. Amerikan Board Teşkilatı İstanbul Robert Koleji, Harput Amerikan Koleji, İzmir Uluslararası Koleji, Merzifon Anadolu Koleji, Talas Erkek Koleji, Bursa Kız Koleji gibi Anadolu'daki birçok okulda faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu faaliyetleri düzenli olarak denetlemişlerdir. Okullarda öncelikli hedefin sadece Müslüman öğrencileri Hıristiyan yapmak olduğunu söylemek yeterli değildir. Bu okullarda dini misyonu gerçekleştirmenin yanında kendi geleneklerini, kültürlerini öğrencilere benimsetmek ve ülkenin önemli kurumlarının başına getirmek vardır.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde okulların kapanış nedenlerine bir göz attığımızda Amerikan Okulların yıkıcı faaliyetleri göze çarpmaktadır. Örneğin Milli Mücadele döneminde Merzifon Amerikan Koleji Türk milletinin zararına çalışmalar yapmış ve 1921 yılında bu nedenle kapanmıştır. Yine Harput Amerikan Koleji'nde çalışanlar halkı devlet aleyhine kışkırtmaktan çekinmemişlerdir. Bu papazlardan biriside Amerikalı misyoner olan

Riggs'dir. 1915 Ermeni ayaklanmasına etkisinden dolayı okul kapatılmıştır.

Kapatılan okulların Board Teşkilatı tarafından başka yerlere taşındığı da dikkatimizi çekmektedir. Örneğin Anadolu Koleji kapatıldıktan sonra Yunanistan'a, Talas'taki okul kapatıldığında Tarsus'a taşınmıştır. Aynı faaliyetler taşındıkları bölgelerde sürmektedir.

Amerikan okulları genelde büyük maddi desteklerle yapıldığı için gösterişli ve güzel binalardır. Çoğunluğu şehrin yüksek ve havadar yerlerinde kurulmuştur. Okullara sürekli ek binalar yapılmıştır. Amerikan Koleji statüsünde olan okulların çoğu yatılı okul şeklindedir. Yatılı öğrenciler arasında misyonerlik faaliyetlerinin daha çok yapıldığı göze çarpmaktadır.

Amerikan kurumları teşkilatlanırken yerleşkede bir okul, kilise ve yatılı okul şeklinde yayılma göstermişlerdir. Birçok okulda görülen diğer bir kurumda yetimhanedir. Yatılı binanın bir kısmı bu amaçla kullanılmakla beraber yetimler için ayrı özel binaların yapıldığı da görülmüştür.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti tarafından okulların askeri ikametgâh ve esir hapishanesi olarak kullanıldığı da belgelerde dikkatimizi çeken bir husus olmuştur. Genelde İngiliz esirleri Amerikan Kolejlerinde muhafaza edilmiştir. Tarsus, Talas ve İzmir'deki Amerikan okulları bu amaçlarla kullanılmıştır.

Anadolu'da Amerikan okulları Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında son derece etkili olarak çalışmışlar. Siyasi ve sosyal manada Anadolu'da büyü nüfuz kazanmışlardır. Misyonerlik faaliyetlerinin içinde olmaları ve ülke aleyhine faaliyet göstermeleri Mustafa Kemal Atatürk'ün konuyla bizzat ilgilenmesine neden olmuştur.

Yabancı ve azınlık okulları sorunun çözümü için Atatürk bizzat kendisi çalışmış ve fesat ocağı olarak gördüğü bu kurumlar ile mücadele etmiştir. Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte Milli bir eğitime geçilmiştir. Eğitim dilinin Türkçe olması, yabancı okullarda Türk Tarihi ve Türk Dili derslerini zorunlu olması, yine okullarda Türk müdür yardımcısı bulunması gerekliliği,

okulların Türk müfettişler tarafından denetlenmesi ve yabancı okulların Türk milli Eğitim Müfredatına uygun eğitim yapması kararlarıyla zararlı yabancı okullar ve diğer kurumlar kapatılmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk bu konuda hiç taviz vermemiştir. Sonuçta 1937 yılının sonunda Anadolu'da 400'e yakın Amerikan kurumundan sadece 3 okul kalmıştır. Bu okullar da Tevhid-i Tedrisat'a uygun hareket ederek varlıklarını sürdürmektedirler. Bizde tarihimizi iyi öğrenerek gelecek için dikkatli adımlar atmalıyız. Ülkemizi bu zararlı kurumlardan cesur bir şekilde kurtaran atamızın izinden ayrılmamalı, milli menfaatlerimizin her şeyin üzerinde olduğunu unutmamalıyız.

KAYNAKLAR

ARŞİV BELGELERİ

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (B.O.A.)

Dâhiliye Evrakı Katalogları

Dâhiliye ikinci Şube Belgeleri: Dosya No: 40 Gömlek No: 53, Dosya No: 48 Gömlek No:33.

DH. EUM. SSM: Dosya No: 56 Gömlek No:46

Dahiliye Beşinci Şube Belgeleri: Dosya No: 4 Gömlek No:3

İradeler

Dahiliye İradeleri, Dosya No: 154 Gömlek No: 15

Meclis-i Vükela Mazbataları: Dosya No: 235 Gömlek No:125.

Yıldız Evrakı Katalogları:

Başkitabet Dairesi Maruzatı: Dosya No: 62 Gömlek No: 64,

Maarif Nezareti Maruzatı: Dosya No: 1 Gömlek No: 63.

Resmi Maruzat: Dosya No: 122 Gömlek No: 45

PAPERS OF THE AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS FOR FOREIGN MISSIION (P.A.B.C.F.M.), UNIT 5: (ABC 16.9.3)

Reel 582 No: 4, 5, 9, 10, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 27, 28, 33, 34, 39, 42, 48, 49, 53, 54, 57, 61, 70, 67, 81, 88, 94, 451, 482, 488, 502.

Reel 583 No: 130, 618.

Reel 588 No: 146, 147, 151, 155, 161, 165, 167, 170, 171, 174, 181, 182, 190, 191, 195, 196, 198, 202, 203, 205, 209, 210, 212, 223, 224, 226, 237, 239, 259.

Reel 596 No: 113, 212, 216, 227, 253, 256, 259,261, 266, 281, 287, 297, 299, 308, 312, 327,331, 355, 384, 397.

Reel 597 No: 473, 474, 475, 533, 534, 535, 536, 537, 538.

Reel 599 No: 558.

Reel 600 No: 491.

Reel 606 No: 357, 358, 558, 559.

Reel 607 No: 131, 169, 205, 235, 257, 299, 317, 363.

Reel 610 No : 93, 410.

Reel 616 No: 732,733.

Reel 617 No: 30, 47, 187, 199, 208, 226, 306, 331, 339, 379, 394, 418, 665.

Reel 618 N0: 132, 138, 139, 481, 482, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 535, 536, 537, 540, 560, 561, 563, 564, 565, 582, 583, 584, 585, 586, 589, 592, 594, 595, 596, 713.

Reel 621 No: 81, 82, 84.

Reel 623 No: 50, 51, 52, 116, 117,920, 921, 924, 926, 927, 928, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 941, 942, 943, 944, 945,966, 967, 968.

Reel 627 No: 331.

Reel 628 No: 63, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 141, 145, 146, 162, 166, 635, 637, 638, 639, 640, 661, 662, 664, 665, 666, 693, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 704, 705, 706, 730, 731, 733, 734, 735, 737, 741, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 758, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768,

830, 832, 833, 834, 835, 836, 837,838.

Reel 629 No: 164, 165, 168, 171, 172, 173, 174, 192, 229, 230, 232, 234, 235, 243, 301, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 358, 359, 744, 757, 763, 764, 765, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797.

Reel 632 No: 401.

Reel 633 No: 793.

BOARD RAPORLARI:

Reports of ABCFM, 1856, pp. 86.

Reports of ABCFM, 1857. pp. 60

Centennial of Constantinople Station, Near East Mission of The American Board, İstanbul 1931.

Cass Arthur Reed; "Smyrna The Oldest Station of our Mission", **Centennial of Constantinapol Station,** İstanbul 1931

DERGİLER

THE MISSIONARY HERALD

Reports, 1819 " Mission to Jerusalem", **Missionary Herald**, 1819, sayı.15, s.44-45.

Missionary Herald, 1917, August/8/ CXII PP.371

ANSİKLOPEDİLER

Uygur Kocabaşoğlu; "Amerikan Okulları" **Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim yayınları, İstanbul 1985,

KİTAPLAR

AÇIKSES, Erdal; **Amerikalıların Harput'taki Misyonerlik Faaliyetleri**, TTK, Ankara 2003.

BÜYÜKKARCI, Süleyman; **Türkiye'de Amerikan Okulları,**

Yelken Yayınları, Konya 2004

ERTUĞRUL, Halit; **Kültürümüzü Etkileyen Okullar**, Nesil Basım Yayın, İstanbul 2002.

HAYDAROĞLU, İ. Polat; **Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar**, Ocak Yayınları, Ankara 1993.

H.G.O. Dwight; **Christianity In Turkey**, Ballantyne Prınter, London 1854,

JOHNSON, Brian; **Eğitim Alanında Günümüze Aktarılan Bir Miras Tarsus Amerikan Koleji'nin Gelişim ve Dönüşüm Evreleri 1888- 1988**, SEV Yayınları, İstanbul 2006.

KOCABAŞOĞLU, Uygur; **Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika**, Arba Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1989.

_____; **Anadolu'daki Amerika**, İmge Kitabevi, Ankara 2000.

MUTLU, Şamil; **Osmanlı Devletinde Misyoner Okulları**, Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2005.

ÖZSOY, Hasan; **Kayseri'de Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji**, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 1996.

ÖZTÜRK Ayhan; Yıldız Özgür; **Amerikan Protestan Misyonerlerin Türkiye'deki Faaliyetleri**, Arka Oda Yayınları, Can Matbaası İstanbul 2007.

PRIME, E. D.G.; **Forty Years in The Turkish Empire or, Memories of Rev. William Goodell**, Cambridge University Press, Newyork 1883.

SEZER, Ayten; **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

STONE, F.Andrews; **The Impact of Culture on Education in Modern Turkey**, Redhouse Press, İstanbul 1970.

STRONG, A. William; **The Story of the American Board**, The Pilgrim Pres, Boston 1910.

ŞİŞMAN, Adnan; **XX Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri,** Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006.

_____; **Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nin Kurulusu ve İlk Eğitim Yılları 1868-1871,** İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1989.

_____; **Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876),** TTK, Ankara 2004.

TIBAWİ, A.L.; **American Interests In Syria** 1800-1901, Clarendon Press, Oxford 1966.

TOZLU, Necmettin; **Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar,** Akçay Yayınları, Ankara 1991.

TURAN, Ömer; **Avrasya'da Misyonerlik,** Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002.

VAHAPOĞLU, M. Hidayet; **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları,** MEB Yayınları, İstanbul 1992.

YILDIZ Özgür; **Misyonerlik ve Amerikan Board Teşkilatı (Türkiye'de Siyasi ve Sosyal Hayata Etkileri),** IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2009.

YILDIZ, Özgür; " 1890- 1919 Yılları Arasında Amerikan Board Teşkilatı'nın Mardin'deki Faaliyetleri" **Makalelerle Mardin Tarih Coğrafya, Cilt 1,** İstanbul 2007, s. 563- 580.

WHİTE, E. George; **Bir Amerikan Misyonerinin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları,** (Çeviren Cem Tarık Yücel), Enderun Kitabevi, İstanbul.

MAKALELER

AÇIKSES, Erdal ; "Osmanlı Devleti'ni Parçalamak Amacıyla Batılı Devletlerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Siyaseti ve Bölgedeki Faaliyetleri", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** Elazığ 2000, Sayı 2, s. 209-222.

ERTUĞRUL, Halit; "Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancılarla İlgili Yapılan Hukuki Düzenlemeler", **Askeri Tarih Bülteni,** Yıl:24, Sayı. 47, Ağustos, Ankara 1999, syf. 27-35.

ŞİŞMAN Adnan; "XIX. Yüzyıldan XX. Yüzyıl Baslarına Kadar Avusturya'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri Hakkında", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler D**ergisi, Sayı: 1, Afyon 1998, s.11-23

TURAN Ömer; "Atatürk Döneminde Türkiye'de Amerikan Misyonerlik Faaliyetleri", **Atatürk 4. Uluslararası Kongresi Cilt 1,** Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara2000, s.457-492.

YILDIZ, Özgür; " Armanians in Bursa and its Vicinity Between 1860 and 1880 Arınenians in the Ottoman Society, **Erciyes Unıversıty Prınting House,** Volume II, 2008 Kayseri, pp.203-215.

_____; "Amerikan Protestan Misyonerlerinin Bursa'da Dini Faaliyetleri (1848'den Günümüze)", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 2007 Kayseri, s. 407-419.

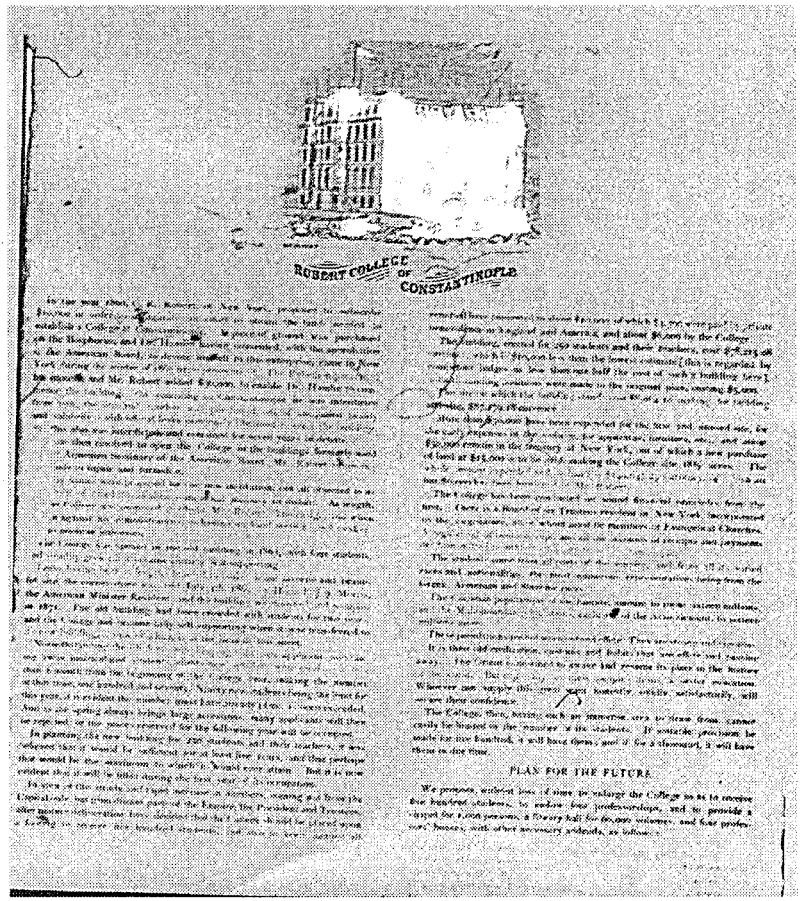
_____; " Bulgaristan ve Yunanistan'da Amerikan Board'un Eğitim Faaliyetlerine Bir Bakış" Edirne, **Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi,** 2.cilt , Edirne 2009,s. 279-283

_____; "Osmanlı Devleti'nde Amerikan Kadın Misyonerleri ve Faaliyetlerine Bir Bakış", Uluslararası **Multidisiplinler Kadın Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi,** 21. Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar değişim ve Güçlenme 5. Cilt. İzmir 2010, s.188-195.

TEZLER

ALAN, Gülbadi; Merzifon Amerikan Koleji ve Anadolu'daki Etkileri, Doktora Tezi, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Kayseri 2002.

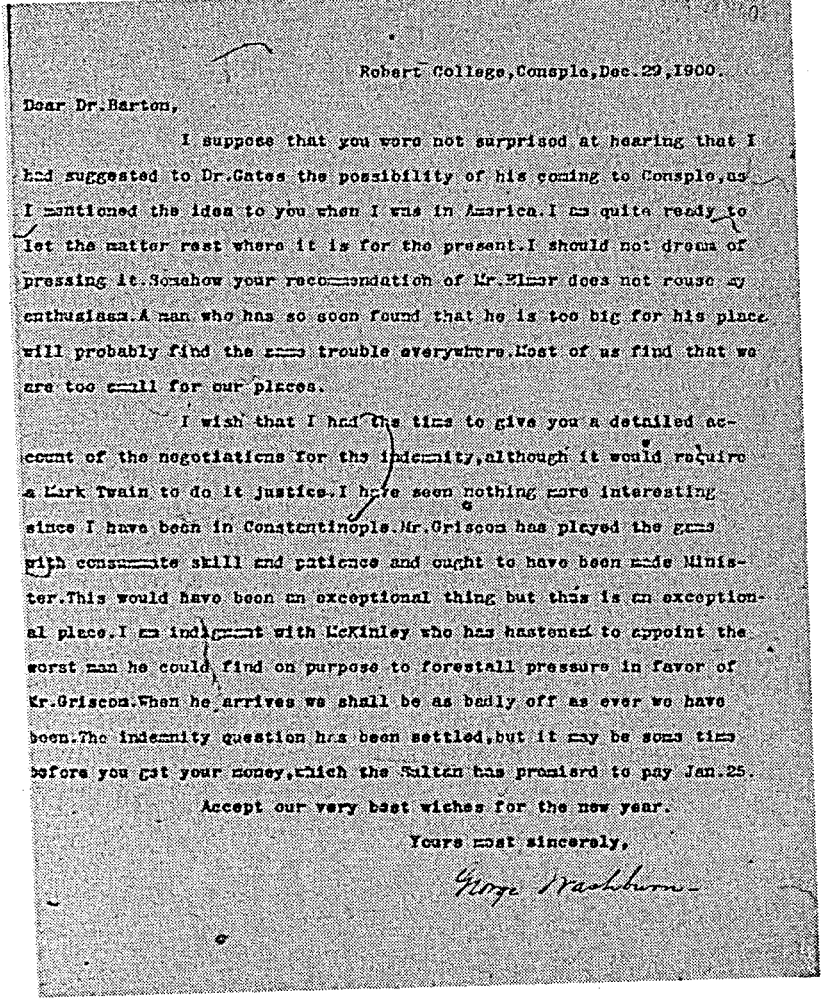
ÖRNEK BELGELER

ROBERT COLLEGE
OF
CONSTANTINOPLE

PLAN FOR THE FUTURE

BELGE 1: P.A.B.C.F.M. REEL 583 BELGE NO:618

1871 YILI ROBERT KOLEJİ'NİN RESMİ VE TARİHÇESİ

Robert College, Constantinople, Dec. 29, 1900.

Dear Dr. Barton,

I suppose that you were not surprised at hearing that I had suggested to Dr. Gates the possibility of his coming to Constantinople, as I mentioned the idea to you when I was in America. I am quite ready to let the matter rest where it is for the present. I should not dream of pressing it. Somehow your recommendation of Mr. Elmer does not rouse my enthusiasm. A man who has so soon found that he is too big for his place will probably find the same trouble everywhere. Most of us find that we are too small for our places.

I wish that I had the time to give you a detailed account of the negotiations for the indemnity, although it would require a Mark Twain to do it justice. I have seen nothing more interesting since I have been in Constantinople. Mr. Griscom has played the game with consummate skill and patience and ought to have been made Minister. This would have been an exceptional thing but this is an exceptional place. I am indignant with McKinley who has hastened to appoint the worst man he could find on purpose to forestall pressure in favor of Mr. Griscom. When he arrives we shall be as badly off as ever we have been. The indemnity question has been settled, but it may be some time before you get your money, which the Sultan has promised to pay Jan. 25.

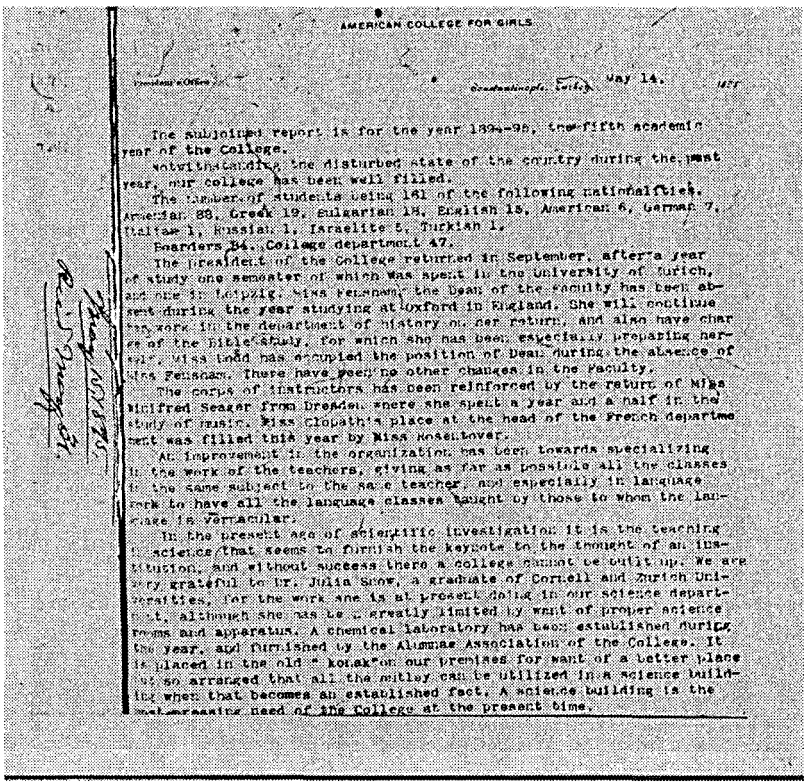
Accept our very best wishes for the new year.

Yours most sincerely,

George Washburn

BELGE 2: P.A.B.C.F.M. REEL 627 BELGE NO: 331

29 ARALIK 1900 TARİHLİ ROBERT KOLEJİ İLE İLGİLİ BELGE

AMERICAN COLLEGE FOR GIRLS

Constantinople, Turkey, May 14, 1895

The subjoined report is for the year 1894-95, the fifth academic year of the College.

Notwithstanding the disturbed state of the country during the past year, our college has been well filled.

The number of students being 161 of the following nationalities. American 88, Greek 19, Bulgarian 18, English 15, American 6, German 7, Italian 1, Russian 1, Israelite 5, Turkish 1.

Boarders 84, College department 47.

The President of the College returned in September, after a year of study one semester of which was spent in the University of Zurich, and one in Leipzig. Miss Fenwick, the Dean of the faculty has been absent during the year studying at Oxford in England. She will continue her work in the department of History on her return, and also have charge of the Bible study, for which she has been especially preparing herself. Miss Todd has occupied the position of Dean during the absence of Miss Fenwick. There have been no other changes in the faculty.

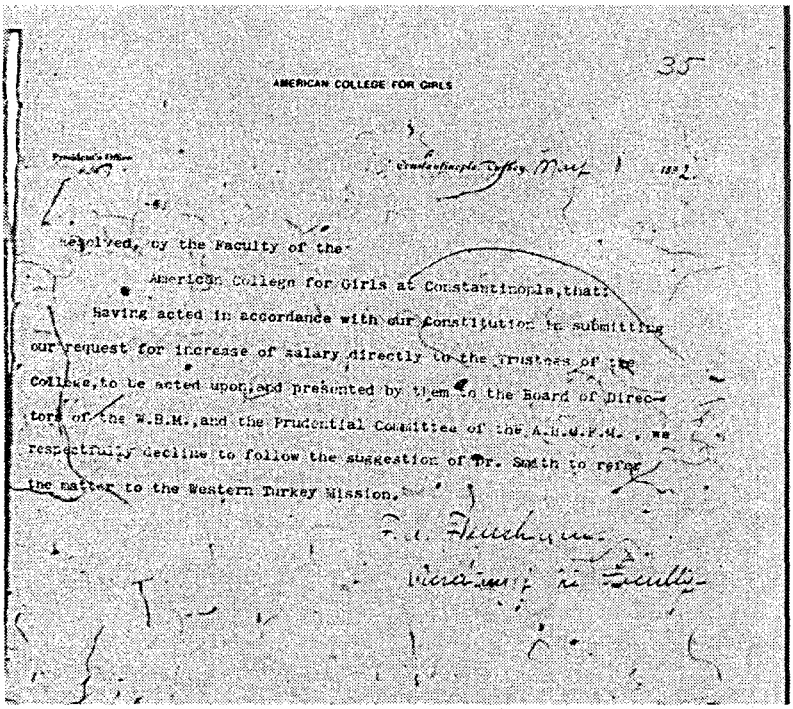
The corps of instructors has been reinforced by the return of Miss Winifred Seager from Dresden, where she spent a year and a half in the study of music. Miss Clopath's place at the head of the French department was filled this year by Miss Rosentover.

An improvement in the organization has been towards specializing in the work of the teachers, giving as far as possible all the classes in the same subject to the same teacher, and especially in language work to have all the language classes taught by those to whom the language is vernacular.

In the present age of scientific investigation it is the teaching of science that seems to furnish the keynote to the thought of an institution, and without success there a college cannot be built up. We are very grateful to Dr. Julia Snow, a graduate of Cornell and Zurich Universities, for the work she is at present doing in our science department, although she has been greatly limited by want of proper science rooms and apparatus. A chemical laboratory has been established during the year, and furnished by the Alumnae Association of the College. It is placed in the old "konak" on our premises for want of a better place but so arranged that all the outlay can be utilized in a science building when that becomes an established fact. A science building is the most pressing need of the College at the present time.

BELGE 3: P.A.B.C.F.M. REEL 606 BELGE NO: 558

14 MAYIS 1895 TARİHLİ İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ İLE İLGİLİ BELGE

AMERICAN COLLEGE FOR GIRLS

35

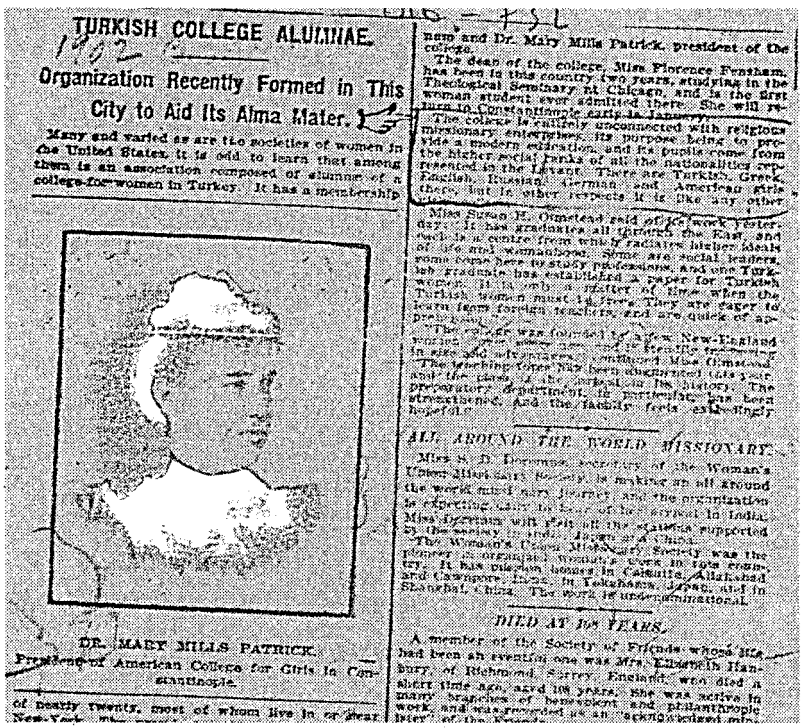
Constantinople, Turkey, May 1 1912.

Resolved, by the Faculty of the American College for Girls at Constantinople, that:

Having acted in accordance with our Constitution in submitting our request for increase of salary directly to the Trustees of the College, to be acted upon, and presented by them to the Board of Directors of the W.B.M., and the Prudential Committee of the A.B.C.F.M., we respectfully decline to follow the suggestion of Dr. Smith to refer the matter to the Western Turkey Mission.

BELGE 4: P.A.B.C.F.M. REEL 610 BELGE NO: 93

İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ İLE İLGİLİ BELGE

TURKISH COLLEGE ALUMNAE.

Organization Recently Formed in This City to Aid Its Alma Mater.

Many and varied as are the societies of women in the United States, it is odd to learn that among them is an association composed of alumnæ of a college for women in Turkey. It has a membership of nearly twenty, most of whom live in or near

DR. MARY MILLS PATRICK.
President of American College for Girls in Constantinople.

nson and Dr. Mary Mills Patrick, president of the college.

The dean of the college, Miss Florence Fenham, has been in this country two years, studying in the Theological Seminary at Chicago, and is the first woman student ever admitted there. She will return to Constantinople early in June.

The college is entirely unconnected with religious missionary enterprises, its purpose being to provide a modern education, and its pupils come from the best families of all the nationalities represented in the Levant. There are Turkish, Greek, English, Russian, German and American girls there, but in other respects it is like any other

Miss Susan E. Olmstead said of the work yesterday: It has graduates all through the East, and each is a centre from which radiates higher ideals of life and womanhood. Women are social leaders, some come here to study professions, and one Turkish graduate has established a paper for Turkish women. It is only a matter of time when the Turkish women must be free. They are eager to learn from foreign teachers, and are quick of appreciation.

The college was founded by a few New-Englanders in 1871, and was named Constantinople Female Seminary. Miss Olmstead, who is the principal, has been connected with the college for twenty-five years, and the last year of the school's history. The preparatory department is flourishing, has been strengthened. And the faculty feels extremely hopeful.

ALL AROUND THE WORLD MISSIONARY.

Miss S. B. Dwinnell, secretary of the Woman's Union Missionary Society, is making an all around the world missionary journey, and the organization is expecting much from her observations in India. Miss Dwinnell will visit all the stations supported by the society in India, Japan and China.

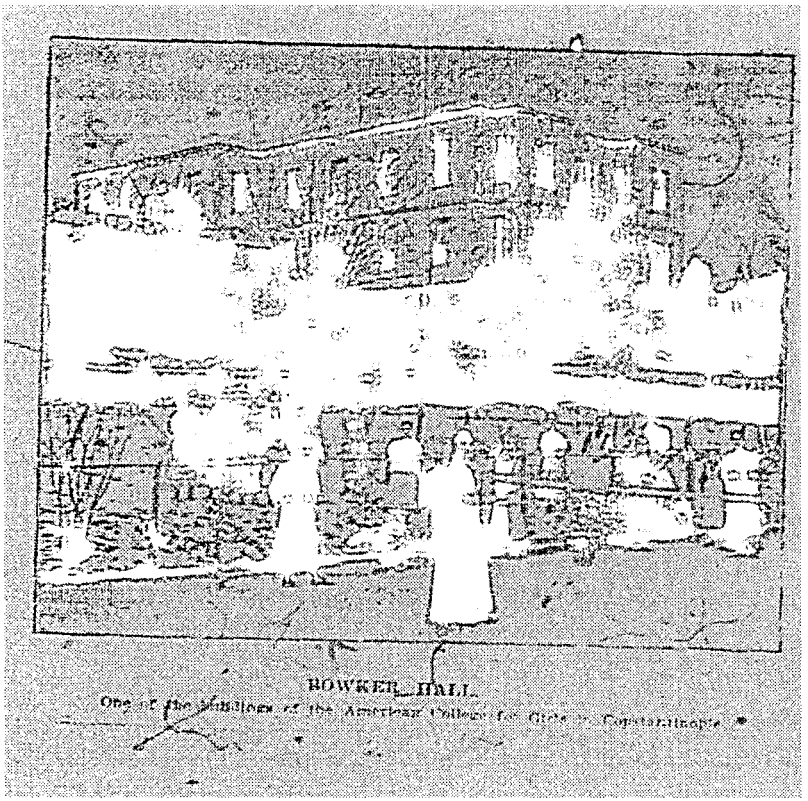
The Woman's Union Missionary Society was the pioneer in organized women's work in the country. It has eighteen homes in Calcutta, Allahabad and Cawnpore, India; in Yokohama, Japan, and in Shanghai, China. The work is undenominational.

DIED AT 108 YEARS.

A member of the Society of Friends whose life had been an eventful one was Mrs. Elizabeth Hanbury, of Richmond, Surrey, England, who died a short time ago, aged 108 years. She was active in many branches of benevolent and philanthropic

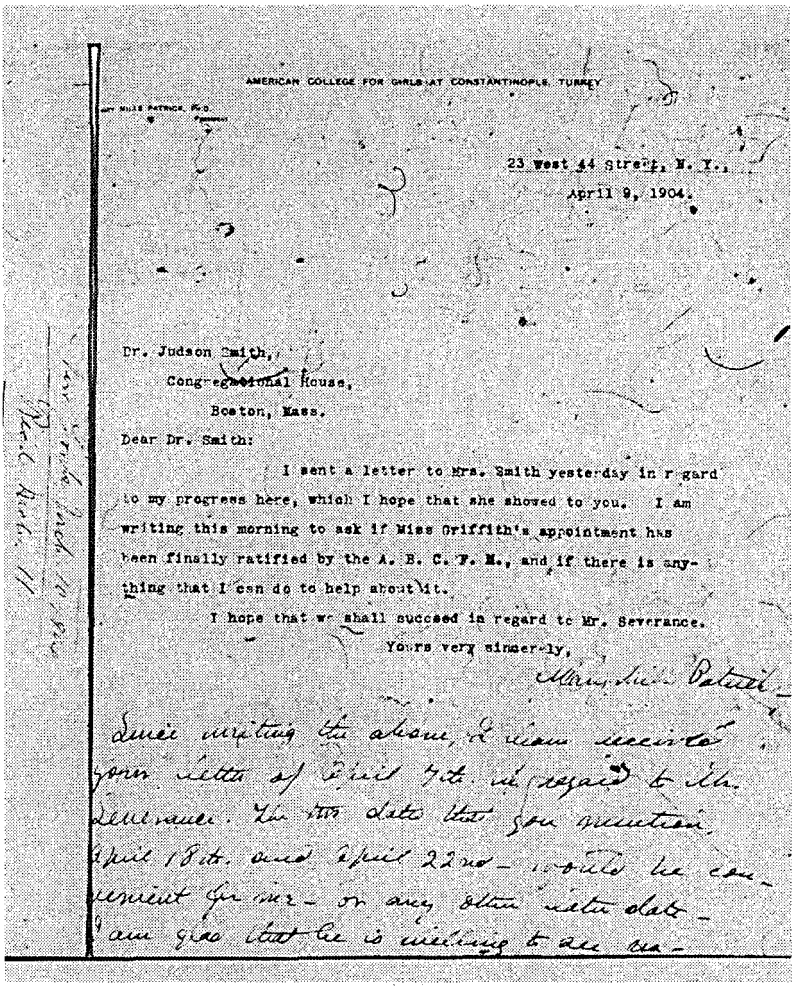
BELGE 5: P.A.B.C.F.M. REEL 616 BELGE NO: 732

İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ MÜDÜRÜ MARY M. PATRICK

BELGE 6: P.A.B.C.F.M. REEL 616 BELGE NO: 733

1902 YILI İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ RESİM

AMERICAN COLLEGE FOR GIRLS AT CONSTANTINOPLE, TURKEY

MARY MILLS PATRICK, PH.D.
PRESIDENT

23 West 44 Street, N. Y.,
April 9, 1904.

Dr. Judson Smith,
Congregational House,
Boston, Mass.

Dear Dr. Smith:

I sent a letter to Mrs. Smith yesterday in regard to my progress here, which I hope that she showed to you. I am writing this morning to ask if Miss Griffith's appointment has been finally ratified by the A. B. C. F. M., and if there is anything that I can do to help about it.

I hope that we shall succeed in regard to Mr. Severance.

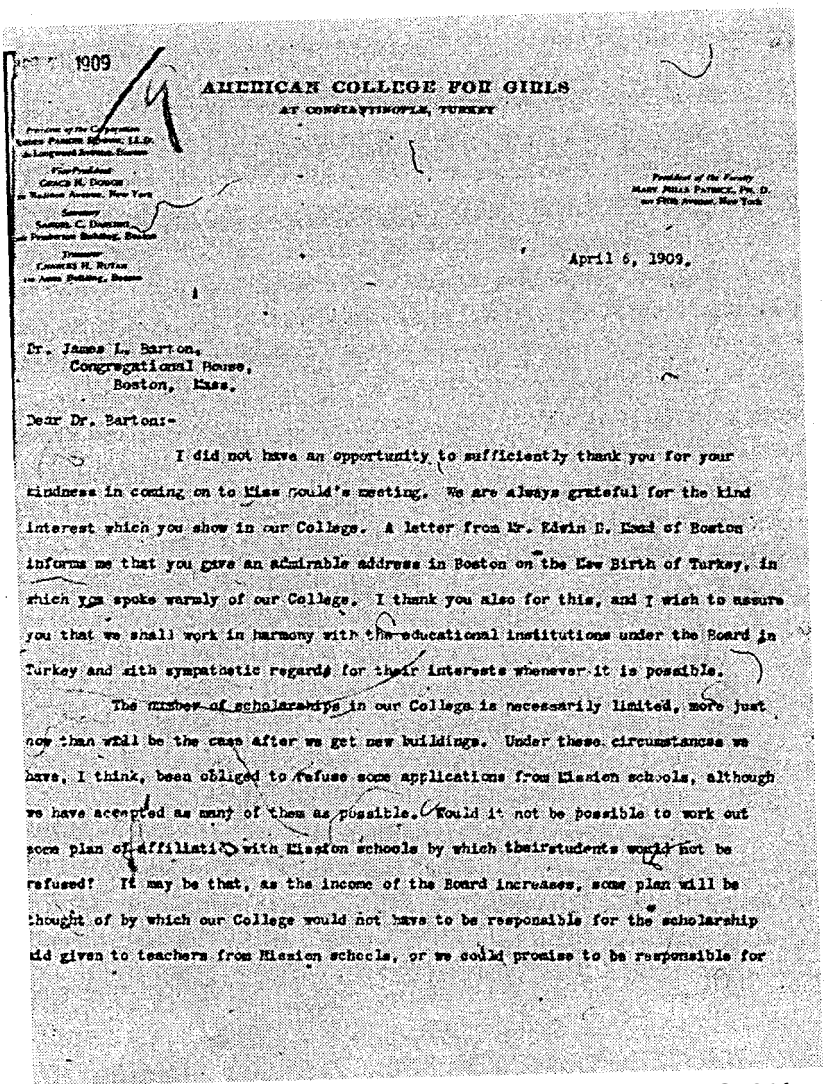
Yours very sincerely,

Mary Mills Patrick

Since writing the above I have received your letter of April 7th. in regard to Mr. Severance. In this letter you mention April 18th. and April 22nd - either of which would be convenient for me - or any other date - I am glad that he is willing to see me -

BELGE 7: P.A.B.C.F.M. REEL 623 BELGE NO: 923

9 NİSAN 1904 TARİHLİ İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ İLE İLGİLİ BELGE

1909

AMERICAN COLLEGE FOR GIRLS

AT CONSTANTINOPLE, TURKEY

April 6, 1909.

Dr. James L. Barton,
Congregational House,
Boston, Mass.

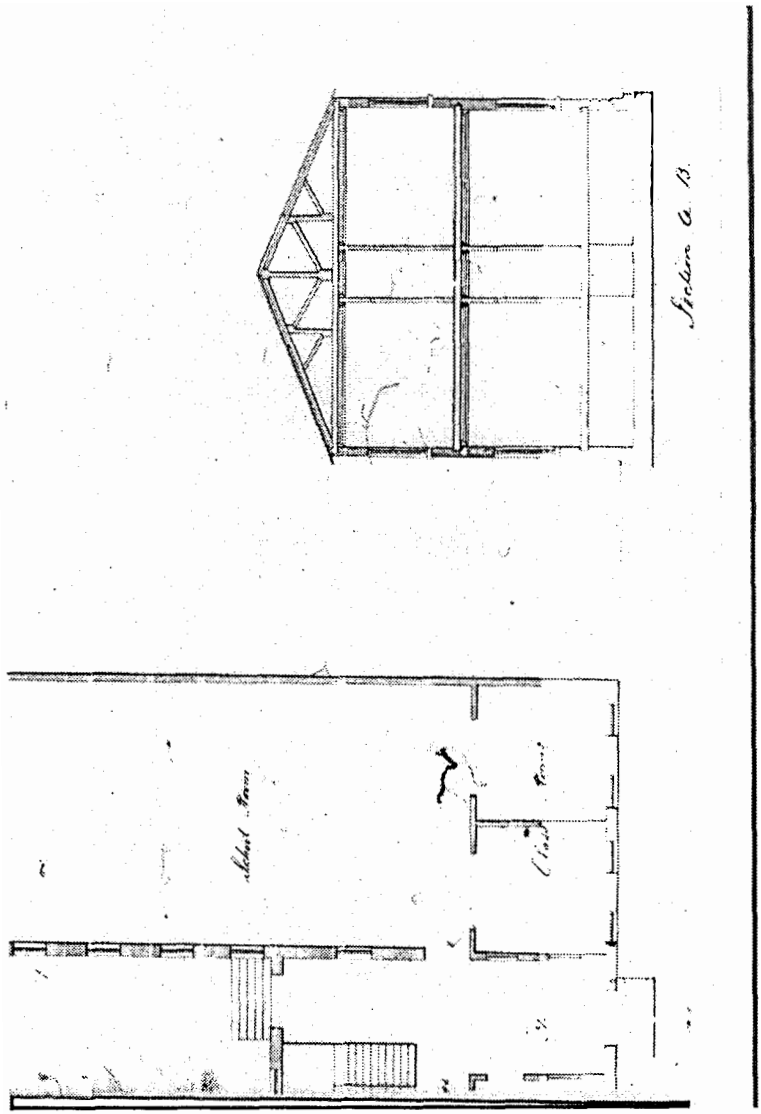
Dear Dr. Barton:-

I did not have an opportunity to sufficiently thank you for your kindness in coming on to Miss Gould's meeting. We are always grateful for the kind interest which you show in our College. A letter from Mr. Edwin D. Mead of Boston informs me that you gave an admirable address in Boston on the New Birth of Turkey, in which you spoke warmly of our College. I thank you also for this, and I wish to assure you that we shall work in harmony with the educational institutions under the Board in Turkey and with sympathetic regards for their interests whenever it is possible.

The number of scholarships in our College is necessarily limited, more just now than will be the case after we get new buildings. Under these circumstances we have, I think, been obliged to refuse some applications from Mission schools, although we have accepted as many of them as possible. Would it not be possible to work out some plan of affiliation with Mission schools by which their students would not be refused? It may be that, as the income of the Board increases, some plan will be thought of by which our College would not have to be responsible for the scholarship aid given to teachers from Mission schools, or we could promise to be responsible for

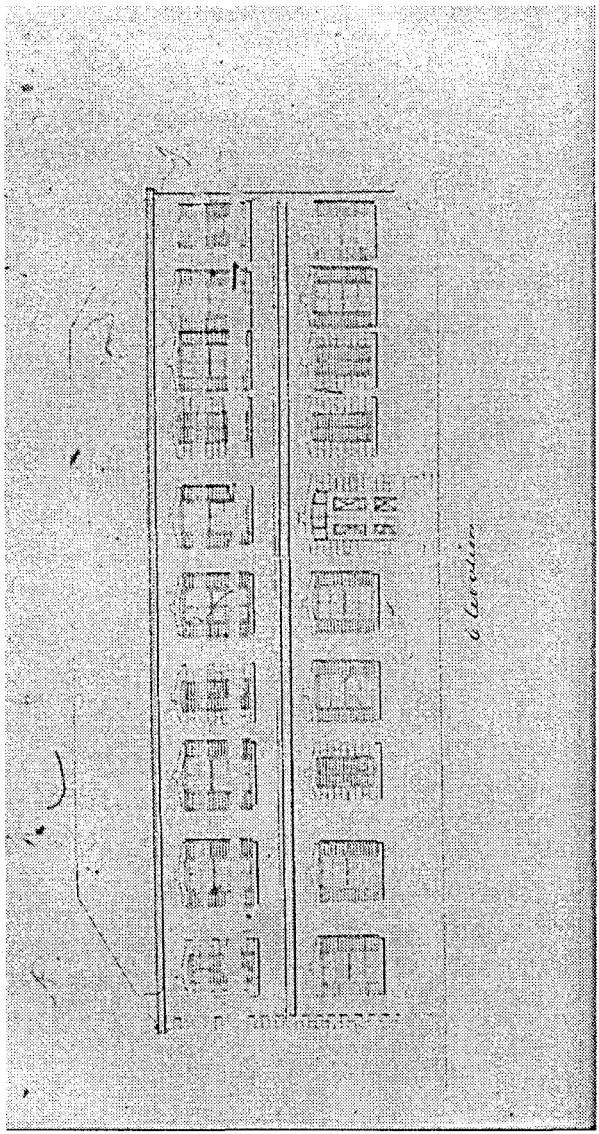
BELGE 8: P.A.B.C.F.M. REEL 623 BELGE NO: 944

6 NİSAN 1909 TARİHLİ İSTANBUL AMERİKAN KIZ KOLEJİ İLE İLGİLİ BELGE

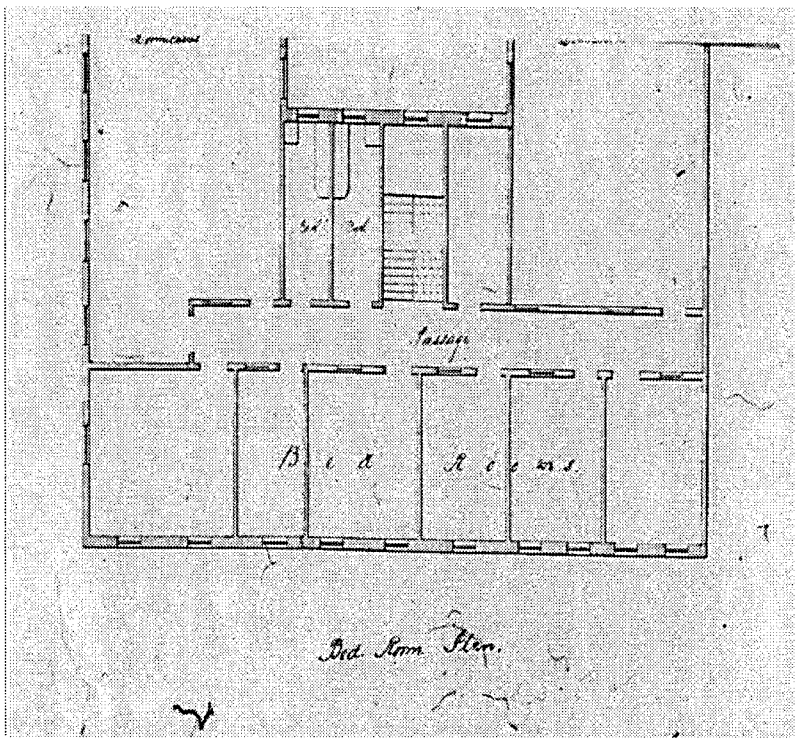
BELGE 9: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 538

İZMİR AMERİKAN KOLEJİ PLANI

BELGE 10: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 537

İZMİR AMERİKAN KOLEJİ PLANI

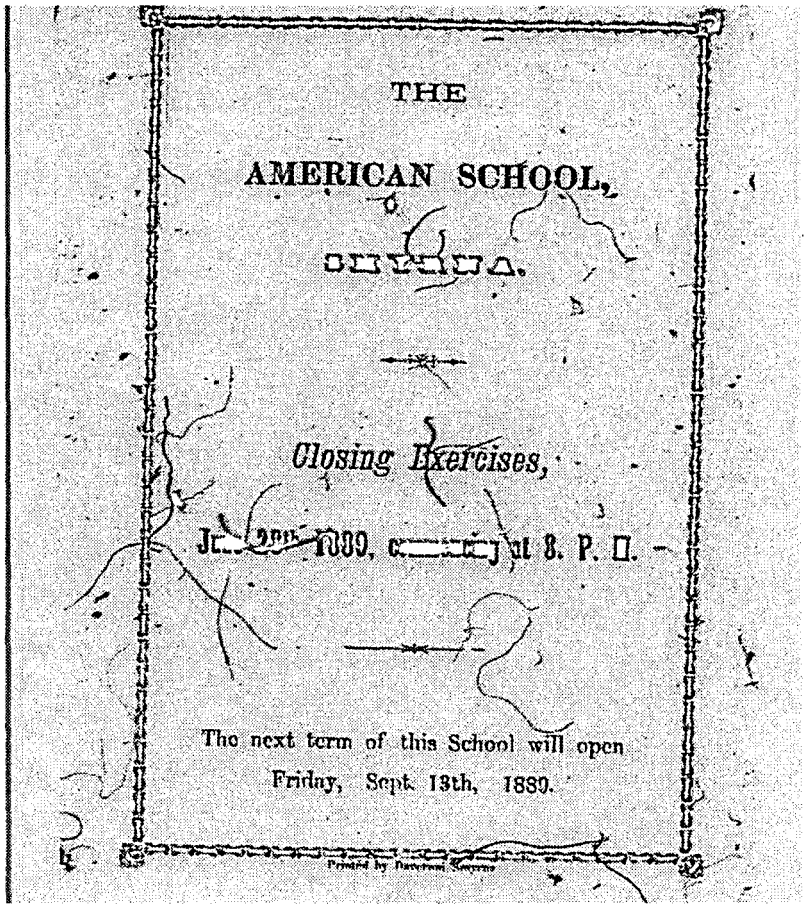
BELGE 11: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 536

İZMİR AMERİKAN KOLEJİ PLANI

BELGE 12: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 535

İZMİR AMERİKAN KOLEJİ PLANI

THE

AMERICAN SCHOOL,

SMYRNA.

Closing Exercises,

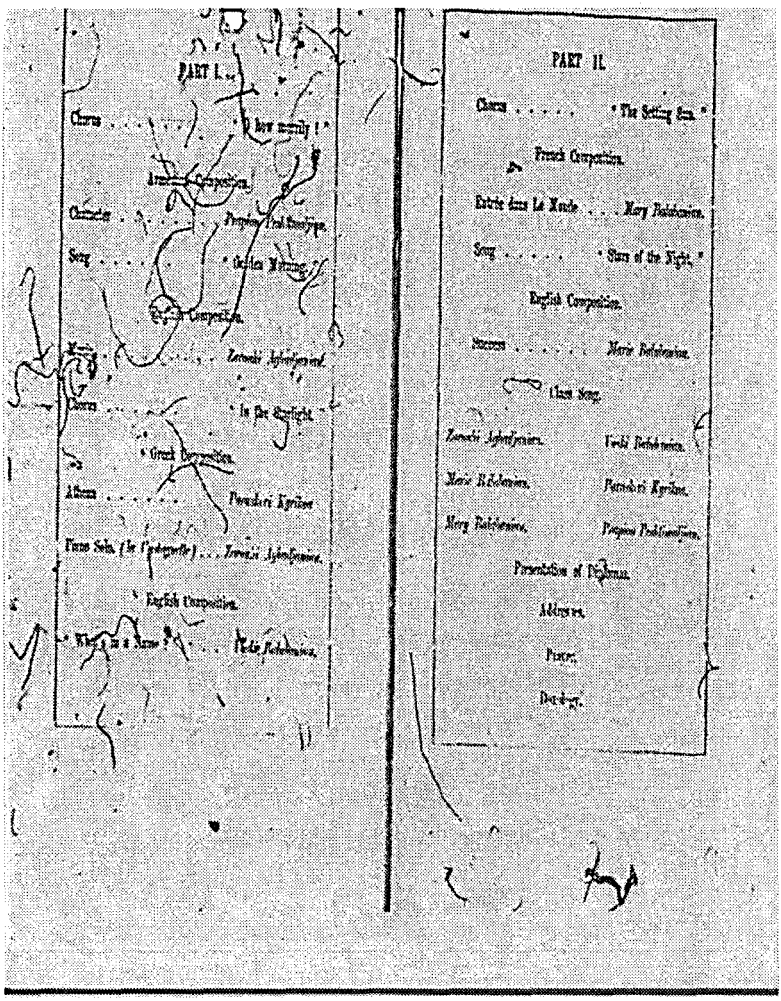
June 29th, 1889, at 8. P. M.

The next term of this School will open
Friday, Sept. 13th, 1889.

Printed by Rascyrmi Smyrna

BELGE 13: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 473

İZMİR AMERİKAN OKULU KAPANIŞ TÖRENİ 1889

PART I.

Chorus . . . . . "How merrily!"

Chorus . . . . . "Ye Setting Sun."

French Composition.

Entrée dans La Nuit . . . Mary Baldwin.

Song . . . . . "Star of the Night."

English Composition.

Chorus . . . . . Marie Baldwin.

Chorus . . . . . "In the daylight."

"Greek Composition.

Chorus . . . . . Parashevi Kyriakos.

Zarouhi Aghnidesian. Vasiki Baldwin.

Marie Baldwin. Parashevi Kyriakos.

Mary Baldwin. Despina Baldwinidesian.

Presentation of Diplomas.

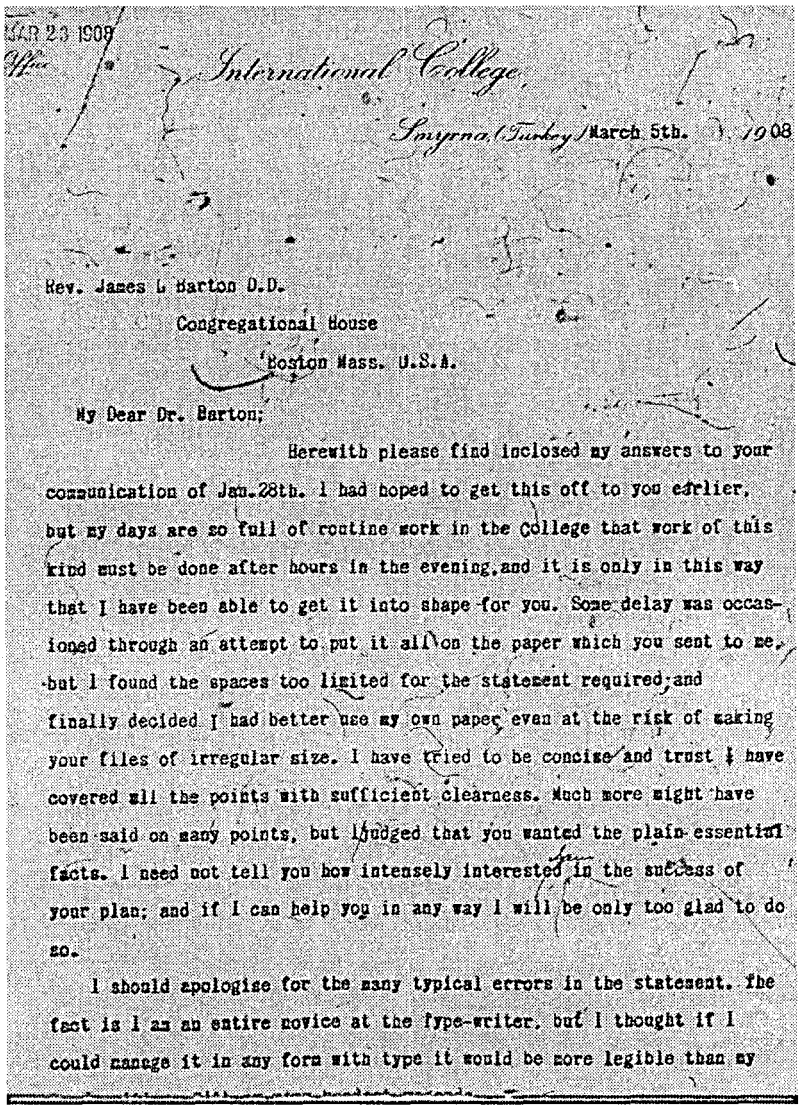
Address.

Prayer.

Benediction.

BELGE 14: P.A.B.C.F.M. REEL 597 BELGE NO: 474

İZMİR AMERİKAN KOLEJİ KAPANIŞ TÖRENİ PROGRAMI 1889

MAR 20 1908

International College,

Smyrna, Turkey, March 5th. 1908

Rev. James L Barton D.D.
Congregational House
Boston Mass. U.S.A.

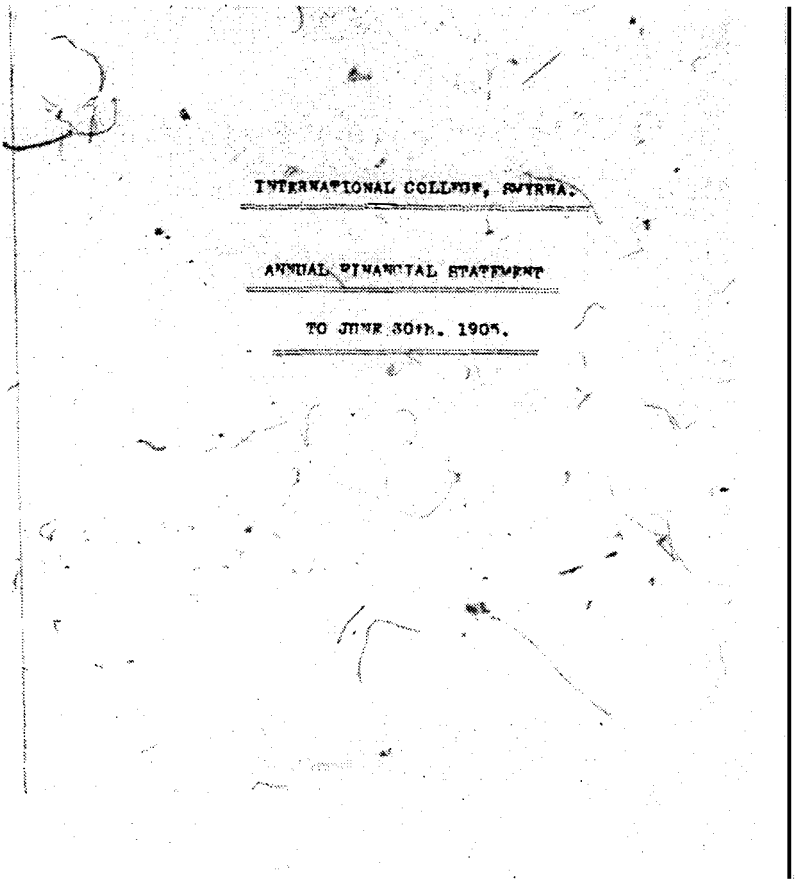
My Dear Dr. Barton;

Herewith please find inclosed my answers to your communication of Jan.28th. I had hoped to get this off to you earlier, but my days are so full of routine work in the College that work of this kind must be done after hours in the evening, and it is only in this way that I have been able to get it into shape for you. Some delay was occasioned through an attempt to put it all on the paper which you sent to me, but I found the spaces too limited for the statement required, and finally decided I had better use my own paper even at the risk of making your files of irregular size. I have tried to be concise and trust I have covered all the points with sufficient clearness. Much more might have been said on many points, but I judged that you wanted the plain essential facts. I need not tell you how intensely interested in the success of your plan; and if I can help you in any way I will be only too glad to do so.

I should apologise for the many typical errors in the statement. The fact is I am an entire novice at the type-writer, but I thought if I could manage it in any form with type it would be more legible than my

BELGE 15: P.A.B.C.F.M. REEL 623 BELGE NO: 229

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ İLE İLGİLİ 1908 TARİHLİ BELGE

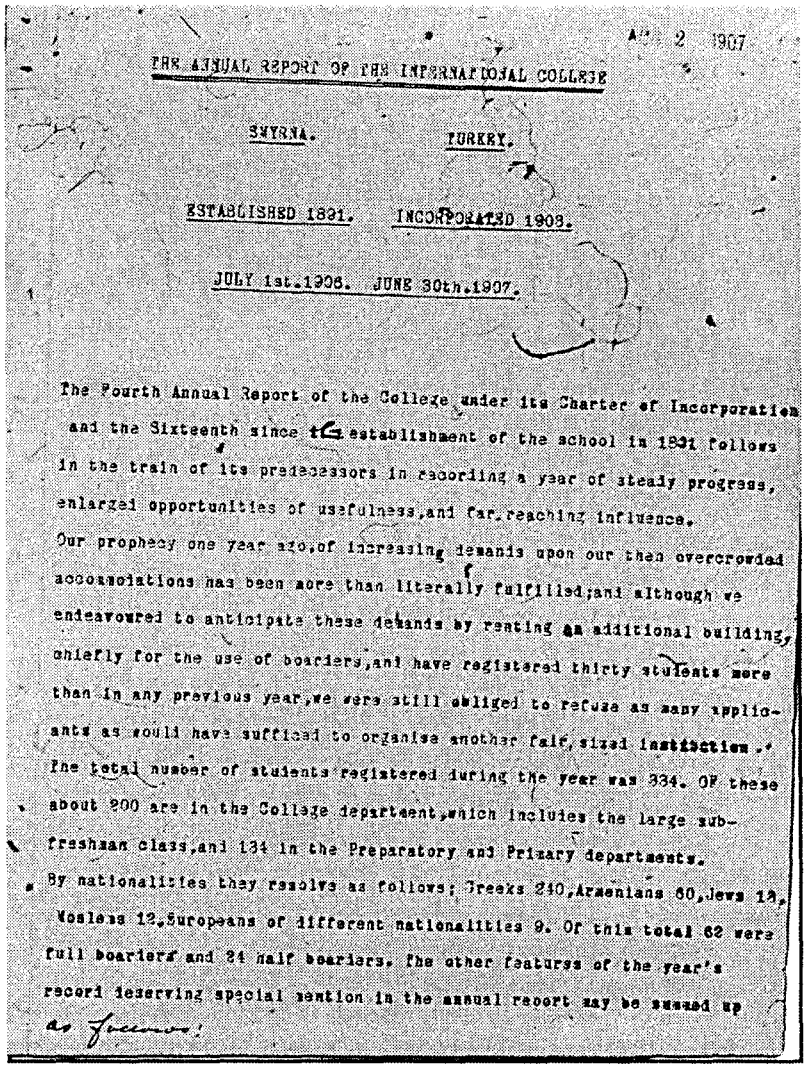
INTERNATIONAL COLLEGE, SMYRNA.

ANNUAL FINANCIAL STATEMENT

TO JUNE 30th. 1905.

BELGE 16: P.A.B.C.F.M. REEL 618 BELGE NO: 510

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ MALİ RAPORU 30 HAZİRAN 1905 TARİHLİ BELGE

AUG 2 1907

THE ANNUAL REPORT OF THE INTERNATIONAL COLLEGE

SMYRNA. TURKEY.

ESTABLISHED 1891. INCORPORATED 1903.

JULY 1st.1906. JUNE 30th.1907.

The Fourth Annual Report of the College under its Charter of Incorporation and the Sixteenth since the establishment of the school in 1891 follows in the train of its predecessors in recording a year of steady progress, enlarged opportunities of usefulness,and far reaching influence.

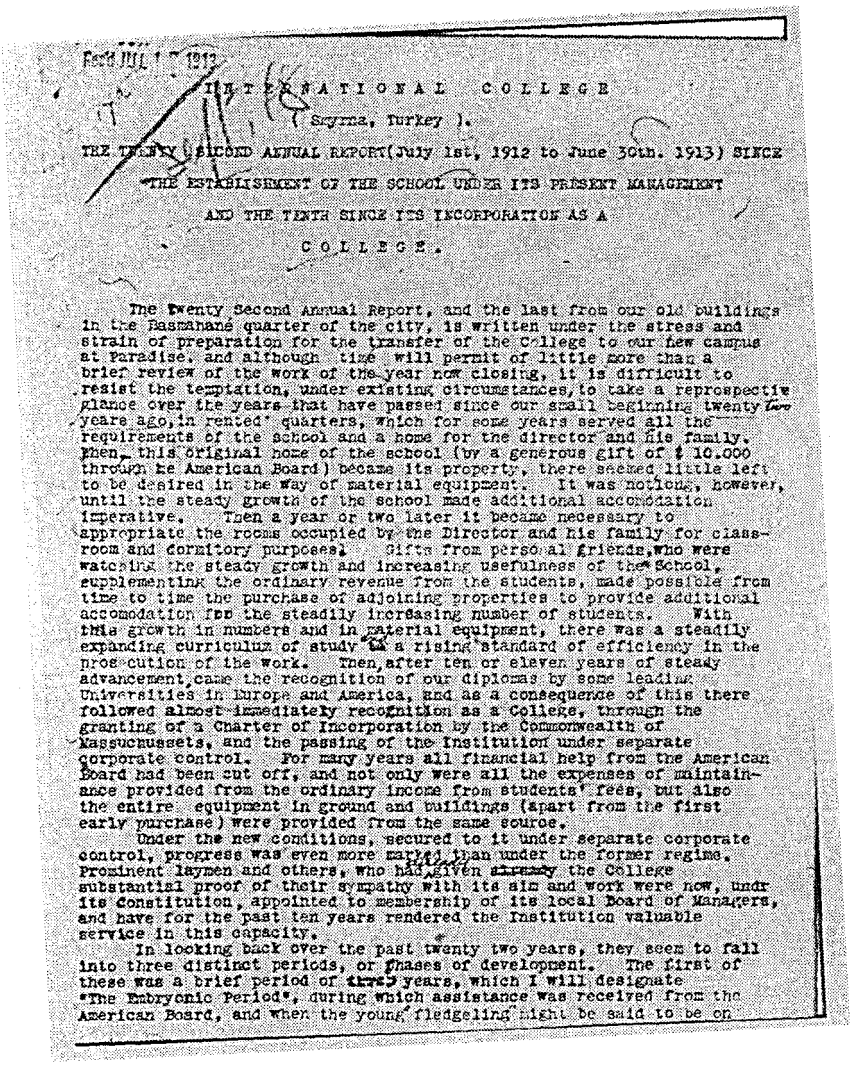
Our prophecy one year ago,of increasing demands upon our then overcrowded accommodations has been more than literally fulfilled;and although we endeavoured to anticipate these demands by renting an additional building, chiefly for the use of boarders,and have registered thirty students more than in any previous year,we were still obliged to refuse as many applicants as would have sufficed to organise another fair sized institution.

The total number of students registered during the year was 334. Of these about 200 are in the College department,which includes the large sub-freshman class,and 134 in the Preparatory and Primary departments.

By nationalities they resolve as follows; Greeks 240,Armenians 60,Jews 19, Moslems 12,Europeans of different nationalities 9. Of this total 62 were full boarders and 24 half boarders. The other features of the year's record deserving special mention in the annual report may be summed up

BELGE 17: P.A.B.C.F.M. REEL 618 BELGE NO: 560

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ YILLIK RAPORU 2 AĞUSTOS 1907 TARİHLİ BELGE

Recd JUL 1 1913

INTERNATIONAL COLLEGE

(Smyrna, Turkey).

THE TWENTY SECOND ANNUAL REPORT(July 1st, 1912 to June 30th. 1913) SINCE THE ESTABLISHMENT OF THE SCHOOL UNDER ITS PRESENT MANAGEMENT AND THE TENTH SINCE ITS INCORPORATION AS A

COLLEGE.

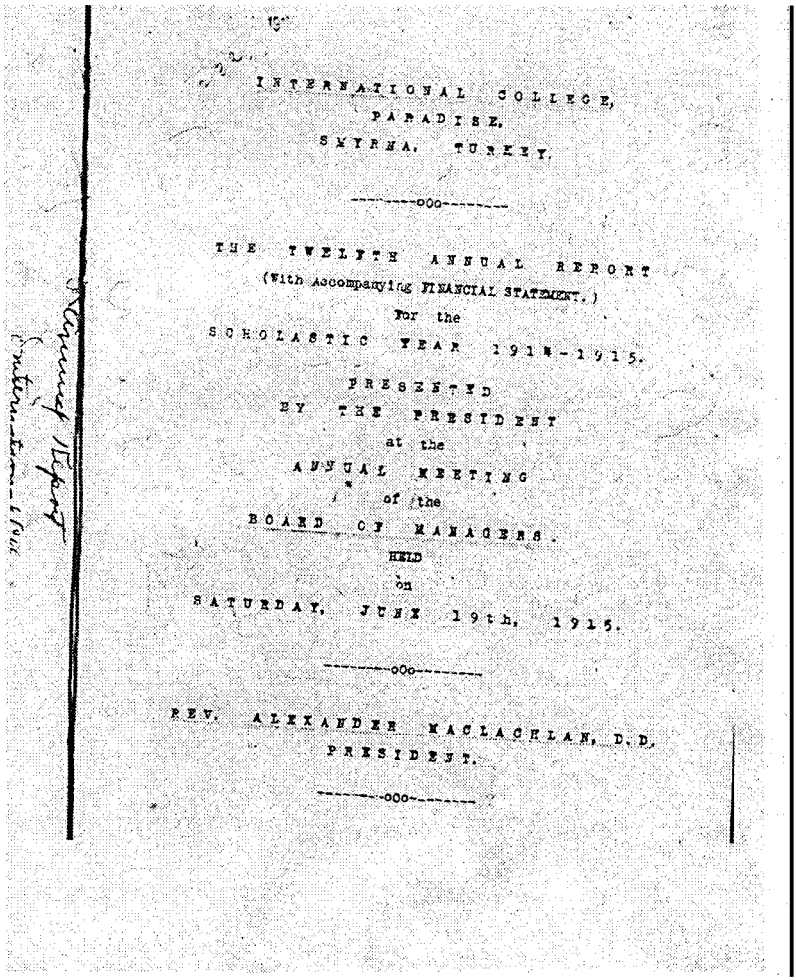
The Twenty Second Annual Report, and the last from our old buildings in the Basmahane quarter of the city, is written under the stress and strain of preparation for the transfer of the College to our new campus at Paradise, and although time will permit of little more than a brief review of the work of the year now closing, it is difficult to resist the temptation, under existing circumstances, to take a reprospective glance over the years that have passed since our small beginning twenty two years ago, in rented quarters, which for some years served all the requirements of the school and a home for the director and his family. When this original home of the school (by a generous gift of $ 10.000 through the American Board) became its property, there seemed little left to be desired in the way of material equipment. It was noticed, however, until the steady growth of the school made additional accomodation imperative. Then a year or two later it became necessary to appropriate the rooms occupied by the Director and his family for class-room and dormitory purposes. Gifts from personal friends, who were watching the steady growth and increasing usefulness of the School, supplementing the ordinary revenue from the students, made possible from time to time the purchase of adjoining properties to provide additional accomodation for the steadily increasing number of students. With this growth in numbers and in material equipment, there was a steadily expanding curriculum of study and a rising standard of efficiency in the prosecution of the work. Then, after ten or eleven years of steady advancement, came the recognition of our diplomas by some leading Universities in Europe and America, and as a consequence of this there followed almost immediately recognition as a College, through the granting of a Charter of Incorporation by the Commonwealth of Massachussets, and the passing of the Institution under separate corporate control. For many years all financial help from the American Board had been cut off, and not only were all the expenses of maintainance provided from the ordinary income from students' fees, but also the entire equipment in ground and buildings (apart from the first early purchase) were provided from the same source.

Under the new conditions, secured to it under separate corporate control, progress was even more marked than under the former regime. Prominent laymen and others, who had given already the College substantial proof of their sympathy with its aim and work were now, under its constitution, appointed to membership of its local Board of Managers, and have for the past ten years rendered the Institution valuable service in this capacity.

In looking back over the past twenty two years, they seem to fall into three distinct periods, or phases of development. The first of these was a brief period of three years, which I will designate "The Embryonic Period", during which assistance was received from the American Board, and when the young fledgeling might be said to be on

BELGE 18: P.A.B.C.F.M. REEL 628 BELGE NO: 702

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ YILLIK RAPORU 1912-1913 OKUL DÖNEMİ

INTERNATIONAL COLLEGE,
PARADISE,
SMYRNA, TURKEY.

---ooo---

THE TWELFTH ANNUAL REPORT
(With Accompanying FINANCIAL STATEMENT.)
For the
SCHOLASTIC YEAR 1914-1915.

PRESENTED
BY THE PRESIDENT
at the
ANNUAL MEETING
of the
BOARD OF MANAGERS.
HELD
on
SATURDAY, JUNE 19th, 1915.

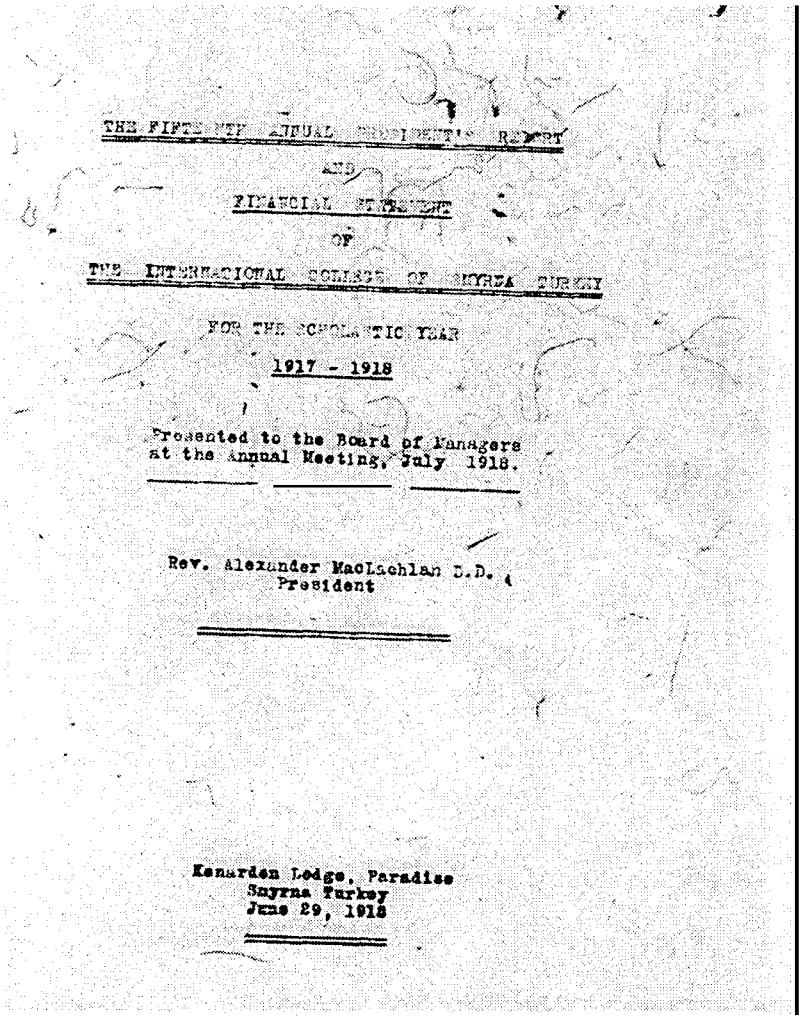
---ooo---

REV. ALEXANDER MACLACHLAN, D.D.
PRESIDENT.

---ooo---

BELGE 19: P.A.B.C.F.M. REEL 628 BELGE NO: 739

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ YILLIK RAPORU 1914-1915 OKUL DÖNEMİ

THE FIFTEENTH ANNUAL [illegible] REPORT

AND

FINANCIAL STATEMENT

OF

THE INTERNATIONAL COLLEGE OF SMYRNA TURKEY

FOR THE SCHOLASTIC YEAR

1917 - 1918

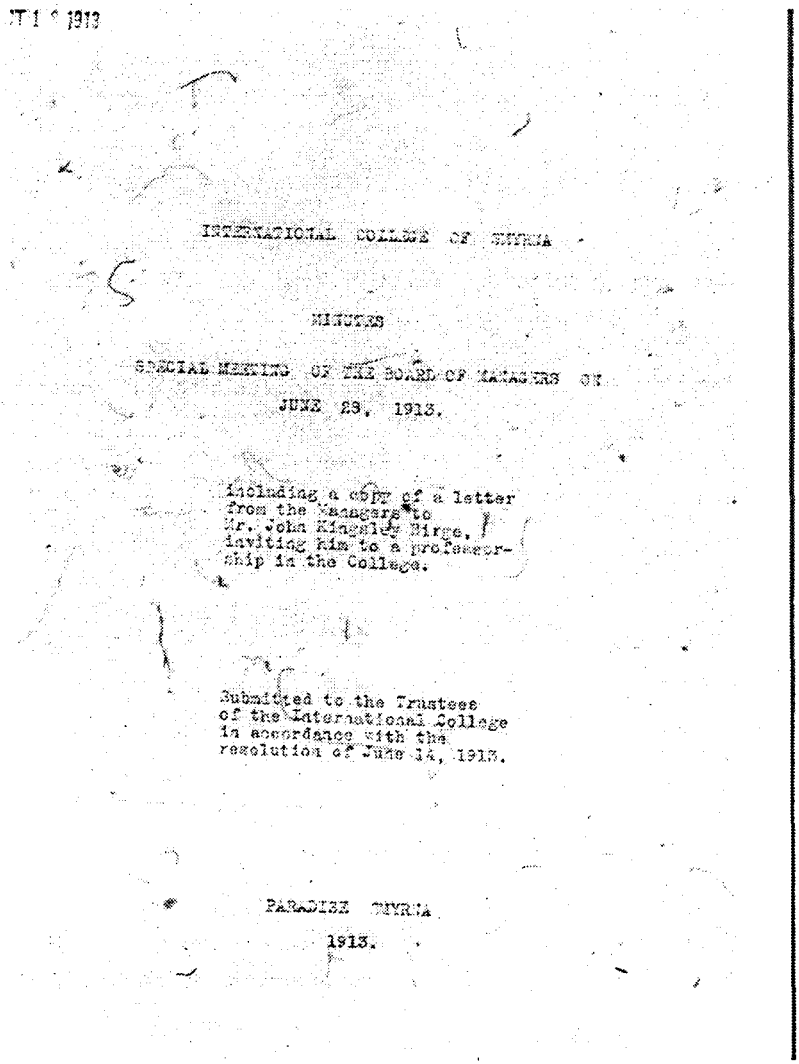
Presented to the Board of Managers
at the Annual Meeting, July 1918.

Rev. Alexander MacLachlan D.D.
President

Kenarden Lodge, Paradise
Smyrna Turkey
June 29, 1918

BELGE 20: P.A.B.C.F.M. REEL 628 BELGE NO: 831

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ YILLIK RAPORU 1917-1918 OKUL DÖNEMİ

INTERNATIONAL COLLEGE OF SMYRNA

MINUTES

SPECIAL MEETING OF THE BOARD OF MANAGERS OF

JUNE 29, 1913.

Including a copy of a letter from the Managers to Mr. John Kingsley Birge, inviting him to a professorship in the College.

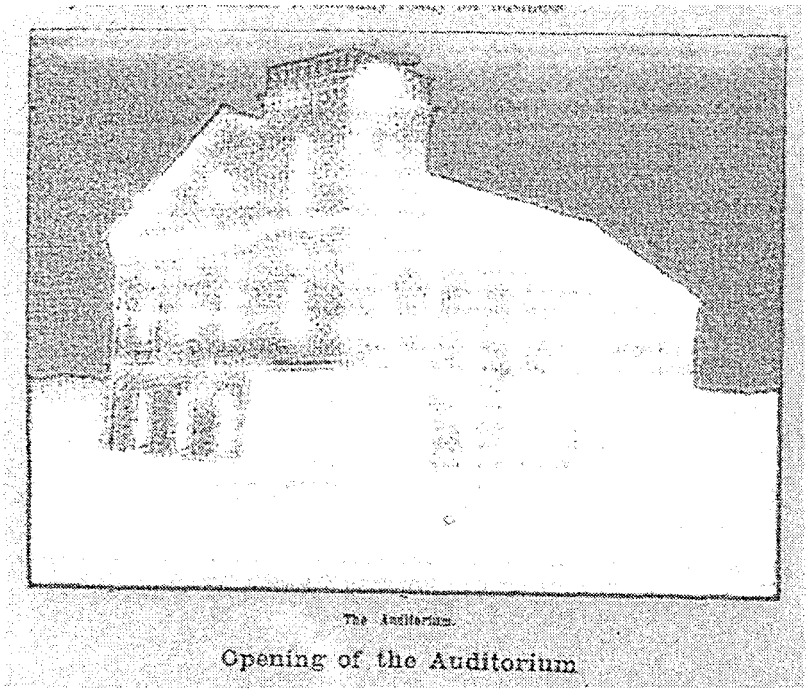
Submitted to the Trustees of the International College in accordance with the resolution of June 14, 1913.

PARADISE SMYRNA

1913.

BELGE 21: P.A.B.C.F.M. REEL 628 BELGE NO: 60

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ ÖZEL RAPORU 1913

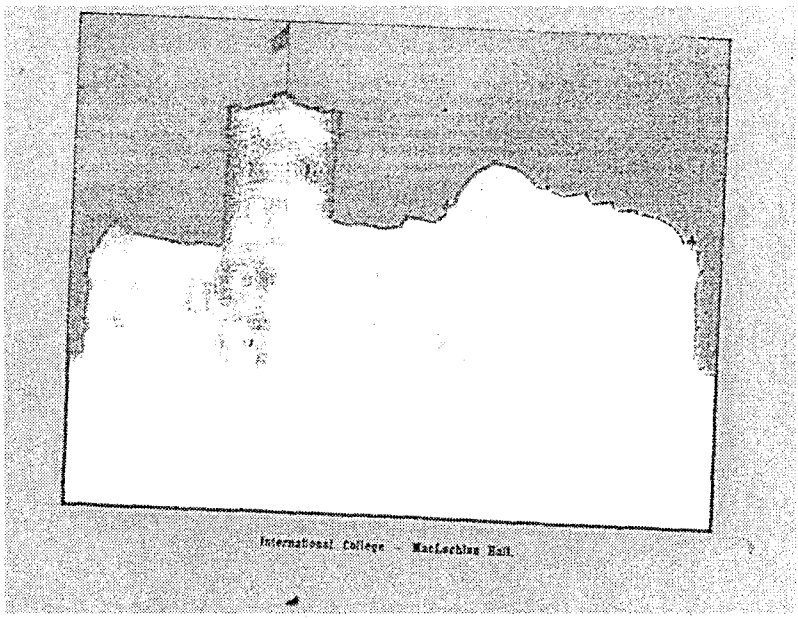

The Auditorium.

Opening of the Auditorium

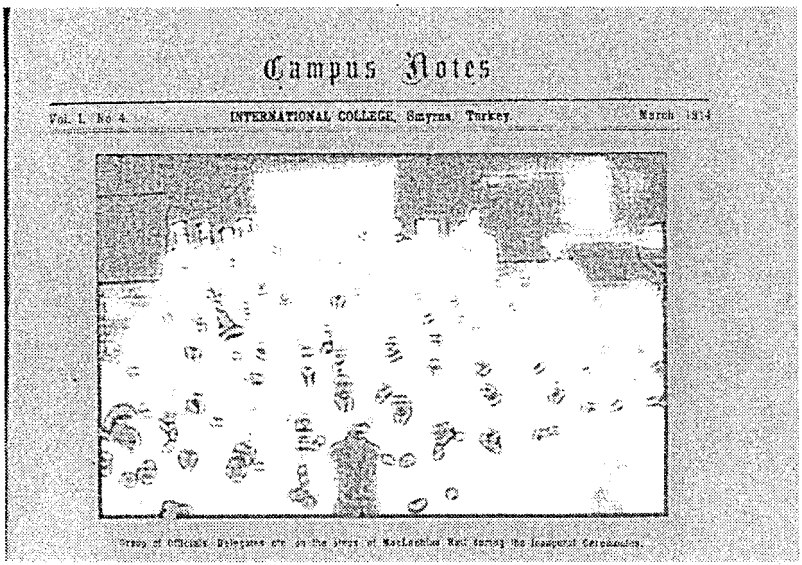
BELGE 22: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 793

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ TOPLANTI SALONU MART 1914

BELGE 23: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 790

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ
MACLACHLAN BİNASI MART 1914

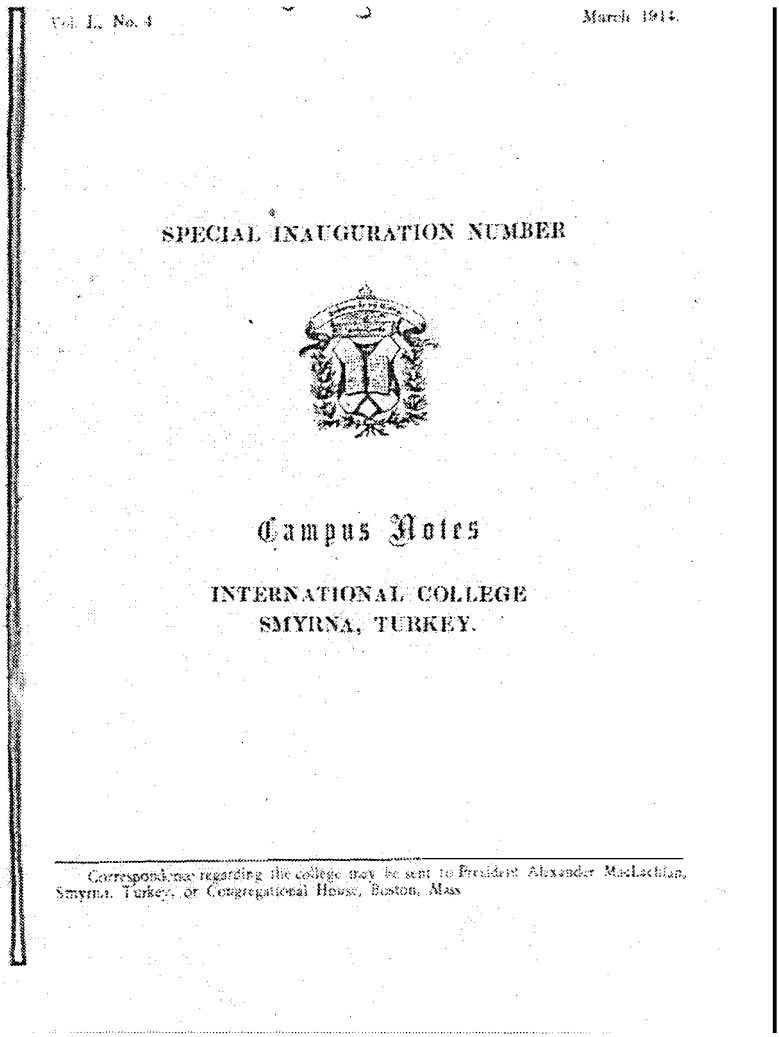
Campus Notes

Vol. I No 4. INTERNATIONAL COLLEGE, Smyrna, Turkey. March 1914

Group of Officials, Delegates etc. on the steps of MacLachlan Hall during the Inaugural Ceremonies.

BELGE 24: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 789

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ MİSYONER DELEGELERİ MART 1914

Vol. L, No. 4 March 1914.

SPECIAL INAUGURATION NUMBER

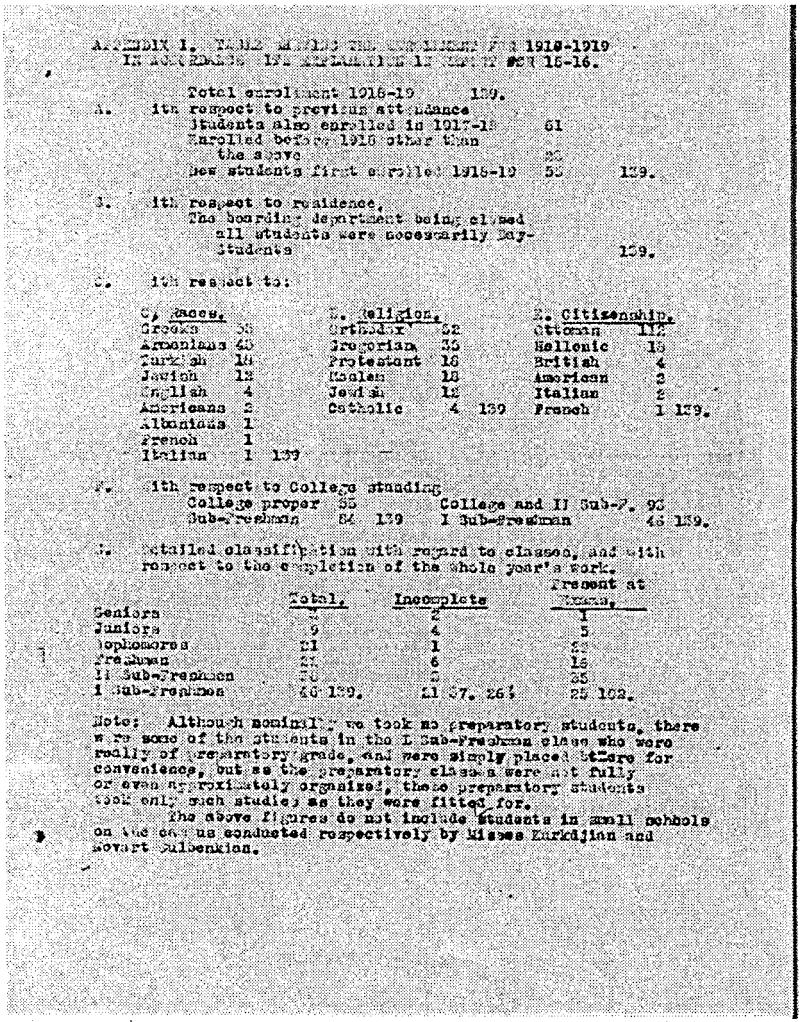
Campus Notes

INTERNATIONAL COLLEGE
SMYRNA, TURKEY.

Correspondence regarding the college may be sent to President Alexander MacLachlan, Smyrna, Turkey, or Congregational House, Boston, Mass

BELGE 25: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 788

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ MART 1914 KAMPÜS NOTLARI

APPENDIX I. TABLE SHOWING THE ENROLLMENT FOR 1918-1919
IN COMPARISON WITH ENROLLMENT IN YEAR #CY 15-16.

Total enrollment 1918-19 139.

A. With respect to previous attendance
Students also enrolled in 1917-18 61
Enrolled before 1918 other than the above 23
New students first enrolled 1918-19 55 139.

B. With respect to residence.
The boarding department being closed all students were necessarily Day-students 139.

C. With respect to:

a. Races.		b. Religion.		c. Citizenship.	
Greeks	58	Orthodox	82	Ottoman	112
Armenians	45	Gregorians	35	Hellenic	15
Turkish	18	Protestant	16	British	4
Jewish	12	Moslem	18	American	2
English	4	Jewish	12	Italian	2
Americans	2	Catholic	4 139	French	1 139.
Albanians	1				
French	1				
Italian	1 139				

D. With respect to College standing
College proper 85 College and II Sub-F. 93
Sub-Freshman 54 139 I Sub-Freshman 46 139.

E. Detailed classification with regard to classes, and with respect to the completion of the whole year's work.

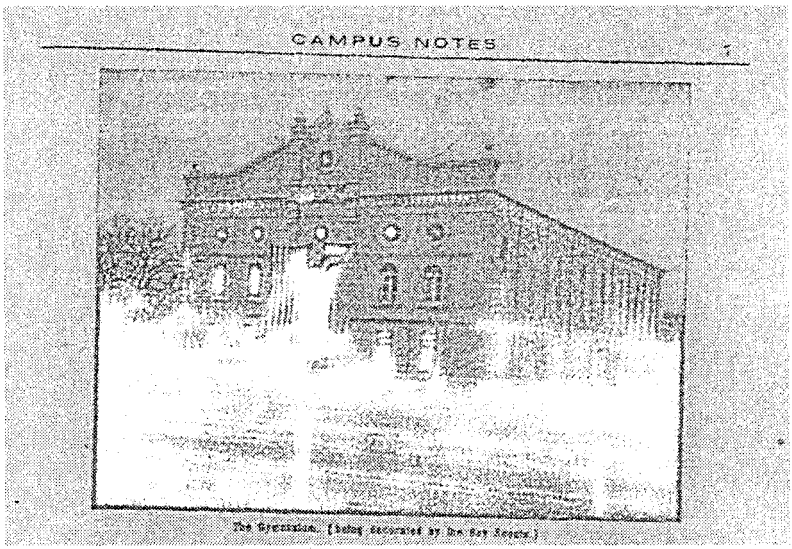
	Total.	Incomplete	Present at Exams.
Seniors	4	2	1
Juniors	9	4	5
Sophomores	21	1	20
Freshmen	21	6	15
II Sub-Freshmen	20	5	15
I Sub-Freshmen	40 139.	11 37. 26%	25 102.

Note: Although nominally we took no preparatory students, there were some of the students in the I Sub-Freshman class who were really of preparatory grade, and were simply placed there for convenience, but as the preparatory classes were not fully or even approximately organized, these preparatory students took only such studies as they were fitted for.

The above figures do not include students in small schools on the coast as conducted respectively by Misses Zarkdjian and Novart Sulbenkian.

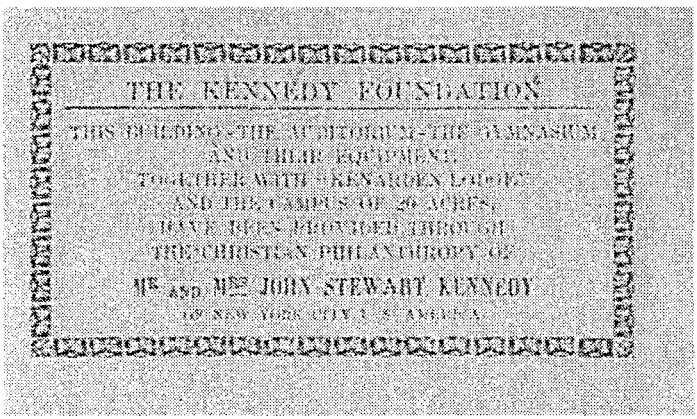
BELGE 26: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 359

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ ÖĞRENCİLERİNİN MİLLİYETLERİ HAKKINDA RAPOR 1919

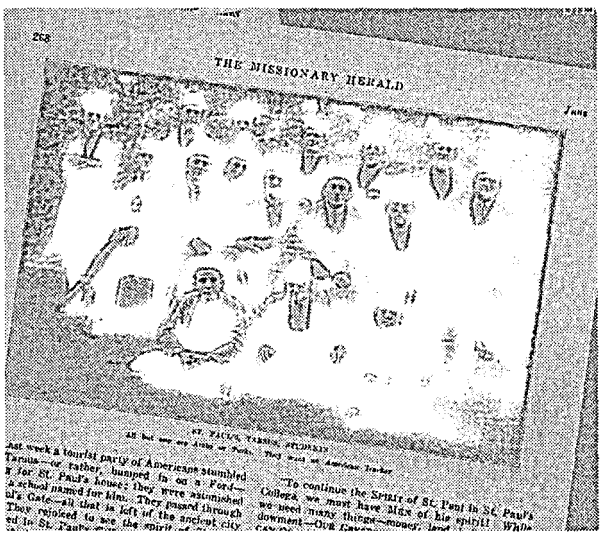
BELGE 27: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 792/2

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ SPOR SALONU MART 1914

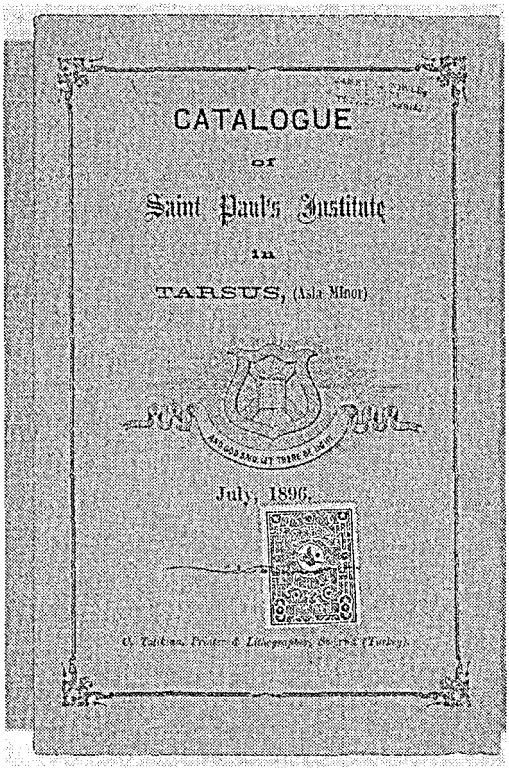

BELGE 28: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 792/1

ULUSLARARASI İZMİR AMERİKAN KOLEJİ MART 1914 KENNEDY TABLET

BELGE 29: TARSUS AMERİKAN KOLEJİ MISSIONARY HERALD DERGİSİ JOHNSON'UN KİTABINDAN

CATALOGUE

OF

Saint Paul's Institute

IN

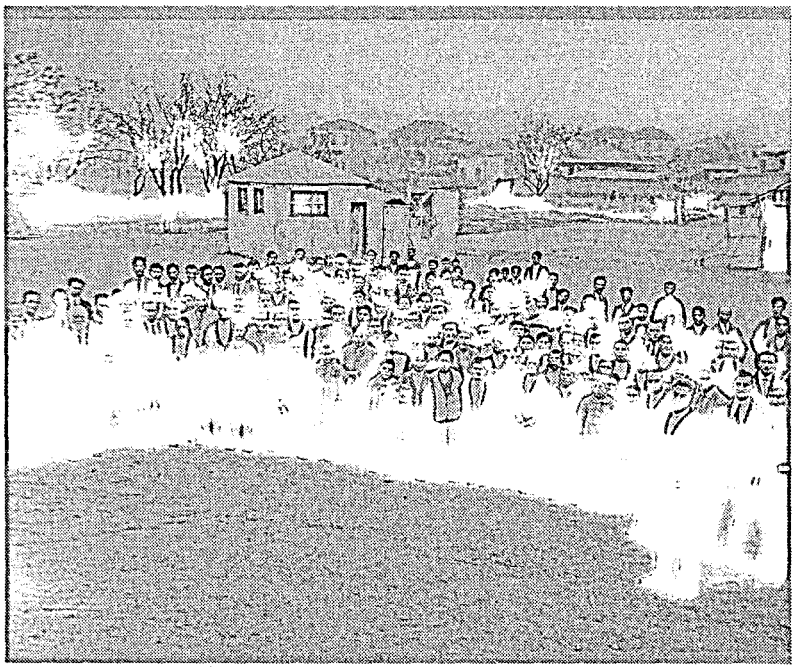
TARSUS, (Asia Minor)

July, 1896.

BELGE 30: TARSUS AMERİKAN KOLEJİ KATOLUĞU 1896 JOHNSON'UN KİTABINDAN

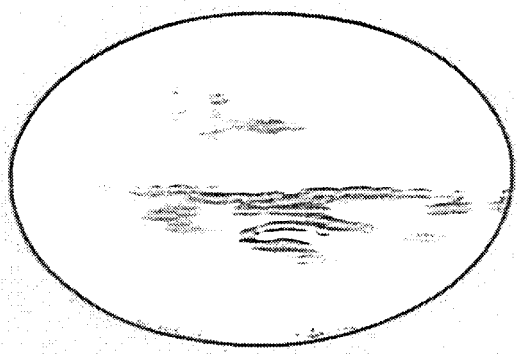

BELGE 31: TARSUS AMERİKAN KOLEJİ MÜDÜRÜ THOMAS CHRİSTİE VE EŞİ JOHNSON'UN KİTABINDAN

BELGE 32: TARSUS AMERİKAN KOLEJİ (ST. PAUL) 1920 ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİYLE JOHNSON'UN KİTABINDAN

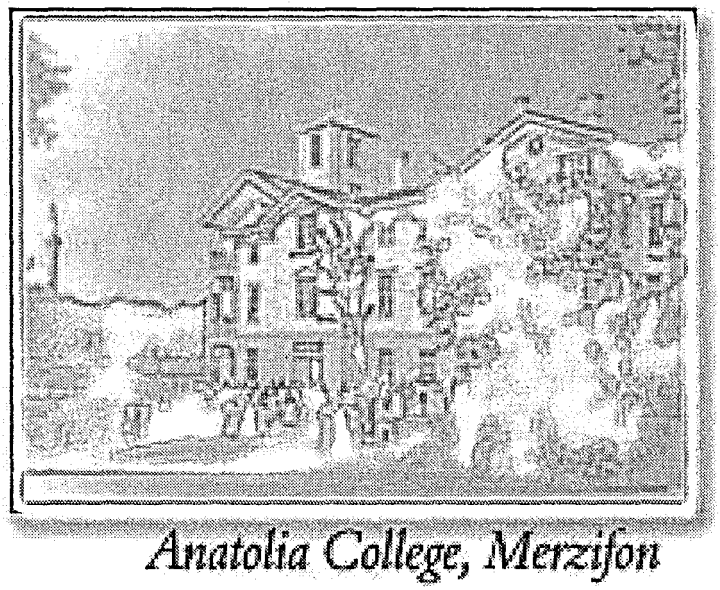
1913

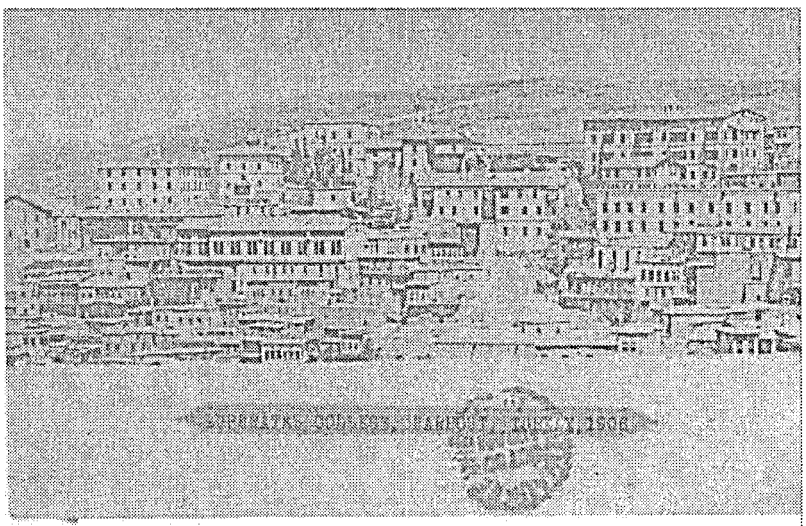
TWENTY SEVENTH
ANNUAL COMMENCEMENT
OF
ANATOLIA COLLEGE

MARSOVAN, TURKEY
1913

BELGE 33: P.A.B.C.F.M. REEL 629 BELGE NO: 757
MERZİFON ANDOLU KOLEJİ 1913 YILLIK TOPLANTI

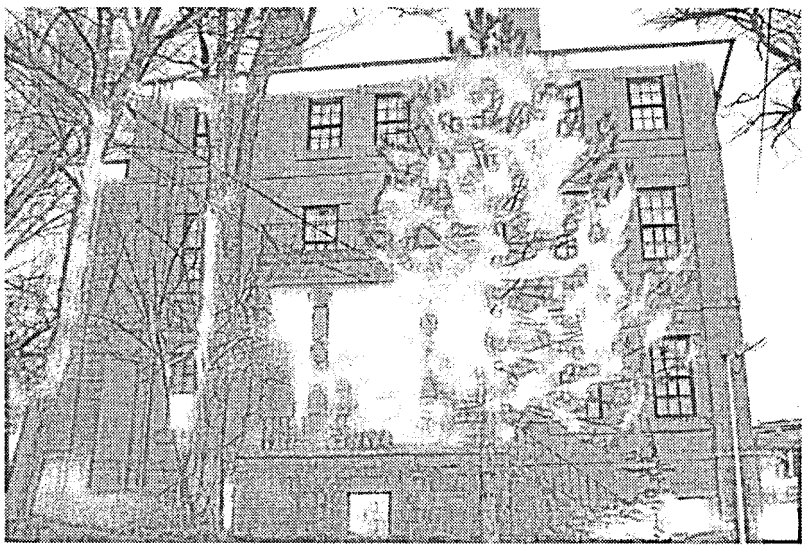
BELGE 34: MERZİFON ANADOLU KOLEJİ

BELGE 35: 1906 HARPUT AMERİKAN KOLEJİ

BELGE 36 TALAS AMERİKAN KOLEJİ

BELGE 37: TALAS AMERİKAN KOLEJ İ GÜNÜMÜZDE ERCİYES ÜNİVERSİTESİ SOSYAL TESİSLERİ

DİZİN

A

ABCFM 9, 14, 27, 44, 81
ABD 14
Adalet Fermanı 11, 103
Adana 15, 17, 18
Afyonkarahisar 35, 38
Ahmet Şahin 99
Akşehir 41
Albert Selaz 68
Alexander Maclachlan 45, 48, 52, 53, 54, 58, 61, 66, 68, 70, 71, 74, 75
Alex Pogirski 99
Allen L. Forsythe 100
American High School for Boys 43
Amerika Birleşik Devletleri 14
Amerikan 4, 7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 55, 59, 60, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 74, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113
Amerikan Board Teşkilatı 4, 7, 15, 16, 27, 29, 33, 44, 60, 89, 91, 112
Anadolu 15, 102, 105, 111, 113
Anadolu Koleji 20, 66, 91, 93
Anjelik 43
Ankara 12, 13, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 84, 93, 98, 100, 101, 102, 110, 111, 112, 113
Antep 13, 15, 18, 87
A. R. Forrest 76, 77
Arnavutköy 25, 30
Avusturya Macaristan 14
Aydın 18, 35, 38, 41, 66

B

Balıkesir 4, 43
Basil Meimaris 69
Basil Theophanides 49

Bayındır 35, 36, 38, 41, 42
Beyrut 16, 17, 102
Bitlis 15, 18, 100
Boston 15, 29, 31, 33, 44, 52, 54, 78, 89, 103, 111
Bulgar 24, 28, 29
Bursa 15, 105

C

Caldwell 38, 40, 45, 52, 61, 64, 68, 71, 74, 75
Caleb F. Gates 23, 24
Cass A. Reed 68
Cemal Paşa 76, 78
Charles Chaplin Tracy 91
Charles Dickinson 31
Charles K. Tarcy 46
Christopher Rhinelander 21
C. Wakfield Lawrence 46
C.W. Lawrence 40, 57
Cyrus Hamlin 21, 24

D

Demetrins Papadopoulos 68
Dersaadet 17, 20
Diyarbakır 18, 20, 91
Donal E. Meyering 99
Douglas Paterson 45, 68, 71
Douglass Paterson 47
Dr. Maclachlan 67
Dr. S. Halton 83
Dr. White 66, 67
Durmuş Esen\ 99

E

Emily Ray Gregory 31
Emrich 90
Ermeni 16, 21, 23, 24, 26, 28, 29, 37, 40, 44, 48, 49, 50, 52, 54, 58, 68, 70, 71, 85, 86, 91, 93, 95, 96, 97, 100, 102, 103, 105, 106
Ernest Harper 65

Erzra Johnson 47
Erzurum 15, 18, 100
Everett C. Blake 99
Ezra Johnson Davee 45

F

Frank Blacker 45
Fransız 13, 22, 51

G

Garbed Gulbenikian 58
Gebze 15
General Horton 67
Geoarge Michaelides 65
George Karageoz 52
George Wasburn 22, 24

H

Halep 15, 17, 18, 20, 91
Haralymbedes 65
Harlow 60, 61, 66, 68, 71, 75, 76
Harput 110
Harput Amerikan Koleji 15, 105
Henry Barnham 67
Hıristiyan 12, 22, 26, 30, 48, 51, 90, 101, 103, 104, 105
Homerus 60
H. Tashjıan 45

I - İ

II. Abdülhamit 13, 29
İncil 14
İsac Bird 16
Islahat Fermanı 11, 12, 36, 103
İstanbul 7, 11, 12, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 38, 66, 76, 78, 85, 86, 91, 101, 102, 104, 105, 110, 111, 112
İstanbul Amerikan Kız Kolej 7
İzmir 7, 15, 18, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 61, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75,

76, 78, 79, 80, 81, 103, 105, 106, 113
İzmir Uluslararası Koleji 7, 15, 43, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 76, 79, 103, 105
İzmit 19, 76

J

Jacob 59
James Murray 45, 68, 71, 74
James. P. Macnaughton 45
James Riggs Brewster 68
J.k. Birge 71, 74, 75
John B. Penfield 48
John Constantine 65, 68
John W. Scott 99

K

Kayseri 111, 113
Kenarden Lodge 62
Kennedy 62, 67, 80, 84
Kenya 14
Kocabaşoğlu 20, 30, 84, 85, 86, 87, 88, 93, 102, 110, 111
Konya 19, 24, 25, 111
Kudüs 17

L

Ladd 34
La Fontaine 45, 47, 69
Latif Baykal 99
Lawrence, 38, 45, 65, 69, 75
L. Barton 52
Le Bouvıer 45
Lee Bolton 45
Levi Parsons 16
Lioyad B. Swift 99
Lyman Barlett 45

M

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi 12

Maarif Nezareti 12, 108
Mackenzie Newton 77
Mamüratülaziz 19, 20
Manastır 20
Manisa 18, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42
Maraş 13, 15, 18, 20
Mardin 15, 18, 20, 89, 90, 91
Mavrakis 58
Maxud Efendi 65
McNauhhton 52
Mercedes 23
Merkezi Türkiye Koleji 87
Merzifon Amerikan Koleji 15, 22, 30, 105, 112
Merzifon Anadolu Koleji 15, 105
Mills, 38
Missionary Herald 40
Misyoner 111
Misyonerlik 4, 12, 13, 15, 16, 33, 98, 100, 106, 110, 112, 113
Müslüman 105
Mustafa Dülgeroğlu 99
Mustafa Kemal Atatürk 13, 106, 107

N

N. Clarke 27
New England 14
Nilson 86, 98, 99

O

Osmanlı Devleti 7, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 21, 32, 34, 42, 43, 45, 59, 72, 81, 87, 100, 103, 105, 112, 113

P

Papayannides 60
Patrick 25, 26, 28, 29, 30, 31, 66, 67, 104
Paul Monroe 24
Pertev paşa 76
Pliny Fisk 16, 33
Pohl, 38

Preet 55
Princess Hospital 30
Protestan 14

R

Rahmi Bey 66, 76
R. Bonsall Smith 99
Richard Whittall 47
Robert H. Tucker 100
Robert Keller 99
Robert Koleji 15, 105
R.P. Asha 45
Rum 16, 28, 29, 30, 44, 48, 49, 50, 54, 58, 59, 60, 67, 80, 85, 91, 93, 95, 96, 97, 103, 105
Rus, 14, 24, 93

S - Ş

Sabri Süleyman 60, 65
Saki Bey 73
Samuel Kendilian 52
Şemseddin Efendi 73
SEV 9, 111
Sivas 15, 20, 33, 43
Sophie C. Hart 31
Steinwald 45
Suriye 17, 24, 68, 87, 102
Sydney LaFontainr 68

T

TAC 86
Tahsin Halil 99
Talas 15, 18, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 105, 106, 111
Talas Amerikan Koleji 94, 95, 96, 98, 111
Talas Erkek Koleji 15, 105
Tanzimat Fermanı 11, 100, 103
Tarsus 111
Tarsus American College 86
Tarsus Amerikan Koleji 9, 87, 111

Tevhid-i Tedrisat 13, 23, 32, 106, 107
The American Collegiate Institute 43
The International College 43
Thomas Christie 85, 86
Trabzon 15, 20
Trowbridge 89
Türk 7, 12, 13, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 40, 46, 49, 51, 53, 56, 58, 59, 60, 64, 67, 73, 74, 77, 83, 84, 86, 91, 93, 96, 97, 99, 105, 106, 111
Türk Tarih Kurumu 111

V

Van 15, 20, 100
Vedova 60, 65, 71, 75, 79
Veli Akay\ 99

W

Walte L. Wright 24
Walter Evertt 58
W. F. G. Blackler 56
W.H. Brett 60
William A. Edmonds 99
William C. Dizney 99
William Ferguson 76
William Goodell 16, 111
Winifred Seager 28

X

Xenophon Moschou 45

Y

Yavuz Konulu 99
Yıldız 4, 8, 9, 15, 19, 33, 34, 86, 91, 94, 101, 102, 108, 111, 112, 113
Y.M.C.A 9
Yoshio Fukuyama 99
Young Man's Christian Association 9, 44